

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRENCİLERİNE GÖRE FUTBOLDA BAŞARIYI
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdullah GEDİKLİ

**TRABZON
Haziran, 2018**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRENCİLERİNE GÖRE FUTBOLDA BAŞARIYI
ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Abdullah GEDİKLİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Hamit CİHAN

TRABZON
Haziran, 2018

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 25 / 06 / 2018

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hamit CİHAN

Üye : Doç. Dr. Bülent GÜRBÜZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Karadeniz Teknik Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Abdullah GEDİKLİ

25 / 06 / 2018

ÖN SÖZ

Her geçen gün ilerleyen bilim ve teknolojinin yardımı ile spordaki gelişmeler, sporcu ve takımların temsil ettikleri ülkenin teknik, teknolojik eğitim ve ekonomik standartları da yarıştırmaya hale gelmiştir. Bu açıdan bir ülkenin sporda başarılı olabilmesi o toplumun ekonomik, eğitim gibi birçok alandaki gelişmişliğine de bağlıdır. Futbol da, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en çok ilgi gören ve önem verilen spor dallarından biridir. Futbol oyunu bugün amatörce ve profesyonelce yapılan, bir takım oyunudur. Sosyal etkileri en fazla olan takım sporlarından biridir futbol. Top her ırkta, her coğrafi bölgede ve her din grubunda ilgi gören bir spor aracıdır. Bu bağlamda, hazırladığımız bu çalışma futbolda başarıya etki eden faktörlerin Beden eğitimi öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda belirlenmesidir. Başarılı politikalarla futbolcu başarısını sağlayacak ortamlar oluşturulması da öncelikli olarak gerçekleştirilmesi gereken durumlardır. Bu çerçevede araştırmanın konusu olan futbolda başarının etkileyici faktörleri çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Bu bilgiler ışığında hazırladığım ‘Beden Eğitimi Öğrencilerine Göre Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi’ konulu çalışmam sürecinde değerli deneyimlerini, fikirlerini, zamanını, rehberliğini ve desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç.Dr. Hamit CİHAN’a, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulundaki tüm hocalarım ile araştırmanın veri toplama sürecinde çalışmama katılan beden eğitimi öğretmen adayı öğrencilerine, yabancı kaynakların çevirisinde İngilizce öğretmeni kardeşim Kayıhan GEDİKLİ ile Türkçe öğretmeni Ahu GEDİKLİ’ye destek ve yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bugünlere gelmemde büyük katkısı olan babam ile bugünümü göremeyen rahmetli anneciğime teşekkürlerimi bir borç bilir ve yüksek lisans hayatım ile tez yazım aşamasında bana anlayış ve sabırla katlanan sevgili eşim Arzu GEDİKLİ’ye minnetlerimi sunarım.

Haziran, 2018
Abdullah GEDİKLİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	1
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	1
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1. 4. Araştırmanın Varsayımları.....	3
1. 5. Tanımlar.....	3
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	4
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	4
2. 1. 1. Spor Kavramı ve Tanımı.....	4
2. 1. 1. 1. Amatör ve Profesyonel Spor.....	7
2. 1. 1. 2. Sosyolojik Yönden Spor.....	8
2. 1. 1. 3. Sportif Başarıyı Etkileyen Psikolojik Özellikler.....	11
2. 1. 1. 4. Sporda Başarı Motivasyonu.....	14
2. 1. 2. Futbol.....	17
2. 1. 2. 1. Futbolun Gelişimi ve Önemi.....	17
2. 1. 2. 2. Futbolda Başarı ve Etkileyen Faktörler.....	22
2. 1. 2. 2. 1. Fizyolojik Faktörler.....	24
2. 1. 2. 2. 2. Psikolojik Faktörler.....	27
2. 1. 2. 2. 3. Antrenmana Yönelik Faktörler.....	30
2. 1. 2. 2. 4. Beslenme Faktörleri.....	35
2. 1. 2. 3. Futbolda Başarının Özneleri.....	37
2. 1. 2. 3. 1. Futbolcular.....	38
2. 1. 2. 3. 2. Taraftarlar.....	39
2. 1. 2. 3. 3. Yöneticiler.....	40

2. 1. 2. 3. 4. Teknik Direktörler	40
2. 1. 2. 3. 5. Antrenör	41
2. 1. 2. 3. 6. Takım.....	42
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu	44
3. YÖNTEM	46
3. 1. Araştırma Modeli	46
3. 2. Araştırma Grubu	46
3. 3. Verilerin Toplanması.....	46
3. 3. 1. Veri Toplama Araçları	46
3. 3. 1. 1. Kişisel Bilgi Formu	47
3. 3. 1. 2. Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Ölçek.....	47
3. 3. 2. Veri Toplama Süreci	47
3. 4. Verilerin Analizi.....	48
4. BULGULAR.....	49
4. 1. Güvenilirlik Analizi	49
4. 2. Demografik Sonuçlar	49
4. 3. Psikolojik Faktörler	49
5. TARTIŞMA.....	60
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	64
6. 1. Sonuçlar	64
6. 1. 1. Analiz Sonuçları	65
6. 2. Öneriler	66
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	66
6. 2. 2. İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler	67
7. KAYNAKLAR	68
8. EKLER	75
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	82

ÖZET

Beden Eğitimi Öğrencilerine Göre Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Bu araştırmanın amacı; beden eğitimi öğrencilerine göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirilmesidir. Bu bağlamda, futbolda başarıya etki eden faktörler BESYO öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş olup sporda başarıya etki eden unsurlar farklı alanlara yayıldığından, tüm bu faktörler futbol bağlamında değerlendirilecektir.

Betimsel araştırma modelindeki çalışma grubunu KTÜ BESYO öğrencilerinden gönüllü seçilen %38'i (N=46) bayan, %62'si (N=74) erkek, toplamda 120 beden eğitimi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarının yaş ortalamaları %43 oranında 19 yaş - %57 oranında da 23 yaş ortalamasında bulunmaktadır. Araştırma grubu belirlenirken 'kolay örnekleme' yönteminden yararlanılmıştır. Ankete katılanlardan elde edilen veriler excel programına işlenmiştir. İstatiksel verilerden bulgulara ulaşmak için IBM SPSS.23 programı kullanılmıştır. Verilerin ölçülmesi için betimsel analizler (frekans, yüzde), t testi, anova testi ile korelasyon analizi yapılmıştır. Faktör analizine göre yapılan araştırmanın ölçeklerinin geçerliliği ve güvenilirliği cronbach's alpha değeri 0,94 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre anketten elde edilen sonuçların geçerliliği vardır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular %95 güven aralığındadır ve 0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki görülmektedir. Kişisel faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Fizyolojik faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Antrenör faktörlerine yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Teknik faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Yönetimsel faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Genel olarak araştırma sonuçlarında; yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu yönde etkileyen psikolojik, fizyolojik ve antrenör faktörlerine yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler arasındaki ilişki aralarında anlamlı ve pozitif olarak tespit edilmiştir. Kişisel faktörler ilede arasında anlamlı ve pozitif ilişki saptanmıştır. Fizyolojik faktörler arasında da anlamlı ve

pozitif ilişki görülmektedir. Ama antrenör faktörleri arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif bulunmamıştır. Teknik faktörler arasındaki ilişki ise anlamlı ve pozitif olarak saptanmıştır. Yönetsel faktörler arasındaki ilişkiye baktığımızda anlamlı ve pozitif ilişki görülmüştür. Genel olarak bu araştırma sonucunda cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu yönde etkileyen psikolojik, kişisel, fizyolojik, teknik, yönetsel ve diğer faktörler arasında da anlamlı ve pozitif ynl bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Futbol, Antrenör, Spor Yneticisi, Futbolda Başarı.

ABSTRACT

Determination of Factors Affecting Success in Football According to Physical Education Students

The aim of this research is to evaluate the factors that affect success in football according to the physical education students. In this context, the factors that affect success in the football are evaluated according to the opinions of PESHs students and since the factors that affect sports success spread to different fields, all these factors will be evaluated in the context of football.

The study group in the descriptive research model comprises 38% (N = 46) female volunteers and 62% (N = 74) male volunteers from the KTU PESHs students, with a total of 120 physical education teacher candidates. The average age of the teacher candidates in the survey is 43% in the average age of 19 and 57% in the average of 23 years. The "easy sampling" method was used when the research group was determined. The data obtained from the participants in the questionnaire were processed in the excel program. The IBM SPSS.23 program was used to access the results with the statistical data. Descriptive analyzes (frequency, percentage), t test, correlation analysis with ANOVA test were used for the measurement of data. The validity and reliability of the scale of the research conducted according to the factor analysis were found as cronbach's alpha value of 0.94. According to this result, the results obtained from the questionnaire are valid. Findings obtained at the end of the study are in the 95% confidence interval and evaluated at a significance level of 0.05.

According to findings obtained from the research; there is a significant and negative relationship between the age variable and the attitudes towards the psychological factors affecting the football success. There was no significant relationship between their views on personal factors. A significant and negative relationship was found between the opinions of physiological factors. A significant and negative relationship was also found between the views towards the coach factors. There was no significant relationship between opinions on technical factors. There was also no significant relationship between opinions on managerial factors. In general, in the research results; there was a significant and negative relationship between the age-related variables and the psychological, physiological, and coaching factors that affect the football success in the positive direction.

The relationship between the gender variables and the psychological factors that positively influenced the success of the football has been determined to be significant and positive among each other. Significant and positive relationships were also found with personal factors. There is also a significant positive correlation between physiological factors. But the relationship between coach factors was not significant and positive. The relationship between technical factors was determined to be significant and positive. When we look at the relationship between managerial factors, we found a meaningful and positive relationship. As a result of this research, a significant and positive relationship was found between gender variables and psychological, personal, physiological, technical, managerial and other factors that affect the football success in the positive direction.

Keywords: Sports, Football, Coach, Sports Manager, Success in Football.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Değişkenlere Göre Güvenilirlik Kat Sayısı.....	49
2.	Demografik Bulgular.....	49
3.	Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Psikolojik Faktörlere Ait Bulgular.....	49
4.	Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Kişilik Özelliklere Ait Bulgular.....	51
5.	Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Fizyolojik Faktörlere Ait Bulgular.....	52
6.	Antrenöre Yönelik Faktörlere Ait Bulgular.....	52
7.	Teknik Faktörlere Ait Bulgular	53
8.	Yönetmel Faktörlere Ait Bulgular	54
9.	Diğer Faktörlere Ait Bulgular	55
10.	Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörler ile Yaş Değişkenine Ait t-Testi Bulguları	56
11.	Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Cinsiyet Değişkeni İle Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Bulguları.....	56
12.	Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Aralarındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analiz Bulguları	58

KISALTMALAR LİSTESİ

- KTÜ** : Karadeniz Teknik Üniversitesi
BESYO : Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS : Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (Statistical Package for the Social Sciences)
ANOVA : Varyans Analizi (Analyze of Variance)
MANOVA : Çok Değişkenli Varyans Analizi (Multivariate Analyze of Variance)
TFF : Türkiye Futbol Federasyonu
FIFA : Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (Federation Internationale de Football Association)
AB : Avrupa Birliği

1. GİRİŞ

1. 1. Araştırmanın Amacı

Her gün daha çok gelişen teknoloji ve bilimin sayesinde spordaki yenilikler, takım ve sporcuların temsil ettikleri ülkenin ekonomik, teknik ve teknolojik eğitim standartlarını da rekabet ettirir duruma getirmiştir. Bu açıdan bir ülkenin sporda başarılı olabilmesi o toplumun eğitim, ekonomik gibi birçok alandaki gelişmişliğine de bağlıdır. Futbol da, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en çok izlenen, ilgi gören ve önem verilen spor dallarından biridir. Bu bağlamda, hazırlanacak olan bu çalışmanın amacı, futbolda başarıya etki eden faktörlerin BESYO öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerine göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirileceği bu çalışmanın literatür kısmında öncelikli olarak spora yer verilecek ve futbolun spordaki yeri incelenecektir. İlerleyen aşamalarda sporda ve özellikle futbolda başarıyı etkileyen faktörler kuramsal açıdan değerlendirilecektir. Bu bağlamda kitap, makale, yerli ve yabancı yayınlar, internet ortamından sağlanan bilgiler ve istatistiklerle konunun zenginleştirilmesi düşünülmektedir. Araştırmanın kuramsal çerçevesinden sonra gelen yöntem bölümünde ise araştırmada kullanılan metod, evren ve örneklem ile elde edilecek verilerin analizine yer verilecektir. Sonraki bölümlerde ise bulgular ve literatürden elde edilen sonuçlar kullanılarak araştırma sonuçları açıklanarak, bu kapsamda gelecekte gerçekleştirilebilecek araştırmalara yönelik öneriler sunulacaktır.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Spor, insanların kendi sınırlı ortamlarının dışına çıkarak, yeni insanlarla, farklı fikir ve inançlardan bireylerle iletişim kurmasına, etkileşime geçmesine imkân vermektedir. Bu bakış açısından sporun yeni dostluk fırsatları yarattığı, dostlukları pekiştirdiği ve sosyalleşmeye yardımcı olduğu söylenebilir (Doğan, 2005). İlk olarak bireysel bir olgu halinde yapılan sportif etkinlikler, zamanla toplumsal bir özellik kazanarak daha büyük kitlelerin ilgisini çekmiştir (Çaha, 1999). Tüm bu nitelikleri içinde bulunduran futbol belki de toplumun üzerinde en etkili olan takım sporlarından biridir (Göktepe, 2008).

Tüm dünyada toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkan futbol, kitlelerin kendini ifade etme yolu olmuştur. Toplumun bireyleri futbol aracılığıyla bir kimlik kazanmak ve aidiyet duygusu hissetmelerinin yanı sıra futbol tutkusu ile günlük hayatın stresini dışa vurarak rahatlayabilmektedir. Futbol; aynı anda mutluluk, öfke, neşe ve şiddet içerdiğinden

incelenmesi gereken bir spor dalıdır (Hünerli, 2011). Futbolun diğer spor branşları içinde en çok ilgi gören ve popüleritesi olan spor dalı olduğunu söylemek mümkündür. Geniş bir alanda oynanıyor olması, fazla sayıda oyuncu ile oynanıyor olması ve mücadele gerektiren bir yapıya sahip olmasından dolayı diğer spor branşları arasında kendine has bir yere sahiptir (Köklü vd., 2009).

Spor psikologları, antrenörler, sporcular, antrenman bilimci ve spor ile yakından deneyimi olan kişi ve kuruluşlar sporda başarılı olmak için sürekli olarak emek harcamaktadırlar. Bu nedenle, sporcuların yüksek performanslarını sergilediği yarışma ve karşılaşmalar sıkça düzenlenmektedir. Sporun uluslararası arenada bir propaganda aracı olarak değerlendirilmeye başlamasıyla birlikte de sportif rekabetlerde artış görülmüştür. Sporcuların başarılarını arttırarak uluslararası arenada ülkelerini üst düzeyde temsil etmelerini sağlamak için ülke politikaları ortaya konulmakta ve önemli boyutlarda yatırımlar gerçekleştirilmektedir (Aktaş, 2006). Fakat günümüzde, özellikle sporda gelişmiş toplumlarda görüldüğü gibi, yakın olarak aynı psiko-motor yeteneklere ve aynı çalışma imkanlarına sahip milyonlarca genç sporculardan bazıları çok üst düzey performansa varma başarısını gösterebilmektedir.

Futbol günümüzde profesyonel ve amatör bir şekilde yapılan bir ekip oyunudur. Futbolcular, oyun içinde takımına maksimum fayda sağlayacak şekilde bireysel vazifeleri üstlenirler. Her bir oyuncunun görevini en iyi şekilde yapması ve takım içindeki işbirliğinin temin edilmesi takımın başarısını gösterir. Bu sebeple, bireysel olarak yetenekli ve alternatif oyun durumlarını algılayabilen, yeterli teknik yeteneğe sahip ve mücadele edebilecek kondisyonu olan oyunculardan oluşan bir takım başarılı olabilir. Futbolda yakalanan başarı, mücadele ve uğraşı teşvik eder, bireyin kişisel başarı yeteneğini algısını geliştirir.

Gerek öğretilerde gerekse uygulamada ihmal edilen sporun sosyal açıdan araştırılması sadece ülkemizde değil diğer ülkelerde de çok yenidir. Spor ve spor yapanın toplumdaki hak ettiği yere gelebilmesi, ilk önce spor işi ile ilgili geniş bir araştırma yapılmasına, sporda başarıyı olumsuz yönde tesir eden etkenlerin bulunarak ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Ayrıca başarılı politikalarla futbolcu başarısını sağlayacak ortamlar oluşturulması da öncelikli olarak gerçekleştirilmesi gereken durumlardır. Bu çerçevede araştırmanın konusu olan futbolda başarının etkileyici faktörleri çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Sporda başarıyı etkileyen faktörler çeşitli alanlara yayıldığından (fizyolojik, psikolojik, yönetsel vb.) tüm bu unsurlar futbol sporu bağlamında değerlendirilecektir. Bu amaca yönelik olarak spor konusunda uzmanlık eğitimi alan öğrencilerin konuya ilişkin düşünceleri oldukça önemlidir. Özellikle futbol alanında yer alan eğitici, yönetici, antrenör gibi görevliler açısından başarı unsurlarının bilinmesinin bu spora

yönelik yönetsel ve eğitsel politikalarını etkileyeceği ve katkıda bulunacağından bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

- a) Araştırma Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri ile sınırlıdır.
- b) Araştırmanın literatür kısmı kitap, dergi, makale, istatistikler, yerli ve yabancı kaynaklarla internet ortamından sağlanan bilgilerle sınırlandırılmıştır.
- c) Araştırma bulguları ankette yer alan maddelerle sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

- a) Kullanılan analiz ve istatistiksel yöntemlerin yeterli ve geçerli olduğu belirlenmiştir,
- b) Veri toplama araçlarındaki soruların konuya açıklık getirecek yeterlilikte olduğu belirlenmiştir,
- c) Anketin gönüllü kişilere uygulandığı ve katılımcıların ölçme aracına içtenlikle cevap verdiği görülmüştür.

1. 5. Tanımlar

Spor, insan yaşamının bir parçası olarak sosyal yaşamın doğallığına yönelik bir unsur olarak amacının kendi içinde olduğu bir eylem ve bedensel aktiviteler bütünü olarak değerlendirilmesinin yanında, kişilere toplumsal ve bireysel kimlik, aidiyet duygusu kazandırması sayesinde bireyin sosyalleşmesine katkı (Aracı, 2006).

Sporcu, belirli kurallar içerisinde, amaçlı veya amaçsız, bireysel ya da grup içinde, kendini spora veren, kültürel bir olgu içinde yer alan, yaptığı işte maddi ve manevi doyum arayan kişidir. Aynı zamanda sporun etkin elemanıdır (Balcıoğlu, 2003).

Futbol, günümüzde amatör ve profesyonel şekilde yapılan bir ekip oyunudur. Top bütün dinlere mensup insanlarda, bütün coğrafi bölgelerde ve her ırkta rağbet gören bir spor aracıdır. Futbol, top ile yapılan spor dalları arasında ilk sırada yer almıştır (Günay ve Yüce, 2008).

Futbolcu; profesyonel ya da amatör olarak futbol oynamayı kendine bir meslek veya uğraşı olarak seçmiş kişilere denir (Şahin, 2002).

Başarı; istenen sonuca ulaşma, belirlenen amaca erişme, isteneni sağlama, elde etmedir (İkizler, 1994).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Günümüz spor aktiviteleri hem yapanlar açısından hem de bu aktivitelere izleyici konumunda katılanlar açısından çok önemli bir hâl almıştır. Özellikle uluslararası spor aktivitelerin insanlar üzerinde bıraktığı heyecan, ilgi, duygu yönünden sosyal ve eğitim görevi üstlenmektedir. Milyonlarca insanın oluşturduğu topluluklar, milletler, spor veya spor faaliyetleri ile tek bir vücut hâline gelmektedirler. Başarıda sevinci, başarısızlıkta üzüntüyü paylaşma duygusu çok önemli bir unsurdur. Sporda amaç, bireyin fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönden kendini geliştirmesi daha sonra ise sporun toplumsal anlamda ise tüm insanlara etki etmesi amaçlanmalıdır.

Sporun bugünkü toplumlarda çok büyük ilgi odağı olmasının temelinde spor aktivitelerinin yapılış amaçlarında meydana gelen çeşitli gelişmelerdir. Önceleri sadece kültürel ve sosyal anlamda yapılan aktiviteler kitle iletişim alanının çok ileri boyutlarda gelişmesi sonucu âdeta bir reklam ve tüketim aracı olarak da kullanılmaya başlamıştır. Bugün bir olimpiyat oyunlarının ya da dünya futbol şampiyonasını organize eden ülkelere ve reklam aracı olarak sporu kullanan firmalara inanılmaz boyutlarda ekonomik kazanç getirmektedir.

Çalışmanın literatür bölümünde spor kavramına ilişkin bilgilerin yanı sıra, yaygın bir spor türü olan futbol ve futbolda başarı konuları değerlendirilecektir.

2. 1. 1. Spor Kavramı ve Tanımı

Spor, insan yaşamının bir parçası olarak sosyal yaşamın doğallığına yönelik bir unsur olarak amacının kendi içinde olduğu bir eylem olarak ifade edilebilir. Zira sosyal yaşamın temelinde duygular ve coğrafyanın dünyası yer alır. Toplum yaşamında giderek daha fazla yer edinen spor olgusu, günümüzde artık bir bilim dalı olarak önemli gelişme göstermiştir (Ünsal ve Ramazanoğlu, 2013).

Spor, bazı bedensel aktiviteler bütünü olarak değerlendirilmesinin yanında, kişilere toplumsal ve bireysel kimlik, aidiyet duygusu kazandırması sayesinde bireyin sosyalleşmesine katkı sağlayan bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Sporun, yalnızca bir takım fiziksel etkinliklerin tümü olarak algılanmaması, ayrıca kişinin toplumsal, duygusal ve sosyal olarak da kendisini geliştirebileceği önemli bir toplumsal olgu olduğu dikkate alınmalıdır. Sporun insan karakteri üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, kişilik gelişimi açısından ne denli önemli olduğu göze çarpmaktadır. Bu özelliğiyle spor, bireyin

kendi dünyasının sınırlarını aşarak farklı ortamlarda değişik inançlardaki insanlarla iletişim kurabilmesine ve karşılıklı etkileşime geçmesini sağlayarak kendi ve diğer insanların gelişimlerine katkıda bulunmaktadır (Küçük ve Koç, 2004).

Spor, oyun, oyalanma ve işten uzaklaşma anlamları içinde kullanılır. Teknolojik ilerlemenin ortaya çıkarıp yaydığı ürün fazlasıyla onun türevi olan “boş zaman” olgusundan kaynaklanmış, onlara doğru orantıda gelişmiştir. Göral (2001)’a göre bireysel sporlar, insanlığın başlangıcından itibaren savunma-saldırı ya da taşıma-ulaştırma alanlarında doğaya karşı başlatılan araçsız-araçlı savaşın, görelî yenilikle ve bir açıdan suni olan grup sporları da, genel bir ifadeyle zamanla toplumsallaşan üretimin gerektirdiği detaylı toplumsal işbölümü planlarının barışçı benzetim ve orantıları şeklinde değerlendirilmektedir. Spor, insanların varlıklarını sürdürebilmek amacıyla doğa ile başlattıkları hayat-memat mücadelesinin barışçı benzetimi olmakta, bilinen bazı spor dalları da, bu hayat-memat mücadelesinin gerçekleştiği alanları ifade ederek, o mücadelenin ölümcül tehlikelerinden yoksun bırakılmış silahlarını ve araçlarını kullandığı ifade edilmektedir (Fişek, 1985).

Spor, kişinin fiziksel ve psikolojik sağlığının geliştirilmesi, belli kurallara göre rekabet ölçüleri içinde mücadele etme, heyecan duygusu yaşama, yarışma/kazanma, gerçek anlamda başarı gücünün artırılması, bireysel yönden en yüksek noktaya çıkarılması yolunda gösterilen yoğun çabalar olarak da tanımlanmaktadır (Aracı, 2006). Erkal’a göre spor, insanın kendi doğal ortamını insansal çevre durumuna getirirken elde ettiği yetenekleri geliştiren, bazı kurallar altında araçlı ya da araçsız, bireysel ya da grup halinde, boş zaman faaliyeti kapsamında ya da tüm vaktini alacak şekilde bir iş-meslek durumuna getirip yaptığı; sosyallik kazandıran, toplumla entegrasyonu sağlayan, ruhunu fiziğini geliştiren, mücadelecî, kültürel ve dayanışmacı bir olgu olarak geniş olarak değerlendirilmektedir (Erkal, 1998).

İnal (2006) ise sporu, insanın fiziksel, ruhsal ve düşünsel özelliklerinin bulunduğu, yaşının ve kendi kapasitesinin gerektirdiği verim gücüne varabilmesi amacıyla mücadele olmadan gerçekleştirdiği etkinliklerin tümü olarak tanımlamaktadır. İnal’a göre, sporla uğraşanlar bakımından kazanmaya yönelik; fiziksel, düşünsel ve teknik bir gayret gösterenler için estetik ve heyecan duygusu sağlayan bir oluşum; genel kapsamında ise ortopedi, anatomi, psikoloji, fizyoloji vb bilim dalları ile gelişerek devam ettirilen bilimsel bir olgudur.

Gür (1979) sporu, kişi bakımından bir dürtü, kendini ifade etme şekli, başarısını yaptıklarını ölçme bilme denem aracı, toplumsal açıdan da bir eğitim çağına ve sosyoekonomik yapıya, toplumsal yapıya uygun insanlara yön verme aracı olarak ifade etmektedir. Savaş (1989)’a göre ise, tek başına veya grupla birlikte yapılan ve ona özgü

kural ve teknikleri olan, hem psiko-motor hem zihinsel aktivitelerin bulunduğu bir uğraştır. Aracı (2006)'a göre spor;

- a) Liderlik, hoşgörü, arkadaşlık, iyi ve doğru gibi özellikler kazandırır.
- b) Kendini denetim altına almayı, bireylere ve kurallara saygılı olmayı öğretir.
- c) Sağlıklı ve olumlu yaşama alışkanlıkları sağlar.
- d) Planlı ve ölçülü bir çalışma düzeni getirir ve etkili dinlenmeyi öğretir.
- e) Güne ve etkinliğe istekli ve kuvvetli başlamayı öğretir.
- f) Toplumsal sorumluluğu geliştirir.
- g) Birlikteliğe ve bireyin toplumda kendini belirli kılmasına imkan sağlar.

Sporun amacı, kişinin vücut ve ruh sıhhatini iyileştirmek, karakterinin oluşumuna katkıda bulunmak, insanlar, toplumlar ve ülkeler arasında kaynaşmayı temin edebilmek, kişinin mücadele kapasitesini artırarak rekabet durumunda en iyi şekilde mücadele vermesini sağlamak, buna imkan verirken de yaptığı işi heyecanla yapmak ve bu sayede mücadeleyi kazanmaktır (Doğan, 2005).

Maslow'un araştırmalarına göre insanlar ilk önce ihtiyaçlar hiyerarşisinin en altında olan temel ihtiyaçlarını gidermeye motive olurlar. Altlardaki ihtiyaçlar karşılandıktan sonra bir üstteki ihtiyaçların giderilmesine yönelik amaçlar-davranışlar ortaya çıkar. Bunlardan sevgi, saygı, fizyolojik, güvenlik ihtiyaçlarına temel ihtiyaçlar deniliyor. Sporunun kendi gücünü potansiyelini tam olarak kullanabilmesi ortaya çıkarabilmesi için temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu temel ihtiyaçlar giderildikten sonra kişiler kendi gücünün, yeteneğinin, potansiyelinin farkına vardıklarında, kendini gerçekleştirme işlevi-süreci başlar. Bu işlevde merakını, ihtiyacını giderme, anlama ve bilme, estetik, spor, yaratıcı olma gibi ihtiyaçlarda en üst basamak ihtiyaçları olarak kabul edilir (İkizler, 1994).

Bireylerin psikolojik ihtiyaçları her daim değişiklik göstermektedir. Bu durum da bireylerin psikolojik hallerini etkilemekte ve hayatlarına yön vermektedir. Bu sebeple bireylerin spora başlama ve devam etme sürecinde psikolojik olarak rahat ve huzurlu olmalarının, onların spor hayatlarında da önemli bir rolü olduğu söylenebilir (Karaküçük, 2008). Ayrıca hareket, insanın en önemli ihtiyaçlarından biridir. Bu ihtiyaç, belli kurallara bağlı olarak düzenli bir biçimde ve sıklıkta giderilmesi ile, yani spor aracılığı ile karşılanması durumunda, vücutta göz ile fark edilebilecek, çeşitli araçlarla da ölçülebilecek olumlu farklılıklar ve gelişim sağlar.

Sporun kişisel yönden önemi aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yetim, 2006);

- a) Günlük iş ve yaşantılarında verimli ve sağlıklı olmalarını sağlar.
- b) Güçlü ve sağlıklı bir fizik yapısına kavuşmalarını sağlar.
- c) Yaşam güçlüklerine ve hastalıklara karşı dayanıklılık sağlar.
- d) Kültürel zevkler ve duyarlılık sağlar.

- e) Boş zamanların yararlı bir şekilde değerlendirilmesini sağlar ve dolayısıyla insanlar iyi dinlenir, eğlenir ve zinde olur.
- f) Planlı, düzenli, ölçülü bir çalışmanın yanı sıra dinlenme alışkanlığı kazandırır.
- g) Sosyal sorumluluk duygusu kazandırır.
- h) Grup halinde çalışma alışkanlığı kazandırır.
- i) Yapıcı yaratıcı ve üretici becerileri geliştirir.
- j) Görev ve meslek sorumluluğu kazandırır.
- k) İşgücü artışına katkıda bulunur.

Spor, çok veya az dakiklik, narinlik isteyen, vücut hareketlerinin direk kendisinden zevk alırken eğlendirip dinlendiren çoğunlukla bazı kurallara uyularak yapılan bir harekettir. Spordaki tutum, oyun tutumunu ifade eder, uygularken hissedilen zevktir, yani alınan sonuç söz konusu değildir. Bununla birlikte doyurucu sonuçlar her zaman oyuna katılmanın verdiği zevki çoğaltır. Spor, bazen yarışma gibi olabilir, bazen de yarışma olmayabilir. Yarışma şeklinde yapılırsa ilgi ile performansta artış söz konusu olur (Özbaydar, 1983).

Ayrıca, Kalkavan ve diğerleri (2007) çalışmalarında; en büyük spor organizasyonu olan olimpiyat oyunlarının gerçekleştirilme amaçları arasında; birden fazla devleti spor ile bir araya getirerek, belirli kurallar etrafında kendi aralarında rekabet duygusunu yaşayarak erdemli bir şekilde ahlaka da uygun olarak mücadele edip yarışmak ve bu sayede aralarında iyi niyet duygusunu oluşturarak dünya barışının korunmasını, temin edilmesini sağlamak olduğunu belirtmişlerdir.

Spor, kişinin beden ve sağlığını koruyucu, bütün yapının eşit olarak geliştirmesi ile ilgili olan etkinliklerin başarıya ulaşma yolunda çeşitli yönleriyle kişinin sağlığını da dikkate alan bir faaliyet olmalıdır (Keten, 1974).

2. 1. 1. 1. Amatör ve Profesyonel Spor

Her türlü beden eğitimi ve spor faaliyetleri ile benzeri aktivitelerin yapılması sayesinde, hayatın devamı için ihtiyaç duyulan geliri bulma amacı gütmeyen ve aktivitelere katılmaktan dolayı hiçbir şekilde maddi kazanç istemeksizin, belli kurallara uygun olarak yapılan ruh ve beden sağlığını geliştirici nitelikteki aktiviteler, amatör spor faaliyetleri kapsamında ele alınır. Bu faaliyetlere katılan bireyler de amatör olarak değerlendirilir (Keten, 1974).

Amatör kelimesi on dokuzuncu yüzyılda Harley Popetta komitesi tarafından tanımlanırken, kazanç sağlıyor olmak amatörlüğün dışında tutulmuştur. Ancak sporda zafer kazanana parasal ödül verilmesi tarih boyunca görülen bir uygulamadır. Sözelimi milattan önce 594 yılında Solan, olimpiyat şampiyonlarına beş yüz drahmi verilmesini

emretmiştir (o zamanlarda bu paraya yüz büyükbaş hayvan alınabiliyordu). Bu dönemde, büyük amatör kürek yarışlarını kazananlar için bir ödül niteliğinde olarak “centilmen” ya da “amatör” ifadesi kullanılmıştır (Özbaydar, 1983).

Günümüzde özellikle futbolda, amatör lisansla futbol oynayan sporcuların bazı durumlarda önemli sayılabilecek paralar kazandığı görülmektedir. Bununla birlikte amatör kavramının tanımının yeniden yapılması gerektiği düşünülebilir.

Profesyonel sporun amatör spordan en belirgin farkı, belirgin bir kazanç sistemine bağlı olmasıdır. Sporun performans olarak yarışmalarla sergilenmesi ve karşılığında bir gelir unsurunun kazanılmasını gösteren ve belirli kurallara uygun olarak ferdi ve toplu bir şekilde yapılabilen her türlü yarışma ve mücadele, profesyonel faaliyet olarak nitelendirilmektedir. Bu tür faaliyetlerde yer alan oyuncu, yönetici, antrenör vb. kişiler ise profesyonel olarak kabul edilir (Keten, 1974).

Profesyonel futbolcular yaptıkları işin karşılığında, başka bir ifadeyle, futbol oynadıkları için para alırlar ve profesyonel liglerde mücadele eden takımlarda oynarlar (Hurley, 2011). Profesyonel anlamda, hem futbolun varlığı futbolcunun varlığının, hem de futbolcunun varlığı futbolun varlığının koşuludur (Ataçocuğu, 2013). Profesyonel sporun tanımı yapılırken amatör spordan en belirgin farkının belirgin bir kazanç sistemine bağlı olması koşulu öne sürülürken, yukarıda da değinildiği gibi bugünün şartlarında amatör olarak futbol oynayan sporcular belirli kazançlar elde ettiği bilinmektedir. Dolayısıyla amatör ve profesyonel sporun tanımı günümüzde eskiye oranla bir takım farklılıklar gösterebildiği akla gelebilir. Sonuçta bu bilgiler ışığında, sporcuların oynadığı ligin onların amatör ya da profesyonel olarak adlandırılmalarında belirleyici rol oynadığı düşünülebilir.

2. 1. 1. 2. Sosyolojik Yönden Spor

Uygurluk tarihi içinde geçirilen gelişim ve aşamalar insanları bir arada yaşamaya zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk insanların yaşamlarını sürdürme, güvenli, mutlu ve bolluk içinde yasama kaygısından kaynaklanmaktadır. Toplumun nitelikleri onun kültürel boyutuna da işarettir. Toplumu oluşturan bireylerin oluşturduğu, paylaştığı, gereksinimlerini giderdiği yapı ve yaşam biçimleri kültürü oluşturur. Kültürel olgular, düzenli ve sürekli yinelenen, toplumsal normlar tarafından onaylanmış, toplumsal yapı içinde önem taşıyan kurumlardan oluşmaktadır. Bu bilgilerin doğrultusunda baktığımızda, spor işi sosyal kurum kalitesi taşımaktadır (Kaya, 2000).

Spor da sosyal normlara göre düzenlenen, bedensel bir aktivite olarak ele alınmaktadır. Spor bir sosyal kuruluş olarak topluluğu etkilemekte ve topluluktan etkilenmektedir. Toplumlar hareketli yapıya sahiptir ve tarihsel zaman içerisinde çeşitli dönüşümler geçirebilmektedir. Toplumsal değişim içerisinde spor da değişiklikler

geçirmiştir. İlk insanların bile doğayla giriştikleri savaşlardan benzetim yoluyla meydana çıkan veya çıkmış kabul edilen spor; zamanla seyircileri eğlendiren; yaparı bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak geliştiren, kişileri oyalayan, işten iraklaştıran; günümüzde de kümeselleşen, insanların yaşayışına istikamet verebilen kuruluşlardan biri haline gelmiştir (Fişek, 1985).

Spor, çağdaş toplumların en önemli unsurlarındandır ve tüm dünyada seyredilen ya da bir şekilde icra edilen önemli bir sosyal aktivite haline gelmiştir. Dolayısıyla spor, başarıyı arttırma ve müsabakada galip gelme hedefi için sergilenen eforu, fiziksel bakımdan daha becerikli olanların seçilmesini ve seçilmiş olanların devamlı ve yoğun bir eğitimle yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır (Balcioğlu, 2003). Başarı potansiyelinin artırılması, bireysel açıdan en yüksek seviyeye ulaşılması için gösterilen yoğun efor olarak kabul edilmekte ve müsabaka da bunun en iyi kanıtı olmaktadır.

Spor olgusu, sayısız insanı eşzamanlı olarak bir araya getirebilen büyük bir güce sahiptir. Bu özelliğinden dolayı toplumsal yaşamdaki etkisi büyük olmuş ve popüler bir kavram durumuna gelmiştir. Sporun önemli bir sektöre dönüşmesinin temelinde de “toplumsal gücü” yer almaktadır. Dolayısıyla, dünyanın en önde gelen firmaları önceden bu gücü fark ederek spora yönelik pazarlamayı benimsemişlerdir (Altunbaş, 2006). Spor dalları, haberleri ve bu alandaki uzman kişiler yaşamda her an tüketiciyle karşı karşıya kalmakta ve talep görmektedir. Bu niteliğini, genel olarak bazı dallarda ticarileşmenin desteğiyle daha geniş kitlelere ulaştırmış, ilgili sektörlerin etki gücünden de yararlanarak büyük çapta bir endüstri durumuna gelmiştir (Ünal, 2010).

Genel olarak spor etkinliklerinin temel hedefi; insanların bedensel, toplumsal, psikolojik, kültürel ve düşünsel gelişmelerine yardımcı olarak topluma sağlıklı kuşaklar kazandırmak olduğundan spor, her ülke ve devirde önem kazanmış ve içerisinde yer aldığı toplumun toplumsal yapısına ve politik yönetimlerine bağlı olarak şekillenmiştir. Bunun yanı sıra, uluslararası alanda memleketin tanıtılmasına yardımda bulunacak seçkin sporcular kazandırılması da spor aktivitelerinin gayeleri arasında sayılır (Doğan, 2005).

Spor, yapılış amacına göre birçok kavram oluşturmuştur. Bu bakımdan spor alanında kullanılan kavramlarda bir karışıklık meydana gelmiş ve netlikle ortaya koyulamamıştır. Sık kullanılan spor kavramları olan amatörlük, profesyonellik ya da amatör spor ve profesyonel sporun yanı sıra yaygın spor ve uzmanlaşmış spor programları da sosyolojik alanda kullanılmaktadır (Tamer ve Pulur, 2001).

Amatörlük, maddi kazanç amacı gözetmeksizin, spor faaliyetlerine faal şekilde katılmaktır. Amatör spor, herhangi bir ücret verilmeden/alınmadan hazırlanma ve uygulamaya dayalı hobi olarak yapılan spordur. Sporun ya da sporcunun amatör olarak

kabul edilmesi, Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından karara bağlanır (Günay ve Yüce, 2008).

Profesyonellik, bir spor dalının iş olarak görülüp, spordan para kazanmak ve geçimini sağlamak için, o spor branşında aktif organizasyonlara katılmaktır. Profesyonel spor, ana amacı geçimini sağlamak olan ve aktif organizasyonlara katılımı sağlanan spor çeşitidir (İkizler, 1994). Profesyonel sporcu, sergilediği performans, verdiği zaman ve aldığı başarılı sonuçlar karşılığında maddi değere sahip şeyler ya da para olarak gelir elde etmektedir. Bir sporcunun profesyonel pozisyonunda değerlendirilebilmesi için sporcu ile kulübü arasında bir sözleşme olması gerekmektedir (Öztürk, 1998).

Yaygın spor programları, herkes için spor, hayat boyu spor, kitlesel spor şeklindeki kavramlarla da anılmaktadır. Meslek haline getirilmeden, kişilerin sağlığının korunması, gücünün artırılması, uyum, disiplin ve işbirliği içerisinde çalışma yeteneğinin geliştirilmesi, boş zamanlarının en iyi şekilde değerlendirilmesi amacıyla yapılan beden eğitimi ve doygunluk içeren fiziksel aktivitelerdir (Balcıoğlu, 2003). Okulda ve çalışma hayatında yapılan fiziksel aktivite ve beden eğitimi faaliyetleri de yaygın spor programları içerisinde değerlendirilmektedir.

Sporu her insan kendisi için yapar, anlayışıyla bu programlara geniş kitlelerin katılması söz konusudur. Bireyin oradaki başarılarından, yapıcı ve üretken etkinliğinden zevk alması, mutlu olması ve benliğini tatmin etmesi beklenir. Yaygın spor programlarında süreklilik de bireyin kendinin seçtiği, severek ve isteyerek yaptığı spor dalına katılımıyla sağlanır. Yaygın spor programlarının en önemli özelliği, yüksek başarı sporlarına temel oluşturması ve yüksek başarı sporunun bırakılmasıyla yine bu programlara dönüşün mümkün olmasıdır (Aracı, 2006). Aynı zamanda yaygın spor programları, spor ahlakının ve spor davranışlarının da temelini atıldığı yer durumundadır.

Uzmanlaşmış spor programları, milletler arası yarışmaları içeren tüm spor dallarını ilgilendirmektedir. Genelde uzmanlaşmış spor programları, yüksek başarı sporu programları, zirve sporu programları, elit sporcu yetiştiren programlar olarak önerilmiştir. Bu programların temelinde ilgilenilen spor branşının meslek haline getirilmesi vardır. Sporcu bütün zamanı bu spor branşına ayırmaktadır. Uzmanlaşmış spor programları, katılan sporcu, yöneten ve yönlendiren uzman kadronun yanında son derece geniş bir seyirci kitlesini de ilgilendirmektedir (Tamer ve Pulur, 2001).

Uzmanlaşmış spor programlarında, başarı esastır. Yaygın spor programlarının geniş ve güçlü olduğu ortamlarda hedef olan bu başarı daha kolay ortaya çıkar. Yaygın spor programlarında, yüksek başarı sporları için gerekli rekorların ve şampiyonlukların temeli atılır. Dolayısıyla yaygın spor programlarıyla uzmanlaşmış spor programları arasında hedef başarıya ulaşılması yönünde ayrılmaz bir işbirliği söz konusudur (Doğan, 2005).

Uzmanlaşmış spor programlarının hedefi başarıya ulaşmak olduğundan bu doğrultuda amaca ulaşmak için sporcunun disiplin altına alınması, başarısının ödüllendirilmesi, başarısız ve olumsuz durumunun da profesyonel bir anlayışla cezalandırılması söz konusudur.

2. 1. 1. 3. Sportif Başarıyı Etkileyen Psikolojik Özellikler

Başarı anlayışı, hedeflenen sonucun elde edilmesi ile doğrudan ilişkili olduğundan, ilk olarak gerçekçi ve ulaşılabilir bir hedef belirlemek ve bu hedef üzerinde yoğunlaşmak oldukça önem taşımaktadır. Hedefin stratejik bir şekilde belirlenmesi gerekir. Bu yüzden "hedef belirleme" öğrenilmesi gereken bir olgudur ve sportif başarının yakalanmasında en temel husustur (Biçer, 2009). Uluslararası alanlarda kazanılan başarılar zamanla daha fazla önem kazanınca, hükümetler de önemli yatırımlar yaparak sporun gelişimine katkı sağlamakta ve bu da spor sistemlerinin kurumsallaşmasına vesile olmaktadır (İkizler, 1994). Sporda belirlenen hedeflere ulaşmak için sporcuların performanslarını daha üst seviyelere çekebilmek için bir çok antrenör tarafından çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bilimsel verilerle desteklenen, ilgili spor dalına özgü deneyimlere dayalı çağdaş antrenman planlaması ve uygulamaları da sportif başarının yakalanmasında en önemli etkenlerden bir tanesidir (Sevim,2009).

Günümüzün rekabetçi spor dünyasında, sporculardan en önemli beklenti, ulaşabilecekleri en üst performansı başarmalarıdır. Sportif başarı üzerinde fiziksel, sosyal ve çevresel faktörler kadar psikolojik faktörlerin de etkili olduğu görüşü bugün hem akademik hem de akademik olmayan spor ortamlarında kabul görmektedir. Bu görüşle doğru orantılı olarak, sporcuların başarılarında etkisi olabilecek her türlü psikolojik unsuru belirlemek ve elde edilen bilgileri sporcuların gelişimi için kullanmak, spor psikolojisi bilimi için her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir.

Sportif başarıyı etkileyebilecek psikolojik unsurlar denildiğinde, kişilik özelliklerinden sporcunun psikolojik yapısını belirleyen zihinsel, duygusal, bilişsel ve davranışsal süreçlere kadar pek çok özellikten söz edilmektedir. Sporcuların sahip olduğu psikolojik unsurlardan bazıları yüzde 60-90 arası kalıtsal olarak belirlenip daha kalıcı olabilirken, bazı özellikler duruma ve şartlara göre daha değişkenlik gösterebilir ve özellikle eğitimle önemli oranda gelişebilirler (Konter, 1998).

Sportif başarıyı etkileyen kişilik özellikleri ve psikolojik faktörlerden bazıları; kendine güven, hırs, spora özgü zeka, duygusal zeka, benlik saygısı, mücadeleci olma, girişkenlik, dışa dönüklük, sabır, kendine inanma, ısrarcılık, rekabetçilik, kararlılık, cesaret, sorumluluk, iyimserlik, liderlik, spor ahlakı, hedef belirleme, kendini kontrol etme becerisi,

otokontrol, ısrarlı olma, konsantrasyon, iletişim becerileri, eleştiriden faydalanabilme olarak sayılabilir (İkizler, 1994).

İnsanların sporda becerikli olabilmeleri için yalnızca bedensel yetenek yeterli değildir, fiziksel yeteneğin yanında psikolojik becerilere de gereksinim vardır. Kusursuz bir performans göstermenin birtakım zihinsel ve psikolojik faktörlere dayalı olduğu ve bu yeteneklerin herhangi bir yetenek gibi öğrenilebileceği ifade edilmektedir (Arslanoğlu, 2005). Fiziksel-bedensel performansın gelişimine tesir eden birçok psikolojik beceri bulunmaktadır (İkizler, 1994). Loehr'in geliştirdiği psikolojik performans envanteri, sporcunun zihinsel yeteneklerinin profilini meydana çıkarmıştır. Bunlarda çalıştırıcı ve sporculara, zihinsel dayanıklılık ve eksikliklerinin farkında olma olanağı tanımıştır. İnsan kendini ve sınırlarını ne kadar çok tanırsa, bu sınırların üzerine o kadar basit, elverişli ve çok daha donanımlı olarak çıkacaktır. Zihinsel dayanıklılık ve eksiklikleri bireyde daha da belirginleştirmek için, başlıca zihinsel becerilere aşağıda yer verilmiştir (Tiryaki, 2000).

Öz-güven; yapılan araştırmalarda yüksek performansın sporcunun kendine olan güveni yükselttiği düşünülse de, öz-güvenin başlı başına performansı yükselten bir değişken olduğu kanaatine varılmıştır. Sporcular ortaya koyulan hedefleri yakalayabilmek için gerekli olan tüm yeteneklere sahip olabilirler, ancak yetenekli olduklarına ve başarılı olacaklarına inanmazlarsa, yeteneklerinden en üst düzeyde faydalanamayacaklardır (Arslanoğlu, 2005). Spor psikologları tarafından özgüven, sporcunun istenilen davranışları yapabileceğine olan inancı olarak tanımlanmaktadır. Sporcunun kendine olan güven seviyesi, spor müsabakalarında sergileyebileceği başarının en önemli belirteçlerinden birisidir. Özgüven, bireyin kendisini değerli hissetmesi yargısıdır (Tiryaki, 2000).

Özgüven, duruma göre değişen geçici bir tutum ya da kişisel durumlara özel bir tutum değil, genel kişilik özelliklerinden biridir. Performans psikolojisinde özgüven, bireyin arzulan davranışı başarılı bir şekilde gerçekleştirebileceğine olan inancı olarak tanımlanmıştır (Amman ve İkizler, 2000). Spor için özel olarak tanımlanmış bir kavram olan "Sportif güven" ise, sporcuların başarılı olma becerileri hakkındaki inancı ve kesinlik derecesi olarak tanımlanmıştır (Doğan, 2005). Araştırmacıların bir takım sporcu grubuyla yaptıkları çalışmalar göstermiştir ki özgüven seviyesi yüksek olan sporcular risk almaktan ve hata yapmaktan çekinmezlerken, kendinden ve yeteneğinden şüphe eden sporcular sorumluluk almaktan kaçınmakta ve başarısızlık kaygıları sebebiyle aşırı korumacı davranarak performans sergilerken tutuklaşabilmektedirler (Balcioğlu, 2003).

Olumsuz enerji; negatif ya da olumsuz enerji, kişinin kaygı, korku, mutsuzluk, öfke, hüsrana, kıskançlık, kin, şiddet, kızgınlık gibi hoş olmayan duygularının aktive olması biçiminde tanımlanmıştır (Arkonaç, 1998). Bu duygular, bizim için önemli olan nesne ya da

durumlar tehlikeye girdiği zaman ortaya çıkarlar. Duygular algılanan fırsat ve tehlikelere karşı tepkimizi etkileyen bir dizi koordineli davranışsal, deneysel ve psikolojik tepki eğilimlerini meydana getirir. Duygusal tepkilerimiz tamamen değişen yaşam koşullarımızın gereksinimlerine benzemektedirler. Bazı zamanlarda duygularımız bize hizmet ederken bazı durumlarda ise duygusal tepkilerimiz bizi yanlış yönlendirebilirler. Yarışmada başarılı olabilmek için bu duyguları kontrol etmek gereklidir (Arslanoğlu, 2005).

Dikkat kontrolü; bir amaca yönelik dopdolu ve bilinçli bir algıdır. Şahısın psikolojik ve fiziksel enerjisinin bir hedefte toplanmasıdır. Dikkatin gelen bilgileri kabaca tanımlama işlevinin yanında bir de onlara karşı seçici davranma işlevi vardır. Çok fazla uyarıcıya maruz kalınması halinde sporcunun da bunları değerlendirme kapasitesi aşırı yüklenir. Bu durumda sporcu da gelen uyanlar arasında seçim yapmak zorunda kalır. Kaygı, stres, gürültü vb. gibi sebeplerden dolayı sporcunun bir spor faaliyetinden gelen uyanlar arasından dikkatini yoğunlaştırması gereken uyanları seçmesi zorlaşır hatta engellenir (Başer, 1998).

Sporda olumlu dikkat, yani yoğunlaşmanın istenen noktada toplanması, istenen bir şeydir. Öte yandan, yoğunlaşma da, dikkat sürekli bir noktada toplanmamalıdır, bazen tek noktada yoğunlaşmalı, bazen olayla ilgili geniş alanlara yayılabilmelidir (konsantrasyon ve distribüsyon). Başarılı sporcular saniyeler içerisinde dikkatlerini bir noktaya toplamışken, hemen ardından genişçe bir saha bölümündeki diğer oyuncuların genel durumuna da dikkatlerini yaygınlaştırabilirler. Algı süreci sadece bir noktaya, bir hareketin görülmesi ve anında yorumlanması işlemiyle sınırlıdır. Yorumlanan bu harekete karşı hemen başka bir önlem düşünülmesi, alışkanlık haline gelmiş hızlı düşüncenin bir parçasıdır. Alınan bu karara göre hızla bir hareketin başlaması da beyin-sinir-kas iletişiyle ilgili bir süreçtir. Tüm bu sürecin tamamında dikkat rol oynar. Dikkat yeterli yoğunluktaysa hareket hızlı ve doğru bir şekilde algılanır ve yine dikkat yeterli düzeydeyse buna karşı hızlı bir yanıt düşünülür. Bu işlemin olabildiğince hızlı ve doğru yapılması sportif başarı için önkoşuldur. Sporcu bir hareketi yapmakta ne kadar ustalaşırsa, zihnini o kadar az bölümünü o iş için kullanır. Geri kalan bölümlerini ise o andaki oyunun durumunu yorumlamak ve bir sonraki yapacağı harekete karar vermek için kullanabilir (Doğan, 2005).

İçedönük dikkat özellikle bazı branşlarda ve olumlu duygular içermiyorsa performans düşürücüdür. Birçok sporcu, korku duygusunun yarattığı anksiyete içinde maç sırasında kendi kendini değerlendirmeye, aşırı enerji tüketmekte ve o yüzden, maç sırasında hayati birçok ayrıntıyı kaçırmaktadır. Korku, sporda veya başka alanda olsun, kişiyi olumsuz biçimde kendini aşırı ölçüp biçmeye götürür. Dışadönük dikkat, sportif olayla kişinin yaptığı/yapacağı hareketler ilgili olmak kaydıyla, spor için faydalıdır (Tiryaki, 2000).

Zihinde canlandırma ve imgeleme; görselleştirme, sporcunun yapmak ya da başarmak istediği şeyleri zihninde prova etmesidir. Yani iki ve üç boyutlu nesnelere zihinsel olarak döndürme ve değiştirilmesi yeteneğini içermektedir. Sonuçları önceden zihninde yaşaması, spor yapan kişinin sinir sistemini pozitif doğrultuda çalıştırmasına öncülük eder (Özerkan, 2004). Görselleştirme yeteneği, düşük ve yüksek uzaysal yetenekler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Düşük düzeyli uzaysal yetenek, görsel imgelerin zihinsel değişimini içermeyen iki boyutlu nesnelere görselleştirilmesini içermektedir. Yüksek düzeyli uzaysal yetenekler ise imgelerin zihinsel değişimini gerektiren üç boyutlu nesnelere görselleştirilmesini içermektedir (İkizler, 1994).

İmgeleme, bir eylemsi hazırlık yapılmadan, sadece programlı ve yoğun bir biçimde zihinde canlandırmak suretiyle, yeni bir hareketin kavranılması ya da önceden öğrenilmiş bir hareketin tekrarlanarak daha da iyileştirilmesi sürecidir. Birey sergilemek istediği hareketi, öncelikle zihninde canlandırarak o yeteneğin gelişimini sağlar. Güçlü performans, zihnimizde hayata geçirdiğimiz duygusal ortam ile yakından bağlantılıdır. Elit sporcular, zihinlerinde bir ustalık isteyen harekete ilişkin özel bir durum tasarlayıp, bu durumun devamlılığını sağlayabilirler (Tiryaki, 2000).

Sportif başarı etkileyen psikolojik faktörleri ana hatlarıyla; duyguları kontrol etme becerisi gibi özellikleri kapsayan duygusal durum ve psikolojik beceriler, iç konuşma, yarışma simülasyonları ve planları yapma, dikkat dağıtıcı uyaranlarla başa çıkabilme hazırlıkları yapma, hata yönetim planlaması yakma ve çevresel faktörleri kontrol etme gibi özellikleri kapsayan bilişsel ve davranışsal stratejiler ve sistematik ve istikrarlı olarak yapılan zihinsel beceri antrenmanlarını kapsayan zihinsel stratejiler olarak özetlemişlerdir (Arslanoğlu, 2005).

2. 1. 1. 4. Sporda Başarı Motivasyonu

Genel anlamıyla motivasyon, bireyin performansını yükseltmeye ve daha verimli çalışmaya sevk eden bir anlamı içinde bulundurmaktadır. Motivasyon bir ihtiyaç, tutku veya bir duygu olabilmekle birlikte, sonuçta bireyi belli bir doğrultuda harekete geçirmeye yöneltilir. Hedefe ulaşmak için sergilenen davranışlarda motivasyon faktörünün belirleyici bir etken olduğu söylenebilir. Bilimsel olarak doğada bulunan hiçbir nesne, sebepsiz olarak kendi sabit durumundan hareketli duruma geçemez. Bu sebeple, insan vücudunun da harekete geçebilmesi için bir takım sebepler gerekmektedir (Adair, 2006). İnsanı harekete geçiren bu neden de motivasyon ya da bir başka deyişle güdüdür. Motivasyon kelimesi güdü ya da harekete geçirici olarak da açıklanabilir. Güdü, organizmanın belli bir amaca doğru harekete geçmesini sağlayan güç anlamında kullanılmaktadır.

Motivasyonun belli bir amaca odaklanmış enerjik bir davranış, bireyi planlanmış bazı hedefler doğrultusunda harekete geçirmek için gerçekleştirilen çabaların tümü veya kişileri bu hedefleri gerçekleştirmek üzere istek ve beklentileri doğrultusunda davranış göstermekte olduğu şeklinde anlatılabilir (Kaya, 2011).

Motivasyon, genel olarak içsel ve dışsal olarak ikiye ayrılır. Dışsal motivasyon, bireye dışarıdan gelen etkilerden oluşur. Ayrıca, çevredeki insanlar tarafından gelen olumlu ve olumsuz etkilerde bulunabilen, davranışın yinleme ihtimalini arttırıp azaltabilen maddi, manevi değerler taşıyabilen güçlendirme ya da pekiştirmelerdir. İçsel motivasyon ise, bireyin içinde mevcut olan ihtiyaçlarına bağlı tepkilerdir. Merak, öğrenme ihtiyacı, yeterli olma isteği, gelişme arzusu içsel güdülere örnek gösterilebilir (Keser, 2006).

Sporla, sporcunun kendisinden kaynaklanan motivasyonuna "içsel motivasyon" denir. İçsel motivasyon seviyesi yüksek olan sporcuların daha fazla beceri ve bilgi öğrenmek, daha başarılı olmak ve daha fazla tatmin olmak için açlık hissettiği söylenebilir. Daha iyi performans göstermeleri için özel olarak dışarıdan güdülenmeleri gerekmez (Doğan, 2005). Çünkü içsel güdülenmiş sporcular onurları için oynarlar ve oyuna düşkündürler. Bu içsel güdü, onları mümkün olan en iyisini ortaya koymayı amaçlamasını sağlamak için yeterlidir. Çevresinde birçok insanın olması içsel güdülenen oyuncular için önemli değildir (Konter, 1995).

Dışsal motivasyon ise, sporcuyu harekete teşvik etmek için dışarıdan, sporcunun çevresinden gelen güdüleme çabası olarak ifade edilebilir. Dış ortamdan kaynaklanan çeşitli unsurların sporcuyu üzerinde oluşturduğu olumlu ya da olumsuz etkilerdir.

Sporcuların yarışmalarda iyi bir performans gösterebilmeleri için gerekli olan unsurlardan biri de o sporcuların en iyi şekilde nasıl güdülenebileceklerini saptamaktır. Sporun ve spor psikolojisinin temelinde motivasyon yatmaktadır. Bu nedenle sporda motivasyon kavramının üzerinde durulması ve bu terimin çok iyi bilinmesi gerekir (Tiryaki, 2000). Buna paralel olarak, bir antrenörün sahip olabileceği en önemli yetenek, sporcusunu harekete geçirebilmek için güdüleyebilmesidir. Sporcunun karakteri, sahip olduğu prensipleri, kendine koyduğu hedefleri, harekete geçirmek için kullandığı teknikleri; o spor dalına has yetenekleri, sporcunun fiziksel ve zihinsel gelişimi sporcuyu başarıya taşıyabilecek önemli faktörlerdir (Keten, 1993).

Başarı motivasyonu yaklaşımı, sportif davranımın temelini güdü durumları olduğunu belirtmektedir. Bu güdü durumları, başarıya yaklaşma güdüsü ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü olarak adlandırılmaktadır. (Doğan, 2005). Başarıya yaklaşma motivasyonu, başarı durumlarında gurur duyma ya da doyum için kapasitell başarısızlıktan kaçınma motivasyonu ise, başarısızlığın bir neticesi olarak utanç duyma ya da küçük düşme hissi olarak ifade edilmektedir. Başarıya yaklaşma güdüsünün, sporcunun

yarışma durumuna yaklaşımadaki içsel motivasyonunu ifade ettiği düşünülmektedir. Bu da kendine güven, yetkinlik veya güçlülük, kişisel yetkinlik kavramları ile aynı manaya gelmektedir. Bu özellikleri yüksek seviyede olan bireylerin, düşük olan bireylere göre başarı yakalayabilecekleri ortamlara katılım oranı daha yüksektir (Özerkan, 2004).

Spor yapanlar, çalıştırıcılar, spor psikologları, antrenman bilimcileri ve spor ile ilişkili olmayan şahıs ve kurumlar sürekli sporda etkin olabilmek için güç göstermektedirler. Spor yapanların sıklıkla etkili performanslarını sergilediği karşılaşmalar veya yarışmalar düzenlenmektedir. Spor devletlerarasında yaymaca aracı olarak kullanılmaya başlanmasıyla rekabetler çoğalmıştır. Bu rekabet sonucunda, sporcular motivasyon düzeylerini yüksek tutarak başarılı olmak için daha çok çaba göstermeye başlamışlardır (Konter, 2005).

Başarılı olmak isteyen bir sporcu davranışlarını bazı ilke ve kurallara göre ayarlar. Başarı motivasyonunu açığa çıkaran bu davranışların iki önemli özelliği, davranışların mümkün olduğu kadar toplumun değer yargılarına uygun olması ve başkalarının gözünde itibarı yükseltmesidir (Amman ve İkizler, 2000). Sporcu sadece bir hedefe ulaşmaktan değil, aynı zamanda hedefe varılması yolunda bir ilerleme yaptığının bilincine varmaktan tatmin olur. Çünkü başarı bir diğer başarıya temel oluşturur. Böyle bir duyguda olan sporcu, davranışlarını mümkün olduğu kadar kendisi için uygun bulunduğu başarı seviyesinin icaplarını yaklaştırmayı ve uydurmaya çalışır. Her sporcunun kendisi için başarıya ulaşmada uygun bulunduğu bir yeterlilik ölçeği vardır. Bu ölçek her sporcu için farklı bir düzey gösterir (Arslanoğlu, 2005). Sporcular da kendi başarı veya başarısızlıklarını bu ölçeğe göre değerlendirir.

Başarılı olmak isteyen her sporcu, kendisi için bir yeterlilik ölçeği geliştirmektedir. Spor yapan kişi kendisine koyduğu üstün başarı limitini aştığında ya da bu limitlere ulaştığında, artık başarmak için çok çaba harcamayabilir. Alt sınırlarda kaldığında ise başarı arzusu anlamını kaybedebilir. Spor yapan kişi, başarı ümidi ile başarısızlık korkusu arasında kendine göre bir istikrar kurar. Herhangi bir spor branşında veya bir müsabakada düşük başarı, spor yapan kişi için yeterli olduğu halde, başka branş ve müsabakada normal bir başarı onun için başarısızlık anlamına gelebilir. Başka bir ifadeyle spor yapan kişi, durumlara göre kendi başarı ve başarısızlık limitlerini kendisi çizebilmektedir (Doğan, 2005).

2. 1. 2. Futbol

Futbol günümüzde profesyonel ve amatör bir şekilde yapılan bir ekip oyunudur.

Futbol, ülkelerin kültürel olarak birbirine çok benzemeye başladığı çağımızda, tüm dünyayı ortak bir heyecanla saran yarışma sporudur. Ülkeler kültürel ve ticari alanlarda başarılı olabilmek için futboldan maksimum seviyede yararlanmaya çalışmaktadırlar.

Tüm dünyada toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkan futbol, kitlelerin kendini ifade etme yolu olmuştur. Toplumun bireyleri futbol aracılığıyla bir kimlik kazanmak ve aidiyet duygusu hissetmelerinin yanı sıra futbol tutkusu ile günlük hayatın stresini dışa vurarak rahatlayabilmektedir.

Futbol; aynı anda mutluluk, öfke, neşe ve şiddet içerdiğinden incelenmesi gereken bir spor dalıdır.

2. 1. 2. 1. Futbolun Gelişimi ve Önemi

Spor, insanların kendi sınırlı ortamlarının dışına çıkarak, yeni insanlarla, farklı fikir ve inançlardan bireylerle iletişim kurmasına, etkileşime geçmesine imkan vermektedir. Bu bakış açısından sporun yeni dostluk fırsatları yarattığı, dostlukları pekiştirdiği ve sosyalleşmeye yardımcı olduğu söylenebilir (Doğan, 2005). İlk olarak bireysel bir olgu halinde yapılan sportif etkinlikler, zamanla toplumsal bir özellik kazanarak daha büyük kitlelerin ilgisini çekmiştir (Çaha,1999). Tüm bu nitelikleri içinde bulunduran futbol belki de toplumun üzerinde en etkili olan takım sporlarından biridir (Göktepe, 2008).

Tüm dünyada toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkan futbol, kitlelerin kendini ifade etme yolu olmuştur. Toplumun bireyleri futbol aracılığıyla bir kimlik kazanmak ve aidiyet duygusu hissetmelerinin yanı sıra futbol tutkusu ile günlük hayatın stresini dışa vurarak rahatlayabilmektedir. Futbol; aynı anda mutluluk, öfke, neşe ve şiddet içerdiğinden incelenmesi gereken bir spor dalıdır (Hünerli, 2011). Futbolun diğer spor branşları içinde en çok ilgi gören ve popüleritesi olan spor dalı olduğunu söylemek mümkündür. Geniş bir alanda oynanıyor olması, fazla sayıda oyuncu ile oynanıyor olması ve mücadele gerektiren bir yapıya sahip olmasından dolayı diğer spor branşları arasında kendine has bir yere sahiptir (Köklü vd., 2009).

Futbolcular, oyun içinde takımına maksimum fayda sağlayacak şekilde bireysel vazifeleri üstlenirler. Her bir oyuncunun görevini en iyi şekilde yapması ve takım içindeki işbirliğinin temin edilmesi takımın başarısını gösterir. Bu sebeple, bireysel olarak yetenekli ve alternatif oyun durumlarını algılayabilen, yeterli teknik yeteneğe sahip ve mücadele edebilecek kondisyonu olan oyunculardan oluşan bir takım başarılı olabilir.

Futbolda yakalanan başarı, mücadele ve uğraşı teşvik eder, bireyin kişisel başarı yeteneğini algısını geliştirir (Günay ve Yüce, 2008).

Bugün spor denildiğinde akla ilk gelen branş futboldur. Futbol on bire on bir iki rakip arasında, top ile oynanan, eller kullanılmadan ayaklar ile rakip takımın sahasında bulunan kaleye gol atılması mantığına dayanan bir oyundur. İki takımında farklı sorumlulukları olan ve görevleri gereği farklı yerlerde bulunan oyuncular bulunur (Hurley, 2011). Kurallarının zor olmaması ve çok fazla ekipmana ihtiyaç duyulmaması, futbola olan ilgiyi daha da artırmaktadır (Dever, 2010).

Futbolcu, bir futbol takımındaki en küçük ama en önemli başarı unsurudur. Futbolcunun fiziki yetenekleri ve psikolojik nitelikleri, takım içindeki iletişim kurma şekilleri ve etkileşimi, genel itibarıyla o takımın başarısının temelini oluşturmaktadır.

Futbol oyunu, oyun sırasında hızlı karar vermeyi ve taktiksel görevlerin sorumluluk bilinciyle yerine getirilmesi gereken bir oyundur. Takımın bütün bölgelerinde oynayan her bir oyuncunun, futbol bilgisi ve taktik tecrübesi, başarı açısından oldukça önemlidir (Başer 1998). Farklı bir deyişle, futbolun en ilkel şeklini önemli yapan, ayaklar ve bacaklar tarafından taşınan vücuda sahip insanın en az beceri sergileyebileceği organının, beyni ile uyumlu bir şekilde kullanılabiliyor olmasıdır (Erdoğan, 2008).

Futbolun ilk ne zaman ve hangi coğrafi bölgede oynandığına dair kesin bilgiye ulaşılamamakla beraber, tıpkı olimpiyat oyunlarının nasıl ortaya çıktığı hususunda olduğu gibi farklı ifadeler bulunsada futbol oyununun ortaya çıkışı için de pek çok farklı ülkeye dayandırılan buluş hikâyeleri vardır (Yıldırım, 2008). İlk kez nerede başladığı bilinmeyen futbola tarih kaynaklarında Yunanlıların “epykros”, Romalıların “harpastum” Türklerin ise “tepük” adı verdiği bilinmektedir. Hatta ilk kez Mısır, Meksika, İtalya, İngiltere, Yunanistan ve Fransa da oynandığını belirten kaynaklar vardır. La Tartarie, Divan-ı Lügat-it-Türk, Timur Tarihi, Hitayetname gibi büyük eserlerde Türklerin oynadığı bugünkü futbol müsabakalarına yakın Tepük oyunundan bahsedilmektedir. Hatta Türklerle Çinlilerin o dönemde iç içe yaşadıklarından dolayı türk şenliklerinde gördükleri bu oyunu sahiplendikleri söylenmektedir. Tarihsel açıdan bakıldığında ilk kaynak Divan-ü Lügati-it-Türk adlı eserdir. Tepük, en son on dördüncü yüzyıl eseri olan ibni-Mühenna Lügatinde bahsedildikten sonra hiçbir Türk dilinde iz bırakmadan kaybolmuştur. Bazı dilbilim çalışmaları, tepük kavramının ortadan kaybolma sebebi olarak oyunun artık oynanmıyor olmasını gösterse de, Doğu Türkistan’da, Uygurlar tarafından “tepgüç” adı verilen oyunun oynandığı bilinmektedir. Topun ve oynanışının benzerliği ile isim benzerliği göz önüne alındığında, “tepgüç” adlı oyunun “tepük” ile aynı oyun olabileceği de ifade edilir. Divan-ı Lügat-it Türk’te “Tepük” kelimesinin anlamı olarak ‘kurşun eritilerek iç ağırşığı biçiminde dökülür, üstüne keçi kılı ya da buna benzeyen bir şey sarılır, çocuklar da bunu teperek

oyunlar' biçiminde ifade edilmiştir. 'Tepgüç' ve 'Tepük' kelimelerinin tepmek eyleminden türeyen kelimeler olduğu düşünülürse bu oyunlarında aynı olabileceği düşünülebilir (Taşkın, 2005).

Fransızların ortaçağda "La Soule" ismini verdiği futbola benzeyen oyunu Romalı askerlerin Galya'ya taşıması ile yaygınlaştığı bilinmektedir. Bu oyunda her türlü sertliğe müsaade edildiği ve oyun alanı sınırlarının bir birinden oldukça uzak olan kazıklarla belirlendiği söylenmektedir. Bir başka fikir olan ise futbolun İngiltere'de meydana çıktığıdır ama bu fikir çok tartışılmıştır. Fransızlar, İngiltere'deki bu oyunun Normanlar tarafından götürülen La Soule'dan esinlendiğini, İtalyanlara göre ise futbol kendi ülkelerinin sınırları içerisinde ortaya çıktığını düşünmektedir (Donuk ve Şen, 2006).

Bunun yanı sıra, tüm bu kaynakların anlaştığı detay, futbol oyununun İngiltere topraklarında on ikinci yüzyıldan beri oynanıyor olmasıdır. Yaygınlaşan futbol yüzünden doğan rekabet sebebiyle, büyük çatışmalar meydana geldiğinden futbol II. Edward tarafından yasaklanmıştır. Her ne kadar bazı dönemlerde yasaklara maruz kalsa da futbol her zaman popülerliğini korumuştur. On yedinci yüzyılda, II Charles'in desteğiyle futbolun popülaritesi en üst seviyeye ulaşmıştır. O dönemde oynanan haliyle futbol, bugünküne benzer en yakın hali almıştı. Futbolun bugünkü halini almasında İtalya'da oynanan Calcio oyununun da ciddi katkısı olmuştur. Asıl kaynağının neresi olduğu bilinmese de, ayakla oynanan bu oyunun "futbol" haline İngiltere'de geldiği ve oradan da bütün dünyaya yayıldığı gerçeği tarih sayfalarında belirtilmektedir (Stemmler, 2000).

Futbol insanlar arasında oynanmaya başladığı ilk günden, belli bir kurallar çerçevesinde oynanmaya başlandığı on dokuzuncu yüzyıla kadar dövüş ve kavga şeklinde oynanmaktaydı. Futbolun en ilkel halinden günümüze kadar gelen yolculuğu sayısız ölü ve yaralılarla dolu olduğu bilinmektedir. Yine de Ortaçağ'da futbolun yasaklanmasının asıl sebebi yaralanma ve ölüm riski taşıması değil; futbol aracılığıyla toplanan halkın krallara karşı isyan çıkartma ihtimaliydi. Krallar, halklarının bu oyunla ilgilenmek yerine, kendilerini savaş için yetiştirmelerini ve silahlar ile ilgilenmelerini beklemekteydiler. Yasaklar, İngiltere'de futbola olan ilgiyi engelleyememiş, aksine futbol oyunu giderek artan bir ilgiyle büyük kitlelerin tutkusu haline gelmiştir. Bu önlenemez ilgi karşısında futbol oynamayı yasaklayan fermanların kaldırılması kaçınılmaz olmuştur (Tuğrul ve Kutlu, 2006).

On yedinci yüzyıla kadar futbol gizli bir şekilde oynanmaktaydı. Futbol oynayan kimselere de halk kötü bir gözle bakıyordu. Ancak Kral II.Charles, sığındığı İtalya'dan ülkesine döndükten sonra "Calcio" için yasak kaldırılmış ve yeniden oynanmaya başlanmıştır. Soylulara hizmet veren kolejler de futbol kulüplerine destek vermişlerdir. Westminster, Eaton, Harrow gibi kolejler futbol için kendilerine has kurallar koymuş ve

oyunu bu kurallara göre oynamışlardır. 1840 yılında, birbirlerine benzeyen rugby ile futbolun kesin olarak ayrılabilmesi için bir takım çalışmalar yapılmış ve futbolda kullanılan nesnenin bir küre şeklinde olmasına karar verilmiştir. Sonraki yıllarda, futboldaki uygulama farklılıkları "Cambridge kuralları" olarak belirlenen bir takım kurallarla ortadan kaldırılmış ve futbolun yayılması hız kazanmıştır. Futbol, on iki İngiliz futbol kulübünün 1863 yılında Londra'daki Free Mason'un lokalin de imzalayıp, günümüzde de uygulanan kurallarda uzlaşıp, İngiltere Futbol Federasyonu'nu kurmasıyla bugünkü haline ulaşmıştır. 1871 yılından itibaren de Kral onuruna Kral Kupası oynanmaktadır. Futbolun tüm dünyada oynanıyor olması ise 1879 yılında başlayan profesyonellik anlayışı ile başlamıştır. Darwen'e Glasgow'dan gelen İskoçyalı futbolcular tarihteki ilk profesyonel futbolcular olmuşlardır. 1888 yılında İngiltere'de kurulan profesyonel ligde uygulanan futbol kurallarını diğer ülkeler de benimsemişlerdir (Tunçkol, 2007).

Avrupa ülkelerinden, kendi futbol liglerini kuran Fransa, Danimarka, Belçika, Hollanda, İsviçre ve İsveç; daha önceleri sadece İngiltere, Galler, Kuzey İrlanda ve İskoçya'nın organize ettiği uluslararası futbol turnuvalarını bir dünya turnuvası formatına sokmak amacıyla 1904'te Paris'te "Federation Internationale de Football Association" (FIFA)'yı kurmuşlardır (Yıldırım, 2008).

Osmanlı Devleti'nde ise futbolun ilk kez nerede oynandığı konusunda somut bir belge olmamakla beraber, ulaşılan yeni kaynaklarda 1870'li yılların sonlarında İstanbul ile İzmir şehirlerinde yaşayan gayrimüslimler arasında müsabakalar yapıldığı belirtilmektedir. İstanbul ve İzmir'de İngiliz aileleri tarafından 5 yıl süreyle rugby ve futbol müsabakaları düzenlenmiştir. Bugünkü ülke sınırlarımız göz önüne alındığında, bilinen kaynaklara göre ülkemizde futbolun ilk kez İngilizler ve Ermeniler tarafından on dokuzuncu yüzyılın sonlarında İzmir'de oynandığı söylenebilir (Donuk ve Şen, 2006).

Resmi kayıtlara bakıldığında ise 1905 yılına kadar İzmir'de Türkler futbol oynamamıştır. O tarihte Amerikan Kolejinde öğrenim görmüş olan Talat (Erbay) Bey ile Şerif Remzi (Reyent), Sabri Süleymanoviç, Nejat Evliyazade okul takımlarıyla futbol sahasına çıkan Türk futbolcular olarak kayıtlara geçmiştir. Modern futbol oyunu İstanbul'da ise ilk kez 1890'lı yıllarda başlamıştır. Türklere futbol oynamak ikinci meşrutiyetin ilanından önce yasaktı. O tarihe kadar sadece yabancılar futbol oynayabiliyorlardı. Türkiye'de ilk futbol liginin kurulması ise ancak 1904'te İstanbul'da gerçekleşebilmiştir. Bu lige İmojen (İngiliz elçilik gemisi), Elpis, Moda, ve Kadıköy isimli takımlar katılmıştır. İlk Türk takımı Galatasaray ise 1905 yılında sahalara çıkmış, 1906 yılında da lige katılmıştır (Yıldırım, 2008).

Türkiye'de futbola başlanması tüm dünyada olduğu gibi İngilizler sayesinde olmuştur. O dönemlerde Türklerin futbol oynamasına hoş gözle bakılmadığından,

Ülkemizde futbol daha geç başlanmıştır. Osmanlı zamanında ilk futbol müsabakası 1877'de Selanik'te oynanmış; ilk futbol kulübü ise 1894 yılında İzmir'de kurulan 'Football Club Smyrna' olmuştur. Daha sonra 1895 yılında İstanbul'da, Kadıköy Moda'da futbol oynanmaya başlandı. İlk kurulan İstanbul takımı 1903 yılında Beşiktaş olmuştur. Daha sonra diğer takımlar kurulmuş ve nihayetinde de 1923 yılında Türkiye Futbol Federasyonu kurulmuştur.

Türkiye'de yıllarca süren çalışmalar sonucunda 13 Nisan 1923'te Futbol Federasyonu kurulmuştur. Bu federasyonun FIFA yeliğine kabul ise 12 Mayıs 1923'te gerçekleşmiştir. Türkiye'de futbol bu tarihten itibaren ulusal ve uluslararası düzeyde her geçen gün artan bir ilgiyle oynanmaktadır (Taşkın, 2005).

Günümüze kadar gelen İstanbul dışında yazılan en eski futbol kitabı olma özelliği taşıyan Kuğuzade Süleyman Rıza'nın Trabzon'da kaleme aldığı ve oyun kurallarını çizimlerle anlattığı 'Asosyeşin Futbol' adlı eseri kabul edilmektedir.

Bugün profesyonellik arttıķa, sporcuların da kazanma azmi o derece artmaktadır. Diğer taraftan galibiyet ne kadar önemliyse ekonomik kazançlar da o derece önem kazanmıştır. Nihayetinde ulaşılmak istenen hedef başarı ve zaferdir. Bu bağlamda, genellikle sporcular rakiplerine karşı centilmence davranmamaktadırlar. Yarışma içerisindeki sporcuların her biri kazanma hırsı ile iş birliği içinde mücadele vermektedir ve bu iş birliği bilinçli bir şekilde yapılmaktadır. Özellikle futbol branşında bu duruma daha sık rastlanmaktadır. Günümüz futbolunda, profesyonellik seviyesi arttıķa, spor ahlakı ya da fair-play'e uygun olmayan davranışlarda da artış olmaktadır. Futbol müsabakalarının sadece sonuçlarına önem verilince, formel ve enformel ahlak anlayışı önemini kaybetmiş ve müsabakalarda oyuncuların bilinçli olarak yaptığı hataların sayısı da giderek artmaya başlamıştır (Donuk ve şen, 2006). Birçok sporcu "kurallar çiğnenmek için vardır" anlayışıyla hareket etmeye başlamıştır. Sporcular , "aldatmamak" yerine, "yakalanmadan aldatmaya" aba sarf etmektedir. Zamanla, sporda "kazanmak" esas amaç halini aldığı için; yalan söylememek, almamak, aldatmamak da sporun gerçek dünyasında oldukça zordur (Erdemli, 2008).

Son zamanlarda toplumda bazı değişiklikler olmakta ve bu değişiklikler dolaylı olarak ülkemizdeki spor anlayışını da etkilemektedir. Spor anlayışındaki bu bariz değişiklikler net bir şekilde görülebilmektedir. Önceleri, "Kazanmak ya da kaybetmek önemli değil, önemli olan oyunu nasıl oynadığındır" sözü ile bağdaşan spor anlayışı, bugün ancak "Nasıl kazandığın önemli değil, önemli olan kazanmaktır" sözüyle ifade edilebilmektedir (Doğan, 2005).

Toplumdaki bu spor anlayışı, özellikle futbol branşında, sporcuları sportmenliğe aykırı davranışlarda bulunmaya zorlamaktadır. Bu durum, spor içerisindeki her türlü olumsuz davranışın zamanla normal görülmesine sebebiyet vermektedir.

Spor etkileşimleri, özellikle takım sporlarında, hareketleri koordine etme üzerine kuruludur ve böylesi koordinasyonlar karşılığında çok boyutlu kaynaklar yoluyla oyunu anlama yeteneği gerektirir. Örneğin, bir oyuncunun takımdaki diğer arkadaşlarının bazı hallerde ne yapacağını kestirmesi gerekmektedir. İşte bu durum oyundaki değişik bakış açılarının karışık koordinasyonlarını barındırmaktadır. Çeşitli oyun stratejileri barındıran branşların etkili bir şekilde performansa dökülmesi şüphesiz değişik bakış açısı kazanmayı arttırmaktadır (Erdemli, 2008).

Sporadaki ahlaki ve etik davranışların yerleşmesinde çok önemli yeri olan empati kurma yetisi, özellikle futbolcularda da mutlaka bulunması gereken bir özelliktir. Bir futbolcunun empati kurma yetisi arttıkça, sportmenliğe yönelimi de o derece artacak ve gelişen bu özelliği sayesinde, oyunun diğer paydaşları olan rakip oyuncular, hakemler ve taraftarlar ile diyalogu ve etkileşimi de olumlu yönde etkilenecektir.

2. 1. 2. 2. Futbolda Başarı ve Etkileyen Faktörler

Bilinen tüm oyun sporları “insanın hareket özellikleri” üzerine oluşturulmuş yapılandırmalar çerçevesinde; özgün kuralları ve eylem kurgusu olan, oyunsal bir anlayış ile oynanarak gerçekleştirilir (Başyazıcıoğlu, 1997). Başarı ve gelişim için sürekli uğraşı, spor kavramı ile iç içedir. Her spor dalı bunun kendi özelliğine uygun olarak ele alır. Her spor dalı için gerekli hareketler ve davranış biçimleri oyuncunun kendi yetenek ve becerilerine göre yapıldıklarında sağlıklı olmanın güzelliğini ve mutluluğunu duyarız.

Futbolda elde edilen başarı sevinci mücadele ve fazla çabayı özendirir. Kişisel başarı kapasitesini geliştirir. Futbol için başarı istekleri çok çeşitli olup takım başarısının bütünlüğü içindeki özel görevlerle çeşitli takım pozisyonlarından oluşur. Hücum ve müdafaa oyununun genel ve temel taktik bilgisinden oluşan taktik bilgisinden oluşan taktik olgunluk ve oyun uygulamaları günümüzdeki başarıyı halledecek bir oyunun kalitesi için önemli ölçüdedir (Açıkada ve Ergen, 1990).

Futbolda sportif başarı iç ve dış faktörlerin, var olan imkânların etkisi ile takım performansının gösterilmesinden oluşan bir süreçtir. Bir takım sporu olan futbolda bireyin tek başına başarı ve çabası, sportif başarı için yeterli olamayacağından sporcuların takım içerisindeki koordinasyonu oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Futbol liglerinde rekabetçi bir yapının olması sportif başarıyı etkileyen unsurların başında gelmektedir (Akkoyunlu vd., 2008). Türkiye Süper Lig ‘in kurulduğu ilk günden bugüne şampiyonluklar Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe, Trabzonspor ve Bursaspor kulüpleri tarafından

kazanılmıştır. Sadece beş takımın şampiyonluk kupası kazanmış olması, bu ligdeki rekabet eksikliğini göstermektedir. Bu durum Türkiye'deki futbol kulüplerinin uluslararası turnuvalardaki başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Rekabet ortamının varlığı, futbolun olumlu yönde gelişimini sağlamakta ve futbolun tüm unsurlarının kalitesini artırmaya zorlamaktadır. Uluslararası turnuvalarda istikrarlı bir şekilde sportif başarı el eden Avrupa kulüplerinin kendi ulusal liglerindeki şampiyonluk kupası kazanan kulüp sayısına bakıldığında, Türkiye'deki şampiyonluk yaşamış kulüplerin sayısından çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum rekabetçi yapıya sahip olan liglerde daha fazla sayıda şampiyonluk yaşayan kulüp olduğunu ve bu durumun ligdeki takımlara uluslararası turnuvalarda başarı yakalama hedefine olumlu katkı sağladığını göstermektedir.

Özellikle uluslararası liglerde elde edilen sportif başarılar futbol kulüplerine daha çok para kazancı sağlamaktadır. Sportif başarılarından elde edilen kaynak, günümüzde hem Avrupa hem de Türkiye'de kulüplerin öncelikli bir problemi durumuna gelen finans açıklarının azaltılmasında baş göstermektedir. Parasal güç ve sportif başarı rekabet seviyesi etmeniyle beraber ele alınmalıdır. Bütçeleri yüksek olan kulüplerle düşük olanlar arasındaki farkın açıklığı kulüplerin milli ve uluslararası sportif başarıları arasında dengesizlik oluşturmaktadır. Bu vaziyet taraftarların futboldan aldığı coşku ve zevki azaltarak giderek büyümekte olan futbol sektörü açısından riziko yaratmaktadır (Güngör, 2014). Rekabetçi yapının bozulmasında en çok zarar gören taraf yeterli bütçe oluşturmak için kaynak bulmakta zorlanan kulüplerdir. Adil şartlar sunan ve sürdürülebilir bir rekabet ortamının sağlanması amacıyla AB "futbolda transfer" konulu bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda, adil olmayan şartların oluşturduğu probleme bir çözüm önerisi olarak ödenen bonservis ücretlerine bir limit getirilerek, gerçekleştirilecek her transferde, futbolcu için ödenecek olan bonservis tutarının yüzde 8'i kadar miktarın da düşük bütçeli kulüplere aktarmak zorunluluğu öngörülmektedir. Hazırlanan bu raporun AB Yüksek Birimi tarafından değerlendirildikten sonra hükümet, spor kulüpleri temsilcileri ile futbolcu temsilcilerinin ortak bir rapor hazırlayarak, üye ülkelerinin spor bakanlıklarına göndermesi planlanmaktadır (Bozkurt, 2009).

Sportif başarının ekonomik güce dönüştürülmesinde etkili rol oynayan unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Güngör, 2014);

- a) Profesyonelce yönetim yaklaşımı,
- b) Marka değerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar,
- c) Yeni gelir kalemlerinin oluşturulması,
- d) Transfer harcamalarının denetim altında tutulması ve etkili para yönetimi,

- e) Sportif başarıdan sağlanan kaynakların doğru kullanılması,
- f) Sportif tüm altyapıların optimal hale getirilmesine öncelik verilmesi.

Rekabet üstünlüğü elde etmek yüksek bütçeli takımların etkin bütçe yönetimini sağlamasından geçmektedir. Bu durum klasik yönetim anlayışının etkili olduğu dernek statüsünde örgütlenen futbol takımlarını şirketleşme gerçeği ile karşı karşıya getirmektedir. Dernek şeklindeki yapılanmanın iki yıllık sürelerle genel kurul tarafından kulüp yönetiminde değişikliğe gidilebilmesine olanak tanınması uzun vadeli stratejik planların uygulanabilirliğine engel teşkil etmektedir (Donuk ve Şen, 2006). Kurumsal yönetim ilkelerinden olan hesap sorma ve hesap verme mekanizmasının çalışmaması şahsi otoritenin ön planda olduğu yönetim anlayışına sebep olmaktadır. Ayrıca takımların dernek şeklinde teşkilatlanmasının diğer bir sonucu olan bireysel fonlama yönetiminde şahsi otoritelerin egemen olması sonucunu doğurmakta, bu durum takımların endüstrileşme sürecine adaptasyonunu güçleştirmektedir. Profesyonel futbol takımlarının sportif başarı elde etmelerine rağmen yönetim uygulamalarında başarılı olamaması ve yönetim tutarsızlıkları hatalı finansman politikaları şeklinde yansımaktadır (Taşkın, 2005). Profesyonel yönetim anlayışından uzak takımlar verimsiz örgütsel yapının da etkisiyle kısa vadeli çözüm arayışlarına odaklanmaktadır. Aktif olmayan maliyet yönetiminin eksikliği takımlarda kaynakların verimsiz kullanılması neden olabilmektedir. İşte bu yönetsel başarısızlıklar sportif başarıların finansal güce dönüştürülmesi sürecini zora sokmaktadırlar (Güney, 1991).

Avrupa da önde gelen yüksek bütçeli futbol takımları sportif başarılarını parasal kaynak elde etmede araç olarak değerlendirmektedir. Takımların yeni maddi kazanç elde etme yetenekleri sportif başarıları parasal kaynağa çevirebilmesine imkân sağlamaktadır. Futbolun eğlence haline getirilmesi şartıyla erkeklerin tekelden çıkıp çocuk ve kadınlarında ilgisini çeken bir spor faaliyetine dönüşmesi sonucunda istek artışı sağlanabilmektedir. Böylece kulüplerin dış kaynak bağımlılığı biraz daha azaltılabilmektedir.

Futbolda başarıya etki eden faktörler genel çerçevede fizyolojik, psikolojik, antrenmana yönelik faktörlerle beslenme faktörleri olarak ele alınabilir.

2. 1. 2. 2. 1. Fizyolojik Faktörler

Futbolda başarıya etki eden fizyolojik faktörler arasında yer alan kondisyondan, bir müsabaka koşullarındaki antrenman yüklemesi ile kazanılmış bedensel yetenekler anlaşılmaktadır. Futbola özgü kondisyon daima bedensel özellikler, teknikler, taktik oyunlar arasında bir bileşimdir. Bu bedensel yeterlilikler müsabaka koşulları için

geliştirilmeye mecburdur. Antrenman yükünün çeşidi, müsabakanın özel isteklerine ve oyuncunun başarıma için ortaya koyduğu öze uyar (Özmen, 1999).

Kondisyon antrenmanının etkililiği, her türlü koşulda geliştiği, müsabaka ve oyun uğraşları içinde top ile vurgulanmalıdır. Futbol oyunu kendine özgü çeşitli hareket olanakları ile özel kurallara sahiptir. Atletizm ve jimnastikteki hazırlanmış tekrarlanan değişmez hareketler olmayıp; durumu çözebilecek her türlü hareketi içerir. Hiçbir pozisyon bir diğeri ile aynı olmayıp, oyuncular arkadaş ve rakiplerine göre daima yeni uyumlar yapmak zorundadırlar (Bompa, 2001).

Futboldaki başarı kurgusu içinde de sadece deneyim değeri ile yetinmeyip, bunların tekrar tekrar yeni bilimsel bulgularla kullanılması ve uyum sağlanması gereklidir. Bu arada diğeri spor çeşitlerinin antrenman şekillerinin körü körüne kopya edilmemesine, futbolcunun atletizm veya ağır sporlar gibi çalıştırılmamasına özen gösterilmelidir.

Temel bilimsel bulgular kullanılmadan önce futbola uygulanarak denenmelidir. Böylece organ kuvvetinin özel gelişimi için alışılmış antrenman metotları interval antrenman ve yavaş yavaş dayanıklılık yüklenmesi müsabakanın teknik ve taktiği antrenman şekilleri ile bütün belirtilerin dikkate alınması ile mümkün olur. Futbol oyuncusu için koşu kulvarına gerek yoktur. Böylesi monoton bir uğraşmayı o, anlamsız bir yük olarak kabul eder. Bu ise kendiliğinden oluşan her çabayı ve coşkuyu ortadan kaldırarak futbol oyuncusunun özünde isteksizlik yaratır (Bompa, 2003).

Futbolda başarıyı etkileyen fizyolojik faktörlerden bir diğeri ise kuvettir. Kuvvet, bir cismin şeklini, iş düzenini ya da bulunduğu yeri değiştiren etki olarak değerlendirilir. Antrenman bilimi açısından kuvvet, bir direnç karşısından belirli bir ölçüde dayanabilme yeteneğidir (Günay ve Yüce, 2008).

Bir cisim itildiği ya da çekildiği zaman onun üzerinde kuvvet uygulanır. Benzer olarak bir topa vurulduğunda da bir kuvvet uygulanmaktadır. Kuvvet, kas gücü sonucu cismin hareketindeki değişimle ilişkilidir ve belli bir doğrultu ve büyüklükte uygulanır (Boydağ, 2005).

Bilim adamları, kuvvetin sporda önemini genelde birbiri ile ilişkili hareketlerin beyin ve merkezi sinir sistemi tarafından yürütülebildiği ve insanın kan sistemi tarafından da harekete dönüştürüldüğünü ifade etmektedirler. Kan sistemi ve ek olarak enerji sağlanmasının ne derece etki edebileceği hususunda kuvvette şu şekilde genellemeler yapılmaktadır (Dündar, 2003).

- a) Kas gücü bütün sportif hareketlerin sebebidir.
- b) Kas gücü teknik mükemmelliğin sebebidir.
- c) Kas gücü şut, kafa vuruşu kuvveti gibi kombine teknik ve kondisyon el yeteneklerin de sebebidir.

Kas gücü harekete başlama-sprint ve sıçrama yeteneklerinin de sebebidir. Yan ürünü olarak iyi geliştirilmiş bir kas gücü elastikiyet kazanmış karşı koyma yeteneği yüksek ekonomik çalışma nedeni ile sakatlanma ihtimalini asgariye indirmektedir. Güney'e (2005) göre; kuvvet olmaksızın etkili bir futbol oynamak mümkün olmadığını iddia etmektedir. Antrenman biliminde kuvvet üç faktör altında tanımlanmaktadır. Bunlar; maksimal kuvvet, kuvvete devamlılık ve çabuk kuvvettir.

Futbolcunun güç kullanması daima duyarlılık ve beceriklilik ile birbirine bağlıdır. Çok yönlü değişken pozisyonlara daima değer teknik becerilerle uyum göstermek zorunda olan futbolcular için sinirlerinin duyarlılığı ile gücünün dozunu koordinasyon veriminin uygunluğu için iyi bir koşuldur. Güç kullanımı, zemin, hava durumu, iklim koşulları, gibi dış koşullara göre oyunun akış, zamanı içinde sert ve ağır olduğu gibi özel ölçüler gerektirir. Doğrudan müsabakaya dönük antrenman şekilleri farklı yükleme için gerekli oyun olanağı verdiği için avantajlıdır. Her şeyden önce yaşlı oyuncular yaşlarına uygun olarak azaltılmış yoğunlukta yüklenme serileri arasına uzun dinlenmelere sokulmalıdır (Muratlı vd., 2007).

Antrenmanda bedensel, ruhsal ve düşünsel bütün güçler değişkenlikle ve müsabakaya yaklaştırılmış çok yönlü çalışmalarla karşı karşıya kalırlar. Antrenmanlarda bulunmayan rekabet, başarı iddiası, seyirci etkisi gibi motivasyonlarla tekrarlanan müsabakadaki başarının olgunlaşması için iyi bir zemin hazırlanmış olur. Antrenman bilgisinin en yeni bilimsel verilerine göre kondisyon antrenmanın uygulama şekillen futbol oyununun özel isteklerine ve oyuncuların yapısal hazırlığına uygun olmalıdır. Top, futbolcular tarafından seçilen bir araç olduğundan, kondisyon antrenmanının merkezi de bulunmalıdır (Matveyev, 2004).

Fizik kondisyon organizmayı doğrudan ilgilendiği için futbolda bilimsellik kavramının en çok dile getirdiği bölüm olmuştur. Literatürde bu olay fizyoloji, morfoloji, biyomekanik, fonksiyonel anatomi, bilimsel antrenman öğretici gibi birçok bilimsel dalın ilgi alanı içindedir.

Futbolda başarıyı etkileyen fizyolojik faktörlerden olan sürat ise, en kısa zamanda birim içerisinde mümkün olan en fazla mesafenin alınması demektir. Çabukluk gibi kalıtımsal bir özellik olan hız bilinçli bir antrenman ile azda olsa geliştirilebilir (Kale, 2012).

Sporda ihtiyaç duyulan en önemli biyomotor becerilerden biri de sürat veya hızlı bir şekilde yol alma, ya da hareket etme özelliğidir. Mekanik açıdan ise sürat, mesafe ile zaman arasındaki oran ile açıklanabilir. Sürat, bedeni bir bütün olarak çok hızlı hareket ettirme kabiliyetidir. Gücün iki bileşeni vardır: Kuvvet ve sürat. Sürat, daha çok doğuştan gelen bir özelliktir ve antrenmanlarla fazla değişmez (Çoknaz vd., 2006).

Fizyolojik bakımdan hızı değerlendirdiğimizde sinir sistemindeki hareketlilik prensibine bağlı olarak kas sisteminin hareketleri en az zamanda yapabilme başarısıdır ve

hız kuvvetle bağlantılı bir özelliktir, artık sürat kavramı futbol oyunu içinde ve oyunsal hareketlerde de daha süratli olacak demek değildir. Özen göstermenin ve tanınmanın ruhsal ve düşünsel sahası içinde bulunan ve önceden hiçbir şekilde anlaşılamayacak durumları sezebilmek, çabuk etki göstermek demek olan doğuştan gelen yetenek, oyun içindeki süratin sonuç alıcı bir faktördür. Buna oyun okuyabilme özelliği denir (Boydağ, 2005).

Futbolda başarıyı etkileyen fizyolojik bir faktör olarak dayanıklılıktan da söz edilebilir. Uzun zamanlı yüklenmelerde organizmanın yorgunluğa karşı olan fiziki ve psikolojik direnme yeteneğine sporda dayanıklılık denir. Bu tanımın içerisine, yüklenmenin bitmesinden sonra organizmanın hızlı bir şekilde ilk haline gelebilme özelliği de girer (İkizler, 1994).

Futbolda dayanıklılık futbol için gerekli hareketlerin gerekli ölçüde uzun süre yapabileme gücüne denir. Buna bir başka adı devamlılık da olabilir. Dayanıklılık antrenmanı futbola özgü olmalı önce genel bir dayanıklılığa sahip olması gerekir. Futbolun dayanıklılık antrenmanı maçın tipik isteklerine uymalı ve oyundaki tempo değişmelerini mümkün kılmalıdır.

2. 1. 2. 2. Psikolojik Faktörler

Spor, sağlıklı kuşakların yetiştirilerek modern toplumların oluşturulmasında önemli bir araçtır. Özellikle çocuklarla gençlerin fiziksel ve psikolojik açıdan sıhhatli, toplumsal yönden gelişmiş bir karakter kazanımında bulunmalarına yardımcı olurken diğer taraftan yaratıcı, yapıcı, üreten, karakterli, sportmen, akliselim, hoşgörülü, ahlaklı, düzgün, model bir insan olarak yetişmesinde önemli yardım sağlar.

Fiziksel performans, zihinsel performans ve psikolojik performansın tamamına sportif başarı denir (Balcıoğlu, 2003). Psikolojik maçlar derbi olarak anlatılan, çok iyi tekniğe sahip yetenekli ve fizik gücü yüksek oyuncuların meydana gelen takımlar arasındaki yarışlardır özellikle. Bu tür maçlarda galip gelmek için gerekli olan şartları bilip hayata geçirebilen futbolcu ve çalıştırıcısı başarılı olacaktır. Maçı kazanmak, maçta galip gelmek veya rakibe yenilmemek olarak düşünülmemelidir, çünkü yalnız sonucu düşünmek ve ne olursa olsun kazanmaya çalışmak sporcunun doğru düşünmemesini ve doğru hareket etmesini engeller (Arslanoğlu, 2005).

Sporcu sadece var olan potansiyelini göstermeyi düşünmemelidir. Rakibin güç ve kondisyonu, maçın büyüklüğü, seyircinin gösterisi ve gazetecilerin izlemesi gibi dış etkenler sporcu müsaade etmediği sürece performansını etkilememektedir. Sporcu, başarının da başarısızlığında sadece kendinden kaynaklandığının farkında olmalıdır (Doğan, 2005). Aslında sporcunun kendisi aynı zamanda rakibi durumundadır. Sporcu

kendini yendiğinde yani seyirci, basın, hakem, saha durumu vb. tüm dış unsurların başarısına şahit olmaya hazır beklediğine inandığı sürece kazanan olmakta ve beklenen sonuç da ardından gelmektedir. Kendine olan öz güveni ile sahaya inen bir sporcu, durumu denetim altına tuttuğuna inandığında gerekeni de yapacaktır. Zira insan beyni vücutla birlikte hareket ve vücudun davranışı ile beynin algılama ve düşünmesi de aynı yönde olur. Panik içinde hareket eden, eşgüdümü yetersiz, tutarsız ve telaşlı davranış gösteren, bağırıp çağıran, hakemle tartışan ya da el ve kol hareketleriyle ruh halini gösteren bir sporcunun beyni negatif düşüncelere, her şeyin ters gittiği ve bu durumda kazanılamayacağını düşünmeye başlar. Öncelikle kendi içinde yenilgiyi kabullenen, kazanma hususunda kuşkuları olan sporcu, hiçbir zaman başarılı olamaz (Erdemli, 2008).

Kuter ve Öztürk (1999); başarılı sporcu, mücadeleyi seven, her türlü zorluğun üstesinden gelebilen, yaratıcı olan, büyük düşünerek hayal kurmaktan çekinmeyendir. Ayrıca en uygun şartlarda ve en yetkin antrenörlerle çalışan, aynı yeteneklere sahip çok sayıdaki sporcudan sadece bir kısmı şampiyon ya da star sporcu olmaktadır. Zira bu sporcular psikolojik yönden başarılı olmaya hazırdırlar. Her şeyden önce kendilerine güvenmekte, yenmek veya yenilmemek için oynamaktan ziyade yapması gerekenin en iyisini yapmaya çalışmakta, yaptığı işten zevk almakta ve kimsenin başarısını engelleyemeyeceğinin, bunu yapacak olanın da sadece kendisi olduğunun farkındadır. Kendi için negatif düşüncelere sahip olmamakta, hata yapmaktan korkmamakta ve pozitif davranışlara neden olacağına inanmaktadır.

Futbolcu karşılaşma içerisinde değişik zorluklarda problemlerde devamlı olarak karşılaşmaktadır. Futbolcunun bunlarla başarılı ve becerikli bir şekilde güç edebilmesi onun zeka kapasitesiyle ilişkili olmaktadır. Özellikle alt yapıda çalışan antrenörlere zeki ve becerikli futbolcular yetiştirmek önemli görevler düşmektedir (Hurley, 2011).

Küçük ve Acet (2002); futbolda üç önemli zeka türünden bahsetmektedir.

Model şablon zekası: Bu futbolcunun alanı kullanma zekası almaktadır. Alanı daha iyi ve etkili olarak kullanan takımlar model şablon zekası gelişmiş oyuncularından kuruludur. Futbolcuların alanı daha etkili kullanmaları için model şablon zekalarının geliştirilmesi gerekir.

Oyun oynama zekası: Futbolcu daha önce öğrendiklerini oyun içinde etkili bir şekilde kullanılabilen geçmiş oyun deneyimlerini bugünkü oyuna yansıtabilen futbolcular üstün oyun oynama zekası göstermektedir. Daha önce öğrendiklerini ve deneyimlerini kullanmadan hareket eden ve devamlı yanlışlıklar yapan oyuncuların iyi bir oyun oynama zekasına sahip oldukları söylenemez.

Duyusal zeka: Birçok karşılaşmalarda sinirli ve kontrolsüz davranışlar göstermekteyiz. Futbolcuların birbirine savurdıkları küfürlerden attıkları tekmelere kadar

kontROLSÜZ davranışları onların duygusal zekasıyla ilgili problemler yaşadıklarını göstermektedir. Bu türden problemlerle mücadele etmede futbol kulüplerinde spor ve egzersiz psikolojisi olmalı yani zihinsel ve duygusal yönden de egzersizlerle hazırlanmalıdır.

Günay ve Yüce (2008)'ye göre;

- a) Antrenör benimsediği liderlik tarzını gözden geçirmeli, anlayan, seçilen, öğreten, sıcaklık gösteren, paylaşılan, güven veren antrenör tipine geçiş zeki oyuncuların yetişmesinde önemlidir.
- b) Antrenör zeki oyuncuların onların küçük küçük zorluklar ve problemler yaşayacağı egzersizler organize ederek başarılı olmalarını sağlamalıdır.
- c) Antrenör oyuncularıyla devamlı iletişim içinde olmalı yalnız itilmiş ve dışlanmış bırakılmamalı,
- d) Antrenör zeki davranışları görmeli ve takdir etmeli
- e) Antrenör her zaman pozitif kalmalıdır.

Antrenör sporcuların tümüne yardımcı olmalıdır. Antrenör sporcuların hükmü ve duygularını tanımalı görmeli ve onlara bu tür problemlerinde yardımcı olarak duygusal zekasını geliştirmeleri konusunda etkin rol almalıdır. Antrenör hakimiyet kurucu emniyet kaygıları taşıyan baskın dominant bir özellikten çok ikna edici, açıklayıcı, öğrenci, eğitici, paylaşımcı, dinleyen, anlayan, sıcak ve yakın bir ilişki içinde olmalıdır (Dündar, 2003).

Futbolda başarıyı etkileyen psikolojik faktörlerden biri de motivasyondur. Hurley'e (2011) göre, kişinin davranışa motive edilmesi için, ceza olumsuz bir pekiştirmedir. Sonuç olarak da korkuyu oluşturur. Korkunun kaynağı nefret olabilir. Şayet antrenör takımın tüm oyuncularına dehşet veriyorsa böyle bir korku oyuncuları birbirine yaklaştırabilir. Şayet antrenör korku verici haşin davranış eşit olarak uygulanırsa bu takım bireyleri arasında bir tatmin yaratır. Yani her oyuncu antrenörlerden böyle bir davranış bekler. Buna göre kurulmuş bir takımda bazen başarıya sahip olabilir. Bu motif olarak takdir ve onun muhtelif türleri olumlu bir pekiştirmedir. Cezadan çok daha etkilidir. Diğer taraftan övgü ve takdir oyuncuların için daha iyi ve üstün oyuncuları benimseme yoluyla onların gelişimlerine yardım eder. İltifat ve takdir sporcular için pekiştirici olmadığı zamanlarda da en uygun motif sayılır. İyi davranışları her zaman iltifat ve takdirle karşılayan bir antrenörün bazı durumlarda bunu unutması ya da unutmuş görünmesi oyuncu için bir cezadır.

Acet'e (2005) göre; sporun özünde sertlik, aşırı motive olmuş sporcularda rakibe, kendi ekibine veya kendisine bedensel anlamda kötü sonuç ve sakatlık verebilir. Bu gibi durumlar sporcunun kendisi ya da çalıştırıcısı aracılığıyla bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde, kışkırtmacı bir şekilde tribünlere geçirilmesi durumunda istenmeyen olaylara hatta teröre sevk edebilmektedir.

Bu bakımdan, sertliği ateşleyen bu düşünce ve hareketlerle dolu olan insanlar, aşırılıklarını, duygularını, heyecanlarını dışa vurma şeklinde kendilerini en iyi dışa vurum ortamı olarak, spor sahalarını ve futbol müsabakalarını görmektedirler. Sertlik hareketlerinin içgüdüsel olduğu kadar, sonradan da öğrenilebilir bir özellik olması, saldırganlığı zaman içinde yönlendirebilir bir hale de getirebilmektedir.

Futbol, birbirinden farklı olan çok sayıdaki hareketlerin yer aldığı ve hızlı olarak değişiklik gösterebildiği bir spordur. Bu anlamda futbol aerobik bir yapı üzerine düzensiz mesafelerle süratin, kuvvetin, sürat ve kuvvette devamlılığın, çabuk kuvvet ve koordinasyonun teknik ile taktik birleştirilmesiyle uygulandığı bir oyun yapısı içerisindedir (Donuk ve Şen, 2006). Futbolun bu yapısı psikolojik zorlanmayı da beraberinde getirir ve futbolcu fiziksel olduğu kadar psikolojik anlamda da güçlü olmak durumundadır.

2. 1. 2. 2. 3. Antrenmana Yönelik Faktörler

Antrenman, organizmada işlevsel ya da yapı bilimsel değişimleri ortaya çıkan ve bireyin sportif veriminin artırılmasına yönelik olarak belli zaman aralıklarıyla uygulanan tüm yüklenmeler olarak ele alınabilir (Bompa, 1996). Organizma, homeostatik koşullara zarar verecek uyaranlara karşı koruyucu kontrol mekanizmalarını kullanma suretiyle karşılık vermek için programlanmıştır. Antrenman de belli düzen ve kural zinciri içerisinde gerçekleştirilen, düzenli aralıklar ile tekrarlanan uyaranların meydana getireceği fizyolojik etkiler de bu çerçevede ele alınmalıdır. Bu nedenle antrenmanlara uyumla ortaya çıkan yüklemelerin vücutta meydana getirdiği muhtemel denge bozukluğunu minimum düzeye indirgeyecek adaptasyon sürecinin de başlatılması öngörülür. Bu süreç genel olarak beden gelişmesi olarak da değerlendirilebilir. Egzersiz programlarının kalitesi de uyaranla verilen karşılık uyumunu sağlamakla gerçekleşir. Doğru uyaran serisinin ortaya çıkaracağı sonuç performansın gelişmesi olarak ele alınabilir. Bu amaç kapsamında antrenörler, antrenman unsurlarından kapsam, şiddet ve sıklığa ilişkin değişiklikleri sporcunun fizyolojik güç ve kapasitesine göre değiştirme yoluyla performansı yükseltmeye çalışırlar (Bompa, 1996; Matyetev, 2004).

Sporcunun kondisyonu, zihinsel ve teknik olarak belirli kriterlere göre ne seviyede yer aldığı, eksik olduğu yönler, başarısızlığının sebeplerinin tespiti ve bu doğrultuda antrenman yapılmasının gerekli oluşu, düzenli bir şekilde analiz yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Sezon öncesi, sezon ve sezon sonrası antrenman programlarındaki başarı, bu süreler içerisinde yapılacak olan beceri ve performans ölçümleriyle test edilip değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmelere son yıllarda ilgi giderek artmaktadır. Spor dalının kendine özgü özelliklerin, performansı doruk noktalara çıkarmadaki yeri de ilgi çeken konulardan biridir (Kamar, 2003).

Sportif yarışmalarda istenilen verim düzeyini sağlamak için bir yandan motor, duyumsal, zihinsel, psikolojik uzun bir zaman süreci sosyal olgunlaşma ve belirginleşme ile öğrenme süreci gerekirken diğer yandan antrenman önem kazanmaktadır (Dündar, 2003).

Antrenman düşünülduğünden daha karmaşık bir kavramdır. Bu nedenle, eğitimciliği üstlenen antrenörler psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik açıdan sporcularla ilgilendiğinden, düzenli bir şekilde denetim altında tutularak değerlendirilir. Antrenörler, antrenmanların temel amaçlarından olan yetenek ve performans seviyelerinin artırılması için; çok yönlü fizik gelişimi, spor gelişimi, teknik faktörler, psikolojik düzeyler, grup çalışmaları, sağlık faktörleri ve yaralanmaların engellenmesi gibi teorik bilgilerle genel amaçlara yönelmektedirler (Bompa, 2003). Antrenman biliminin temelleri ise, spordaki verimliliği bilimsel çerçeveye yerleştirme gayretlerine dayanmaktadır. Bu çalışmalarda ise öncelikli olarak spor tıbbı, sosyoloji, psikoloji ve biyomekanik gibi bilim dallarıyla işbirliği yer almaktadır (Muratlı vd., 2007).

Sporda performansın geliştirilmesinde spor yapanların yüklenmeden sonra dinlenebilmeleri için belli bir süreye ihtiyaçları olduğu bilinen bir durumdur. Antrenmanlardan beklenen kazanımların sağlanabilmesinde yükleme/dinlenme sürelerinin çok iyi yönetilmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla bu husus, modern antrenman biliminde üzerinde durulan önemle araştırma konularından biri durumuna gelmiştir. Bazı araştırmalarda hedeflere ilişkin sportif performans gelişiminde yüklenmelerin yanı sıra dinlenme sürelerinin de önem taşıdığı ifade edilmektedir. Yorgunluk unsurunun özellikle şiddet oranı yüksek olan fiziksel aktivitelerden sonra daha çok görüldüğü değerlendirilse, yüklenme sonrasında yapılacak dinlenmenin de özellik taşıyacağı söylenebilir. Dolayısıyla antrenörlerin uygun bir antrenman programında yüklenme/dinlenme ilişkisini iyi organize etmeleri ve planlamaları beklenmektedir (Dündar, 2003).

Antrenman yöntemleri yönünden değerlendirildiğinde geleneksel sınıflandırmaya göre iç ve dış yüklenmeler şeklinde incelenmektedir. Antrenmanın kapsam ve şiddeti, gerçekleştirilen yüklemenin dış unsurunu ortaya çıkarır. Dış yüklenmeler sporcularda hem psikolojik hem de fizyolojik tepkileri yaratır. Organizmada yüklenmeye cevap olarak ortaya çıkan psikolojik ve fiziksel tepkiler de içsel yüklenmeler kapsamında ele alınabilir (Bompa, 1996). Kişilerin vücutlarında oluşan tüm tepkiler belli oranlarda denge şartlarının bozulmasından dolayı performans gücünde azalmaya sebep olmaktadır. Yüklenmelerden sonra performans kaybıyla fizyolojik süreç, spor performansına da olumsuz etki eden yorgunluğa yol açmaktadır. Düzgün antrenmanların yapılabilmesi için, antrenmanlarda şiddet, kapsam, sıklık ve yükleme aralarındaki dinlenmeler ilişkilerinin doğru olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (İnal, 2006; Matyetev, 2004).

Antrenman şiddetini fiziksel etkinliğin seviyesi, süresi ve uygulama sıklık oranı saptamaktadır. Şiddet birim zamanda oluşan motor sinir deşarjıyla direkt ilişkili olup, motorsal uyarıların niteliği yük, sürat ve tekrar etmeler arasındaki dinlenme süresine göre değişmektedir (Kale, 2012). Antrenman şiddetinin objektif değerlendirmesi nispi ve mutlak şartlar referans alınarak yapılabilir. Nispi şiddet, sporcunun antrenman yüklemesinde hissetmiş olduğu zorlanma seviyesini değer yargılarıyla ele alması temeline dayanır. Bu kapsamda antrenman şiddeti sporcunun maksimum koşu hızı, sıçrama yükseklik ve mesafesi ya da kaldırabileceği ağırlık yüzdesine göre ayarlanmaktadır. Buna karşılık mutlak şiddette yüklenmeler antrenman özelliklerine göre değişebilmektedir. Yapılan antrenmanlarda kullanılmış olan sürat, ağırlık ve sıçrama yüksekliği ve alınan mesafe değişkenlerinin değerlendirmelere alındığı antrenman yöntemleri, antrenman şiddetini saptamada kullanılacak referans değişkenlerinden bazıları olmaktadır (Bompa, 1996).

Spor branşına göre ortaya çıkan temel beklentiler, antrenman şiddetinde belirleyicidir. Sportif performansın en yüksek çaba ve güçle tespit edildiği spor alanlarında (halter, atlama, atma vb.) yapılan antrenmanların şiddet durumu, yarışma sürecinde ortaya çıkan yüklenme ihtiyaçlarını sağlayabilmek için maksimal düzeyde tutulur. Performansın daha ziyade becerilerle saptandığı spor dallarında (artistik patinaj, ritmik jimnastik vb.) ise antrenman şiddeti düşürülürken, teknik kazanımların yükseltilmesine ilişkin hareket serileri çalışmalarda öne alınır. Buna karşılık çoğu takım sporlarında oyun temposu devamlı değişkenlik gösterdiğinden antrenmanlar maksimum ve minimum şiddette yüklenmeler olarak biçimlendirilmektedir (Matveyev, 2004).

Antrenmanlardaki kapsam ve şiddet, yapılan spor branşına göre genel özellikler ve performans beklentileri ile uyum sağlayacak biçimde ayarlanır. Genel olarak sporcuların maksimal şiddetli, minimal kapsamlı yüklemeleri sadece kısa süreli olarak tolerasyon gösterilir. Bu tür antrenmanlar, sportif performans anlamında daha ziyade anaerobik gücün öne alındığı spor dallarında dayanıklılık ve hızı geliştirmek için yaptırılmaktadır. Diğer taraftan düşük şiddetli ancak geniş kapsamlı egzersizlerin yaptırılması aerobik kuvveti geliştirir iken, dayanıklılığı gerekli kılan spor branşlarında sportif performans beklentisini elde etme anlamında önemli olmaktadır. Tüm antrenman süresince kaliteyi yükseltebilmek için antrenman şiddetiyle kapsamını bütün olarak ele almak gerekmektedir. Genel ilke olarak antrenman şiddet ve kapsamının ters orantılı olduğu söylenebilir. Yarışma gününün yaklaşmasıyla birlikte antrenman kapsamı aşamalı olarak düşürülürken, yüklenmenin şiddeti de arttırılmaktadır (Günay vd., 2005).

Antrenmanlar sırasında gerçekleştirilen yüklenme sayısında belirleyici parametre, yüklenme ve dinlenme zamanlarının oranıdır. Fizyolojik prensiplerin baz olarak alındığı

hallerde, yüklenmeler arasında dinlenme süreci, egzersizin amacına göre tam ve verimli dinlenmeler şeklinde değerlendirilebilir. Bu süreçteki tam dinlenmeyle yorgunluk durumunun giderilmesinin sağlanmalıdır. Tam dinlenmede daha ziyade dikkat, eşgüdüm, maksimum güçle gerçekleştirilen antrenmanlar, motor öğrenme sürecinde sportif teknikleri geliştiren çeşitli çalışmaların yanı sıra, hız ve tepki hızıyla ortaya çıkan gücü geliştirmeyi hedefleyen sportif çalışmalarda kullanılır. Verimliliği arttıran dinlenmelerde ise, antrenman sürecindeki yüklenmenin organizmada oluşturduğu etki tümüyle giderilmeden gerçekleştirilen bir başka yüklenmeyle sporcunun direncinin geliştirilmesi amaç edinilmektedir. Verimliliği arttıran dinlenmelerin uygulama alanı bulduğu antrenman yöntemleri ise hız ve güçte süreklilik çalışmalarlarıyla temel ve özel dayanıklılığın yanı sıra, istemli kuvvet gelişiminin hedef alındığı yüklenmelerde kullanılmaktadır (Bompa, 2003; Fox, 2011; Matveyev, 2004).

Antrenman literatüründe haftada gerçekleştirilen yüklenmelerin sayısı, antrenman sıklığı şeklinde değerlendirilmektedir. Antrenman sıklığı, spor yapan kişinin dinlenme becerisine, antrenmanların kapsamı ve şiddete bağlı olarak değişmektedir (Orkunoğlu, 2000). Antrenman arası dinlenme aralığının doğru olarak tespit edilmesi, vücut yüklenmesiyle uyumluluğunu sağlayarak sportif performansı geliştireceği için önem taşımaktadır. Antrenmanlar arası dinlenme süresinin gerektiğinden çok oluşu, antrenmandan beklenen etkinin oluşmamasına, bu nedenle de gelişmenin ortaya çıkmamasına yol açabilmektedir. Dinlenme zamanının kısa süreli olması durumunda da, vücut anabolizması süresinin yetersiz oluşuna bağlı olarak sportif performans kaybına neden olmaktadır.

Genel antrenman programında yoğunlukla dinlenme zamanı, maksimal şiddetteki antrenmanlardan sonra nispeten uzun, minimal şiddetteki antrenmanlardan sonra ise daha kısa tutulması daha uygun olmaktadır (Bompa, 2001).

Bazı antrenör ve sporcular, performans güçlerini maksimum düzeye çıkarabilmek için antrenmanların şiddeti ve kapsamının artırılmasına yönelik olarak efor harcamaktadırlar. Kişinin antrenmana adaptasyon becerisinin sınırlılığından dolayı, bu tür yüklenmelerde bedenin antrenmanlara vereceği karşılık da beklenen düzeyde olmayabilir. Hatta, ağır ve şiddetli antrenmanların gelişmeyi durdurarak sportif performans düşüklüğüne de yol açacağı ifade edilebilir (Ergen, 2002).

Aşırı yüklenme sendromunun belirtileri (Sevim, 2010);

- a) -Bazal nabız artışları
- b) -Submaksimal yüklerde nabız ve kan laktat düzeylerinde artışlar
- c) -Antrenmanlarda performans düşüşleri
- d) -Aynı antrenman yükünün daha şiddetli algılanması

- e) -Fizyolojik ve psikolojik gerileme
- f) -Kronik yorgunluk
- g) -Vücut ağırlığında düşme
- h) -Uykusuzluk
- i) -İştahta azalma
- j) -Kas ağrıları
- k) -Artan depresyon ve gerginlik
- l) -Dinçliğin azalması ile karakterizedir.

Antrenman esnasında yüklenmeler devamlı surette aynı ağırlık, şiddet ve kapsamda tekrarlandığında, bedenin bu strese adapte olabileceği yaklaşımla, belli bir düzeyden sonra gelişmenin durması beklenebilir. Bu noktada antrenman bilimiyle uğraşanlar, sporcuları gittikçe artan yüklerde çalıştırmayla ilgili antrenman programlarının uygulanması ve yüklenmenin de aşamalı olarak artırılmasını önermektedirler. Antrenman sürecinde beklenen etki ve başarının görülebilmesinde, sporcu limitine göre yapılması da oldukça önemlidir (Matveyev, 2004).

Sürantrenman kavramıyla genel olarak uzun bir antrenman programının sonuna doğru yavaş bir şekilde ortaya çıkan kalıcı bir yorgunluk durumu ifade edilir. Bu niteliğinden dolayı çoğunlukla antrenmanların başlangıcında görülmeyen sürantrenman durumunun değerlendirilmesinde antrenmanın toplam süresinin de sorgulanması gerekli olmaktadır (Prokop, 1983). Sürantrenman durumunun ortaya çıkmasında sorumlu olan faktörler incelendiğinde, antrenman boyunca gerçekleştirilen yıpratıcı egzersizlerin bedende ortaya çıkardığı stresin önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, vücut için ekstra stres oluşturabilen unsurlar; günün düzensiz olarak planlanması, uyku yetersizliği, duygudurum bozukluğu, yetersiz beslenmeyle ilgili olumsuz enerji dengesi, su ve elektrolit dengesizliği etkenleri de sürantrenman durumunun yaşanmasına yol açabilmektedir. Diğer taraftan glikojen yetersizliği, sinirsel sistemlerdeki dengesizler, amino asit açıkları, otonom sinir sisteminde görülen düzensizlik durumları sportif performans gelişimine negatif olarak etki edebilmektedir (Matveyev, 2004; Mosston ve Ashworth, 2009).

Nitekim antrenman ve yarışmaların insan bedeninde oluşturabileceği muhtemel etkilerden sonra sporcularda ortaya çıkabilecek değişimler; huzursuzluk, anksiyete, uyku bozukluğu, tükenmişlik, yarışma isteksizliği, davranış bozuklukları, ani yorgunluk, baş ağrısı, kas ağrıları, taşikardi, efor sonrasında nabzın dinlenme değerine geç dönüşü, enfeksiyon eğilimi, kas glikojeni düşüklüğü, eşgüdüm bozukluğuyla birlikte kilo, esneklik ve performans kaybı gibi belirtilerin oluşmasına yol açmaktadır (Mosston ve Ashworth, 2009).

Aşırı yüklenmiş bir sporcuda, antrenmanlara ara verilmesini takip eden kısa süreli dinlenme aralığı, sportif performansı eski seviyesine getirebileceği durumundan yola çıkarak daha da arttırılabilir. Bazı antrenörler antrenman aralığı sonrasında performansın artabileceğini düşünerek, programlarında sporcuların aşırı yüklenmelerini de hedefleyebilmektedirler. Bununla birlikte aşırı yüklenme ile sürantrenman arasındaki hassas dengelerden dolayı, böylesi uygulamaları gerçekleştiren antrenörlerin, sporcuların istenmedik sürantrenman durumuyla karşılaşabileceklerini de dikkate almaları gerekmektedir. Bir sporcuda oluşabilecek bu tür durumlarda, bozulan sportif performansın düzelebilmesi için uzun süreye gerek duyulabilmektedir (Bompa, 2001).

2. 1. 2. 2. 4. Beslenme Faktörleri

Beslenme; yaşamın devam ettirilebilmesi için ya da yaşamsal işlevlerin yerine getirilmesi için, gelişme ve büyüme sağlanabilmesi gibi veya fiziksel hareketlerde bulunabilmek, üreyebilmek için, sağlığın korunabilmesi için dışarıdan yiyecek içecek gibi besinlerin alınarak tüketilmesidir (Güneş, 2009).

Yeterli ve dengeli beslenme; yiyecek içecek gibi besinlerin bedenin ihtiyacı kadar protein, enerji, vitamin, karbonhidrat ve mineralleri sağlayacak ölçüde yenilmesidir (Ersoy, 2011). Beslenmenin uygun bir şekilde gerçekleşebilmesi için insan fizyolojisi ihtiyaçları doğrultusunda gerek hayvansal gerekse bitkisel gıdaları dengeli ve yeterince kullanmak gerekmektedir. Vücudun büyüme, yenilenme ve çalışabilmesi için gereken besin unsurlarının yeterli ölçüde alınarak uygun kullanılması da dengeli ve yeterli beslenme ifadesiyle açıklanmaktadır (Alphan, 2005; Baysal, 2005). Yeterli miktarda beslenme, yaşamın devamı için gerekli olan enerjinin beslenmeyle sağlanması, dengeli beslenmeyse vücudun ihtiyaç duyduğu tüm yiyecek içecek unsurlarının da yeterli ölçüde alınmasıdır. Vücudun kimyevi bileşimini oluşturan unsurların hepsinin ihtiyaç miktarına göre alınarak kullanılmasıdır. Yani birey sadece yeterli ve dengeli beslenmeyle tüm bedensel ve ruhsal faaliyetlerini devam ettirebilmesi için ihtiyaç hissettiği temel yiyecek ve enerjiyi karşılayabilir (Akşit, 2005).

Sporcu beslenmesi ifadesiyle akla öncelikli olarak en üst düzey spor etkinliklerini sürdüren seçkin sporcular gelmektedir. Seçkin sporcular, fiziki güçlerinin son limitini kullanabilen bireyler oldukları için metabolizmaya yönelik beslenme çalışmaları için iyi bir örnek teşkil etmektedir. Performans ve beslenme arasındaki neden-sonuç ilişkisi yarış sporlarında bile bulunmaktadır. Beslenme, optimum performansta oldukça önemli bir olgudur. Bununla birlikte bireyler arasında ve spor dallarına göre farklılık göstermekte ve alana ilişkin olarak araştırılması ve öğrenilmesi gereken birçok şey vardır. Bu alanda standart kaidelerin yer almadığı ve birtakım belirsizlikler bulunması nedeniyle spor

beslenmesi, profesyonel takımlarla sporcular tarafından önemi giderek idrak edilmeye başlamış ve rastgele bir yarıştaki başarıyı tespit etmede beslenmenin rolünün büyük olduğu görülmüştür.

Sporcuların performansına etki eden temel etmenler öncelikli olarak elverişli antrenman, aileden gelen genetik yapı ve beslenmedir (Ersoy ve Hasbay, 2000). En etkili sportif başarımın ortaya çıkmasında bireye yönelik psikolojik ve fizyolojik etmenler, antrenman ve beslenme durumu, sağlık çevre unsurları ile sporla ilgili özelliklerin rolü olmakla beraber hangi unsurun en yüksek performansta daha etkin olduğunu ifade etmek oldukça güçtür. Bununla birlikte düzgün beslenmeyen ve sağlığı bozuk bir sporcudan maksimum performans beklemenin olanaksız olduğu da söylenebilir (Pehlivan, 2005).

Sporcular başarımlarını yükseltmek için vakitlerinin önemli bir bölümünü alıştırma çalışmaları yaparak geçirmekte, bu yönde büyük gayret harcanmakta ve gösterilen çabaların da boşa çıkmaması da ve antrenmanlarda üst seviyede etkililik sağlanabilmesinde doğru beslenme önemlidir (Ersoy, 2011).

Zorba ve Erdemir (2000)'e göre beslenme olgusu, vücuttaki yaşamsal etkinliklerin enerji gereksinimini sağlamak, sağlığı korumak, fiziki gelişmeyi olanaklı hale getirmek, çalışmaya uyum sağlamak ve tesirini en yüksek düzeye çıkarabilmek için asıl yiyecek unsurlarını olan protein, yağ, karbonhidrat, vitamin, mineral ve özellikle suyun dengeli olarak tüketilmesidir.

Dengeli beslenmesinin amacı, sporcunun cinsiyeti, yaşı ve gündelik fiziksel etkinliklerine uyumlu olmasıdır. Ayrıca, yapılan spor türü doğrultusunda antrenman ve yarış dönemlerine ilişkin düzenlemelerle, besinlerin yeterince ve dengeli olarak tüketilmesidir. Sporcu beslenmesinin düzenlenmesinde sporcunun boy, vücut ağırlığı, vücuttaki yağ oranı, beslenme ilgili olan bilgisi ve huyları, sıhhat durumu ile sosyoekonomik şartları göz önünde bulundurulmalıdır (Güneş, 2009). Sporcular için iyi beslenme; sağlıkta üst seviye, yağ oranının düşük olduğu vücut kitlesinde görülen artış da antrenmana uyum sağlar. Diğer taraftan, yarış öncesi, yarış esnasından ve sonrasında elverişli besin tercihi başarımı arttırarak toparlanmayı kolay bir hale getirmektedir (Ersoy, 2004). Yüksek düzeyli başarımın sağlanabilmesi için gerçekleştirilecek etkinliklerde yiyecek unsurlarının bilinmesi, hangi maddelerden oluştukları ve tüketim zamanı ile miktarı ve günlük kalori gereksiniminin spor yapanlar tarafından kesinlikle bilinmesi gereklidir (Yıldırım vd., 2005).

Günlük alıştırma ve yarışlarda spor yapanlar büyük çaba göstermektedirler. Bu periyotta çok büyük enerji sarf eden sporcular beslenmeye büyük önem vermektedirler. Çoğu sporcular antrenman ve yarışlarda kalori gereksinimi yönünden sıkıntı çekebilirler.

Dolayısıyla optimum beslenmede dengeli ve yeterli beslenmenin rolü büyüktür (Gürsoy vd., 2001).

Günümüzde spor ilgisinin artmasıyla beraber, sporcu beslenmesi de gittikçe daha çok araştırma konusu olan ve üzerinde tartışılan bir konu olarak gündemde yerini almaktadır. Sporcular açısından dengeli ve düzenli beslenmenin değeri her bakımdan önemlidir. Performansın daha üst seviyeye çıkarılması, kilo kaybı ve fazla yüklenmenin engellenmesi, bedendeki elektrolit yitiminin yol açtığı rahatsızlıkların önüne geçilmesi, sindirim sisteminin düzenliliği, toparlanma sürecinde enerji kaynaklarının yenilenmesi şeklinde sporcuları doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen durumlar dengeli beslenme sayesinde sağlanmaktadır (Süel vd., 2006).

Yüksek fiziksel aktivite dönemlerinde vücut ağırlığının korunması, glikojen depolarının doldurulması, doku yapım ve onarımına yeterli protein sağlanması için başta karbonhidrat ve protein olmak üzere, enerji ve makro besin öğeleri ihtiyacı karşılanmalıdır. Yağ alımı, yağda çözünen vitaminler ve esansiyel yağ asitleri için olduğu kadar, vücut ağırlığının korunması için gerekli enerjiyi sağlaması nedeni ile de gereksinim kadar olmalıdır.

Vücut ağırlığı ve kompozisyonu performansı etkilemesine rağmen, bu fiziksel ölçümler sporcu performansı için bir kriter olmamalıdır ve müsabaka öncesi tartılma yanıltıcı olabilir. Egzersiz süresince kan glikoz konsantrasyonunun korunması için yeterli miktarda besin ve sıvı alınmalıdır. Yeterli sıvı alımı sporcuların sıvı kayıplarını dengelemek için de egzersiz öncesi, sırası ve sonrasında yeterli olmalıdır. Ergojenik yardımcı maddeler hakkında spor yönetmelikler yetersiz olduğundan güvenliğinden, etkinliğinden ve yasallığından emin olduktan sonra kullanılmalıdır (Başoğlu, 2004). En önemlisi de bazı besinsel yiyeceklerde bulunan ergojenik yardımcıların içerdiği uyarıcılar doping unsurlarından olduğundan rastgele kullanılmamalıdır. Bu besinler performansın yükselmesini sağlayabilirler ama uzmanları tarafından doğru zamanda doğru miktarda verilmeliler.

2. 1. 2. 3. Futbolda Başarının Özneleri

Futbol, bir takım oyunudur. Bundan dolayı başarı için, takımın her bir üyesi de başarılı olmak mecburiyetindedir, bazı üyelerin başarısızlıkları da takım arkadaşları tarafında giderilebilmelidir. Futboldaki öğeleri sıralayacak olursak; yönetim kurulu ve kulüp üyeleri, menajer ve teknik sorumlu ile yardımcıları, futbolcular, diğer çalışan profesyoneller (kondisyoner, idari menajer, çevirmen, aşçılar, malzemeciler...) ve son olarak taraftarlardır. Her ögenin başarıya olan etkisi kendine has ve kesinlikle yadırganıp küçümsenemezdir. Her birinin ayrı ayrı katkıları vardır ve bunlar başarı için gereklidir.

2. 1. 2. 3. 1. Futbolcular

Futbol takımının başarısının ilk unsuru futbolculardır. Maçların sonuçları direk futbolcuların o günkü performanslarına bağlıdır. Yeterli ölçüde organize edilmiş kaliteli futbol takımına en az, en basit kurallar dahi uygulandığında hedef varılacaktır, başarı elde edilecektir. Futbol yorumcularına göre sürpriz sonuçların alınabileceği en açık spor dalı futboldur. Bir maç için geçerli olduğu savunulabilir. Ama tüm sezon dikkate alındığında bu tür sürprizlere yer vermeyen ilk sporda futboldur.

Futbolda amatörlükten profesyonelliğe geçiş, futbolcuların da faaliyetlerini değiştirmiştir. Futbolcular futbolu sadece eğlence için veya düşük bedeller karşılığında değil para kazanmak için oynamaya başlamıştır. Para için futbol oynayan profesyonel futbolcuların ortaya çıkışı beraberinde kulüpler ve futbolcular arasındaki iş ilişkisinin düzenlenmesini gerektirmiştir. Bu kapsamda, futbolcu temsilciliği ve menajerlik gibi iş sahaları ve futbolculara yatırım yaparak lisanslarını elinde tutan şirketler, sponsorlar ortaya çıkmıştır (Akşar ve Merih, 2006).

Kulüpler bazında yabancı futbolcu ve başarı ilişkisi, bu konuda genelleme yapılamayacak kadar çok değişken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü yabancı futbolcular da diğer her futbolcu gibi takımlarına ekonomik, mental ve teknik performans olarak kattıkları ile değerlendirilebilmektedir. Bu noktada yabancı futbolcuların başarı ile ilişkilerine yönelik söylenebilecek durum; kulüplerin yerli oyuncular arasında kendi şartlarına uygun, gerek ekonomik, gerekse teknik olarak bir oyuncu bulamaması durumunda farklı ülkelerden çok geniş bir oyuncu kitlesi karşısında seçme şansı olması ve bu durumda da aradığı nitelikteki oyuncuyu hem kalite hem de ücret olarak bulma ihtimalinin çok yüksek olmasıdır. Böylece yapılacak doğru seçimler ve transferler ile hedeflenen amaçlara ulaşma da istenilen düzeyde olabilmekte, bu da başarı durumuna etki yapmaktadır. Bu düşünceden yola çıkarak kulüpler bazında yabancı oyuncuların başarıya pozitif veya negatif etkisinden ziyade oyuncuların çeşitli yönleri ile bireysel olarak değerlendirebileceği kanısına varılabilir. Ancak, altyapılarına yatırım yapmayan ve tamamen yabancı futbolcuya yönelen kulüpler sebebi ile ülkelerin milli takımlar düzeyinde başarısız olması kaçınılmaz bir hal alabilir. Bu da milli takımlar düzeyinde başarı kazanmanın, yabancı futbolcu transferinden çok altyapı yatırımı ve yetenekli yerli oyuncu geliştirme ile alakalı bir durum olarak düşünülebileceğini göstermektedir (Akşar, 2010).

Türkiye'deki kulüplerin ve Türk milli takımının uluslararası organizasyonlardaki etkisizliği, istikrarsızlığı, altyapılardan yeterli sayıda ve kalitede futbolcuların yetişmemesi ülke spor kamuoyunda tepki ile karşılanmakta ve başarı beklentisi günden güne artış göstermektedir. Bu beklentileri karşılama noktasında yapılması gerekenler

düşünüldüğünde, göze çarpan etmenlerin başında yabancı oyuncu sayılarının ve niteliklerinin düzenlenmesi gerekliliği gelmektedir (Akşar, 2013).

2. 1. 2. 3. 2. Taraftarlar

Taraftar kavramı; yan tutan, bir yanı destekleyen, bir taraftan yana olan demektir. Orijinal olarak, "fanatic" kelimesinden türetilen fan/taraftar ifadesi ilk kez 1682 yılında aşırı hevesli kişileri tanımlamak için kullanılmıştır (Katırcı, 2006). Futbol anlamında ise; futbolcuların özümleme yaptıkları değer yargılarına bağlanan, futbol takımlarının yaptığı etkinlikleri her yerde manevi hatta maddi olarak destekleyen kişilere taraftar denilmektedir.

Günümüzde taraftar kavramına bakıldığında ise, futbol ile o kadar özdeşleşmiş ki taraftar denince akla ilk olarak futbol gelmektedir. Futbol bazında taraftar terimini açıklayacak olursak, bir futbol kulübüne bağlı olan, onunla ilgilenen, onu destekleyen bireyler için kullanıldığı görülmektedir (Baş, 2008).

Günümüzde taraftar, futbol oyununu kültürel kapsamının vazgeçilmezidir. Bugün futbol için kendine özel ifade ve izlenimleri olan bir alt kültür denilebiliyorsa taraftarlığı da bu kültürün taşıyıcı ögesi olarak kabul edilmesi de doğru olacaktır. Ayrıca taraftar, popüler olan futbol kültürünün, toplulukların en küçük kazançlı bir temsilini ve tekrardan kuruluşunu anlatan bir topluluk türü haline bürünmüştür (Dikici, 2008).

Futbol taraftarlığı, sporcuların temsil ettikleri değerlere bağlanan, futbol kulüplerinin futbol etkinliklerini manevi ve maddi açıdan arka çıkan, kulüp ürünlerini belli para karşılığında alan ve çeşitli güçlüklerle karşın kulübüne taraftar olabilmek için yurtiçinde ve yurtdışında deplasmanlara giden takımın temel kaynağını oluşturan millet kitesidir (Kırdar, 2006). Başka bir ifadeyle, bir futbol takımından yana tavır koyma, destekleme veya saf tutma olarak da ifade edilebilir. Taraftarlar sayesinde futbol kulüpleri, verilen desteğin artması veya azalması durumunda kendilerini değerlendirebilirler. Çünkü futbol taraftarı, takımlarına uzun bir süreden beri inançla bağlı olan gruplardır. Bir nevi taraftarlar, spor kulüpleri açısından değerlendirme yapabilmek için ayna görevi görürler.

Taraftarlık seyirciliği disipline etmenin en basit yoludur. Oyuncusuyla, başkanıyla, teknik ekibi ve yöneticileriyle, pahalı transferleriyle, medyasıyla devasa bir iş kolu haline alan futbol oyununda taraftar; hiçbir kazancı olmadan gönül bağı penceresinde bu iş koluna destek veren kolay kolay bırakmayan tek elemandır. Taraftarın kazanç sağlamasını bırak, çok yüksek paraların döndüğü bu organizasyonlarda bu kulüplerin en büyük para yani gelir kapısı ve tüketicisi konumunda bulunmaktadır (Garzan, 2009). Futbolun bugün bile artarak popüler olması bitek sporcuların değil mesleklerinde bu alana alakalarını göstermelerine neden olmuştur. Çünkü futbol taraftarlığı, herkesin katılımına

açık olan ve herkesin belli bir oranda payını alabildiği demokratik imkânlarla açık bir olgudur.

Futbol taraftarlığı toplumsal ve psikolojik sebeplerle oluşur. Toplumlarda kişilerin türlü ihtiyaçları olduğundan kişiler bunları iç görü ve motivasyonlarıyla hareketlere dönüştürürler ve gereksinimden ortaya çıkan tatmin duygusunu yaşarlar. İşte futbol taraftarlığının özünde de bu bulunmaktadır. Bazen de taraftarlar özel hayatlarındaki ümitlerini takımının başarılarıyla tatmin etmektedir (Yüksel vd., 1998). Taraftarlar, tuttıkları takımı içselleştirmekte, takımın başarısını bir gurur ve güven duygusu olarak benimsemektedir. Takımının başarısızlığında ise aksine bireysel bir kayıp duygusunu yaşamaktadır (Kırdar, 2008). Toplumun her kesiminde kişilerin türlü ihtiyaçları vardır. Bunlar dürtülerle davranışlara dönüşür ve bir gereksinimden ortaya çıkan doyuma ulaşılır. Yani futbol taraftarlığının özü buna dayanmaktadır. Taraftar kendi hayatlarındaki eksiklikleri takımlarının elde ettiği başarılarıyla giderirler (Baş, 2008). Cialdini ve arkadaşlarının (1976) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin üniversite futbol takımının galip geldiği maçtan sonraki gün, mağlup olduğu durumdakine göre, okullarını simgeleyen nesnelere daha çok giydikleri ve “biz” ifadesini daha çok kullandıkları saptanmıştır (Baş, 2008). Futboldaki başarı kavramının etkisi de bu örnek ile paraleldir.

2. 1. 2. 3. 3. Yöneticiler

Akşar'a göre; futbol takımlarının başarılarının değerlendirilmesinde ele alınacak ilk öge kulübün yöneticileridir. Yöneticiler takımın sadece hedef ve bütçelerini belirlemezler, önemli kararları almak ve başarıya ulaştıracak tüm ögelerin tespitinde en önde ve faal bir şekilde rol alırlar. Ayrıca kulübün günlük işlerini yerine getiren profesyonelleri vazifelendirir (Akşar, 2010). Taraftarlar başarısızlık durumunda tribünlerden yöneticileri istifaya davet edebilirler. Taraftarların doğrudan böyle bir söz sahibi olmamasına karşın yöneticiler bu sese kulak verip istifa edebilirler (Akşar, 2013). Bazen bu yöneticiler başarılı olsa bile taraftarların başarı algıları çok farklı olabileceği için görevden alınabilirler.

2. 1. 2. 3. 4. Teknik Direktörler

Ataçocuğu (2013)'na göre; teknik direktör, futbol ekibinin tüm egzersiz ve idman programları, oyun şekli, seçeceği futbolcuları ve buna benzer bütün teknik ve taktiksel konularından mesul olan kişidir. Menajer ya da teknik sorumlu da denir (Ataçocuğu, 2013). Ekibe futbolcu seçimi, futbolcuların izlenmesi, futbolcuların alacağı ücretlerin belirlenmesi, primler, cezalar ve buna benzer niceliksel yargıların alınması menajerlerin

vazifesi dâhilindedir. Dernek statüsünde olup seçimle yönetim oluşturulup yönetilen kulüplerde menajerlere teknik direktör denir. Bu durumda da parasal konulara karışamazlar ayrıca transferleri de tek kendileri belirleyemez. İsteddiği futbolcu listesini hazırlayıp yönetime sunarlar. Yönetimde parasal durumlara bakarak futbolcu transferlerini yapmaya çalışır. Bazen teknik direktöre sorulmada futbolcu bile alınmıştır (Başyazıcıoğlu, 1997).

Başarılı olduğu takımdan ayrılıp başka takıma giden birçok antrenörün başarısız olduğu çoğunlukla rastlanan bir durumdur. Bunun gibi sezonu şampiyon bitirip, takımını neredeyse hiç değiştirmeden aynı çalıştırıcı ve yöneticilerle yeni sezona başlayan bir ekibin şampiyonlukta aldığı puanın çok azını alabildiği de görülebilmektedir. Bunun için antrenörlerin, yöneticilerin başarılı olup olmadığını anlaya bilmenin en iyi yolu onların çalışma süresine bakmaktan geçer. Kısa sürede çalışılıp yapılan düzenlemeler ana problemleri çözmeyeceği içinde etkisiz kalmaktadır. Bir çalıştırıcının başarıya olan desteği uzun zamanda meydana gelir. Günümüzde de birkaç İngiliz takımı dışında aynı antrenör ve yöneticiyle uzun vadede çalışan futbol kulübü de çok azdır. Türkiye de de durum aynıdır (Günay ve Yüce, 2008).

2. 1. 2. 3. 5. Antrenör

Hurley'e göre; Antrenörün en önemli sonuçlarından birisi, takımı oluşturacak sporcuların seçimidir. Takım oyuncuların seçiminde elde ne tür objektif ölçülerin bulunduğu antrenmanlarda sporcuların gösterdiği verimin yarışmalarda yeterli olup olmayacağı sporcunun içtenlikle ortaya koyduğu çaba, antrenör tarafından göz önünde tutulacak konulardandır. Sporcusunun gelişim ve ilerleme düzeyini izleyen antrenör, başlangıçtan beri tuttuğu gözlem notları ve eldeki değer verilerine dayanarak sporcunun o günkü ve gelecekteki başarı düzeyi konusunda bazı bilgiler edinir. Kuşkusuz çok çalışarak karşılaşmalar daha iyi hazırlanılması bir ölçüde mümkündür. Sportif başarının birçok öğenin karşılığı olması nedeniyle bu konuda öncelikle sporcunun fiziksel, heyecansal ve zihinsel yapısına ilişkin sağlıklı bilgiler önem taşımaktadır. Antrenör bir görevin öğrenimine ilişkin değişik aşamalarda farklı yeteneklerin önem kazanacağını kestirebilir (Hurley, 2011).

Antrenör, özel bir görevle bağlantılı olarak sporcuların yeteneklerinin farkına varmış ise, uygun fırsatlarda bu özelliklerin sık sık uygulanması iyi sonuçlar verecektir. Sonuç olarak; sporcucu performansının belirlenmesinde, karşılaşma ne ölçüde gerçek karşılaşma koşullarına uyuyorsa tahmin başarısı doğru olacaktır.

Antrenörün yapması gereken davranışlardan birisi de sporcuların bireysel istek ve beklentilerine karşı duyarlı olabilmesidir. Antrenör takımında gerekli atmosferi yaratamaz

ve ciddiye alınması gereken bir kişi olduğunu hissettirmemezse, sporcularda öğrenme isteğinin kalmadığı görülmektedir. Sporcuyu anlamada en etkin rol, antrenörün kendisini, sporcunun yerine koymasındır. Ayırım yapmaksızın sporcularla, dürüst davranışlara dayanan içtenlikli ilişkiler, hem bireysel hem de bütünüyle takım başarısını arttırabilir (Günay ve Yüce, 2008).

Kuter ve Öztürk'e göre; Antrenör, farklı davranış özellikleri gösteren tanımak ve uygun davranışlar göstermek durumundadır. Kuşkusuz gruplarla uğraşmak ve insanları toplu olarak eğitmek, bireysel sorunlarla ilgilenmekten daha kolaydır. Takımın kazanması ve kaybetmesi durumunda farklı uygulamalarda bulunulması doğaldır. Başarılı olduğunda sorun yoktur ve bir yöntem arayışına gerek olmayabilir. Fakat takımın kaybetmesi, antrenörün başarısızlığı bir noktada durdurarak başarı sağlanıncaya kadar yeni arayışlara girilmesi gerekir. Başarılı antrenörler durumlarındaki değişkenlere karşı tepki göstermektedir. Yapılacak iş, sporcuların heveslendirilmesi, onlara güven duygusu aşılanarak kazanma isteğinin yükseltilmesidir. Kuşkusuz yeteneksiz sporcular hangi psikolojik taktikler kullanılırsa kullanılsın verimli olmayabilirler (Kuter ve Öztürk, 1999).

Antrenörlük tarzı; ne şekilde kararlar verildiğini, hangi ustalık ve yolların öğretileceğini yarışma ve antrenmanların nasıl idare edileceğini, futbolcuları düzene sokmak hangi yöntemlerin kullanılacağını belirleyici olur.

2. 1. 2. 3. 6. Takım

Takım, pek çok durumda grup sözcüğünün yerine kullanılmaya eğilimlidir. Donnellon'a (1996) göre, kendi aralarında dağılmış vaziyetteki uzmanlık yeteneklerinin devamlı birleştirilmesini gerektiren bir vazifeyi icra etmek üzere bir araya gelmesi mecburi olan insanlar ekibine takım denir. Takımda bireyler özel beceri ile öğrendiği bilgileri ekip ekip çıkarları için kullanarak takımının başarısına yarar sağlarlar.

Takımlarda yer alan fertler aynı ekibin parçası olduklarından ortak gayelerinin gerçekleştirilmesi amacıyla bir ortama gelmekte, farklı ekip kültürü, iş yapma tarzları bu amaca hizmet etmektedir. Takımlar kaideleri, ilkeleri ve değerleri olan küçük çaplı bir örgütsel ilişkiler ağını meydana getirmektedir. Ekip üyeleri ait oldukları ekibin kurallarını bir bütün olarak kabul etmektedir (Clayton, 2000). Dolayısıyla takımda "biz" anlayışı egemen olmakta ve üyeler, diğer ekip ve rakiplere göre kendi farklılıklarını idrak etmektedirler. Kişi olarak her üye, ekibin gaye ve ülkülerine ilişkin olarak duygusal ve kişisel bir sadakat hissindedirler. Ekip ruhu diye ifade edilen ve ekibin beraber hareket etme, beraber başarıya güdüsünü oluşturan kavramda büyük bir güven ve itikat yer alır (Murat vd., 2007).

Arslanoğlu (2005)'na göre; takımlar yaşayan organizma gibidir. Canlılar gibi doğar, gelişir, büyüyüp olgunlaşır. Değişim zamanı gelince de hem kendini hem de diğer üyeleri yenilemek mecburiyetindedir. Çünkü yaşamını devam ettirebilmek buna bağlıdır. Sporda, özellikle takım oyunlarında takım oluşturma çok önemli bir iştir. Tek tek çok üstün yetenekli oyunculardan kurulu bir takım, tek tek tüm oyuncularını formda olan bir takım, sıradan görünen bir takıma üst üste yenilebilir.

Sporda, özellikle takım oyunlarında takım oluşturma çok önemli bir iştir. Tek tek çok üstün yetenekli oyunculardan kurulu bir takım, tek tek tüm oyuncularını formda olan bir takım, sıradan görünen bir takıma üst üste yenilebilir. Takım oyunlarında esas, tek tek oyuncuların gücünü takım gücü içinde yoğurarak en üst düzeyde güç elde etmektir.

Karagözoğlu (2005)'na göre; futbol benzeri ekip oyunlarında grup dinamiği büyütme çalışmaları ile on bir futbolcunun bir ekip olması amaç edinilir. Dolayısıyla birden fazla kişi bir araya gelerek tek bir vücut gibi davranır, başkasının başladığı hareketi sürdürür veya sona erdirir veya asist yaparken olduğu gibi, takım arkadaşını harekete geçirir. Baltaş bir tanımında derki; bir futbol maçında 11 kişi top oynar ama bir futbol takımı, yedekleri ile birlikte 20-25 kişilik bir kadroya sahiptir. Yalnız, ekibin başarıya varması, yedek futbolcusu, antrenörü, masörü, hekimi, yöneticileriyle tüm personelin bir ekip halinde çalışması gerçekleşir (Baltaş, 2001). Yani aralarında büyük bir çekişme olan ve birbirlerinden farklı kişilik özelliklerine sahip 20-25 genç ve hırslı insan, bireysel ve ekip halinde başarıya varabilmek için önce bir iş paylaşımı ve daha sonra da iş birliği yapacaklardır. Bu da bizlere, futbol ekibinin grup yapısının ve süreçlerinin ne çok karışık olduğunu ifade eder (Başer 1994).

Clayton (2000)'a göre; bir ekibin başarılı olmasının en önemli ögesi, o ekibin psikolojik havası, diğer bir anlatımla ekip kültürü, ekip ruhudur. Ekip ruhu, zor olan, çaba, bilgi ve özel davranış ve itikat gerektiren, ekip azalarının bireysel kaliteleri ile paralellik taşıyan bir hususi durumdur. Biçer'e göre de ekip ruhu tüm sporcuların benzer olması aynı şeyleri düşünmesi ve değil, herkesin kendi bireyselliği içinde ortak gaye ve duygularla bir meydana getirmek demektir. Clayton (2000)'a göre yine takımların sürekli başarı kazanabilmeleri için profesyonel düşüncelere sahip olmaları ben yerine biz diyebilmeleri gerekmektedir. Bunun içinde takım oyuncularının birbirlerini tanıyan, kendilerini ve arkadaşlarını kabul etmiş, iyi arkadaşlık ve dostluk kurup anlaşabilen bireylerden oluşması gerekir.

Başarılı takımlar üyeleri arasında yüksek dereceli güven, açık bir iletişim, katılım ve üyelerinin yeteneklerini geliştirici bir ortam hazırlayan gruplardır. Başarılı ekiplerde iş bölümü, yardımlaşma, hırs ve inanç mevcuttur. Takım üyeleri arasında ortak sahiplenme, ilişki duyguları, biz şuuru gelişmiştir. Güçlü moral, çalışma hevesi, istek, heyecan ve bir

ekip ruhu bulunur (Barutçugil, 2006). Nasıl ki bir insanın özgüveni ve kişilik kalitesi zor durumlarda anlaşılırsa, bir ekibin gücü ve kalitesi de zor zamanlarda ekip üyelerinin birbirine verdiği destekle anlaşılır. Takımla beraber başarılması gerekenlerden biri de, takım içinde paylaşılan sorumluluğun sürekli olmasını sağlamaktır. Bu demektir ki, her üyenin takımın işleri için yüklendiği sorumluluk süreklilik taşımalıdır. İşbirliği takım başarısının vazgeçilmez bir parçasıdır (Clayton 2000).

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Sosyal karakterli bir aktivite olması niteliği ile spor, çağımızın toplumlarının hayatında önemli bir yer teşkil etmektedir. Genel durum böyle iken, özelde de spor branşları içerisinde en büyük payı futbol almaktadır. Spora dolayısıyla futbola gösterilen bu ilgi, doğal olarak bu yöndeki bilimsel çalışmaların arttırılmasını gerektirmektedir.

Gerek öğretilerde gerekse uygulamada ihmal edilen sporun sosyal açıdan araştırılması sadece ülkemizde değil diğer ülkelerde de çok yenidir. Spor ve spor yapanların toplumdaki hak ettiği değere ulaşması, ilk önce spor işiyle alakalı geniş çaplı araştırma yapılmasına, sporda başarıyı olumsuz olarak etkileyen etmenlerin belirlenerek ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Ayrıca başarılı politikalarla futbolcu başarısını sağlayacak ortamlar oluşturulması da öncelikli olarak gerçekleştirilmesi gereken durumlardır.

Tüm dünyada toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkan futbol, kitlelerin kendini ifade etme yolu olmuştur. Toplumun bireyleri futbol aracılığıyla bir kimlik kazanmak ve aidiyet duygusu hissetmelerinin yanı sıra futbol tutkusu ile günlük hayatın stresini dışa vurarak rahatlayabilmektedir. Futbolcular, oyun içinde takımına maksimum fayda sağlayacak şekilde bireysel vazifeleri üstlenirler. Her bir oyuncunun görevini en iyi şekilde yapması ve takım içindeki işbirliğinin temin edilmesi takımın başarısını gösterir. Bu sebeple, bireysel olarak yetenekli ve alternatif oyun durumlarını algılayabilen, yeterli teknik yeteneğe sahip ve mücadele edebilecek kondisyonu olan oyunculardan oluşan bir takım başarılı olabilir. Futbolda yakalanan başarı, mücadele ve uğraşı teşvik eder, bireyin kişisel başarı yeteneğini algısını geliştirir

Başarılı olmak isteyen bir sporcu davranışlarını bazı prensip ve kurallara göre ayarlar. Başarı motivasyonunu açığa çıkaran bu davranışların iki önemli özelliği, davranışların mümkün olduğu kadar toplumun değer yargılarına uygun olması ve başkalarının gözünde itibarı yükseltmesidir. Sporcu sadece bir hedefe ulaşmaktan değil, aynı zamanda hedefe varılması yolunda bir ilerleme yaptığının bilincine varmaktan tatmin olur. Zira başarı, bir diğer başarıya temel oluşturur. Böyle bir duyguda olan sporcu, davranışlarını mümkün olduğu kadar kendisi için uygun bulunduğu başarı düzeyinin gereklerini yaklaştırmayı ve uydurmaya çalışır

Futbol, seyirlik bir spor olması ve kalabalık bir kesimi ardından sürüklemesi özelliği ile diğer sporlardan farklılık göstermektedir. Bunun yanı sıra, kendine özgü çeşitli hareket olanakları ile özel kurallara sahiptir. Antrenman bilgisinin en yeni bilimsel verilerine göre kondisyon antrenmanının uygulama şekillen futbol oyununun özel isteklerine ve oyuncuların yapısal hazırlığına uygun olmalıdır. Yüksek fizik kondisyon ve kusursuz tekniğe sahip en iyi futbolculardan oluşan ekipler arasındaki maçlar veya derbiler esasen psikolojik maçlardır. Bu maçlarda başarının şartlarını bilip uygulayan antrenör ve futbolcular daha çok etkili olacaktır.

Sporda son 20-25 yılda görülen başarının ve kalitenin yükselmesinin nedenlerini araştırırsak; bir sürü faktörün birlikte rol aldığı görülmektedir. Sporun daha geniş bir kitleye yayılması yeni antrenman ve tekniklerinin geliştirilmesi, spor araç ve gereçlerindeki gelişmeler, spor hekimliğinin katkıları, dengeli beslenme, antrenör yeteneği, başarı motivasyonları vb. sayılabilir. Bu nedenle futbolda başarıya etki eden nedenler çeşitli yaklaşımlarla ele alınabilir. Futbolun çok boyutlu ve amorf bir yapıya sahip olmasından dolayı futbolda başarının tanımlanması, değerlendirilmesi ve ölçülmesi de oldukça karmaşıktır ve hataları da içerebilir.

Sporda başarıyı etkileyen pek çok faktör vardır. Bunlar iç ve dış faktörlerdir. İç etkenler sporcunun kendisinden kaynaklanan faktörlerdir. Dış faktörler ise sporcunun kendisinden kaynaklanan etkilerdir. Gerek öğretilerde gerekse uygulamada ihmal edilen sporun sosyal açıdan araştırılması yalnızca ülkemizde değil diğer ülkelerde de çok yenidir. Ayrıca başarılı bir politikası ile başarıyı sağlayacak ortamlar oluşturulması da biran önce gerçekleştirilmesi gereken durumlardır. Ülkemizde birçok yetenekli genç veya çocuk, bu yeteneklerinden habersiz olarak kimi zaman geçim sıkıntısı sebebiyle erken yaşlarda ağır işlerde çalışarak harcanmaktadır. Kimi zaman da, ekonomik zorlukların yanı sıra eğitim düzeyinin düşüklüğü onları spora yönlendirecek bir ortamın oluşmamasına neden olmaktadır.

Spora yönlendiği ve başarılı olduğu halde, gelecek vaat etmediği için sporu bırakanların sayısı da çok fazladır. Eğitim düzeyi, fırsat eşitsizliği, ekonomik koşullar, toplumun sosyal yapısı, spor altyapısı vb. bazen spora yönelmeye, bazen sporu sürdürmeye, bazen de sporda ulaşılabilecek başarıların düzeyine engel olmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

3. 1. Araştırma Modeli

Araştırmanın yapılabilmesinde birincil referanslar arasında yer alan anket yöntemi kullanılmıştır. Anket soruları Tokdemir (2011)'in tezinden düzenlenmiştir. Anket yöntemi ekonomik oluşu, tatbik edilebilirliği, dağınık ve büyük kitlelerden çok kısa zamanda bilgi alma olanağı vermesi nedeniyle bu çalışmada tercih edilmiştir. Ayrıca bu anket yöntemi tüm katılımcılara aynı şekilde iletiğinden çalışmanın güvenilirliği de artmıştır. Araştırmanın kuramsal ve kavramsal yönünü oluşturan literatür kısmında ise tarama yöntemi uygulanmıştır. Bu kapsamda konuya ilişkin her türlü yayınlar, kitaplar, dergiler, makaleler, yerli ve yabancı yayınların yanı sıra gerektiğinde istatistikler ve internet ortamında yer alan verilerden yararlanılmıştır.

3. 2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu KTÜ BESYO öğrencilerinden gönüllü seçilen %38'i (N=46) bayan, %62'si (N=74) erkek, toplamda 120 beden eğitimi öğrencisi 'kolay örneklem' yöntemiyle oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 21'dir. Gönüllü katılımcılara hazırlanan anket formu elden verilmiştir.

Araştırma grubu belirlenirken, 'kolay örnekleme' yönteminden yararlanılmıştır. Bu tekniğin kullanıldığı durumlarda örneklem, araştırmacının rahatlıkla ulaşabileceği katılımcılardan oluşur. Uygulamada düşük maliyet, izin alma kolaylığı, zamandan tasarruf gibi nedenlerden dolayı yapılmaktadır (Şimşek, 2012).

3. 3. Verilerin Toplanması

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada konuya ilişkin soruları içeren anket formunda öncelikli olarak katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan bireysel bilgileriyle ilgili sorular bulunmaktadır. 5'li Likert sisteminin uygulandığı anket formunda başarıyı etkileyen faktörlere ilişkin sorular ayrı olarak verilmiştir. Bunlar; psikolojik (başarıyı olumlu etkileyen

psikolojik faktörlerle kişilik özellikleri), fizyolojik, teknik, antrenöre yönelik, yönetsel ve diğer faktörlerden oluşmaktadır.

Ölçekte kullanılan değerlendirmeler şu şekildedir;

- i. Kesinlikle katılıyorum
- ii. Katılıyorum
- iii. Kararsızım
- iv. Katılmıyorum
- v. Kesinlikle katılmıyorum.

3. 3. 1. 1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu'; araştırmaya konu olan beden eğitimi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören beden eğitimi öğrencileri hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmada inceleme konusu olan cinsiyet, yaş, medeni durumu, branşları gibi bağımsız değişkenleriyle ilgili sorulardan oluşmaktadır.

3. 3. 1. 2. Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Ölçek

Beden eğitimi öğrencilerine göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirilmesinde kullanılan anket soruları Tokdemir'in (2011) tezinden uyarlanmıştır Tokdemir (2011) araştırmasında standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi uygulamış olup önceden hazırlanmış soruların yer aldığı bir görüşme formu kullanmıştır (Creswell, 2007; Patton, 2002). Geçerlilik ve güvenilirliği yüksek olan 5'li likert (1 kesinlikle katılmıyorum – 5 kesinlikle katılıyorum) türü bir ölçme aracı olup 6 başlık, 70 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters madde yoktur. Ölçeğin güvenirlik analizinde iç tutarlılık cronbach's alpha değeri olarak 0,94 olarak bulunmuştur.

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerine göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirilebilmesi için bu araştırmada kullanılan anketimizin Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü vasıtası ile uygulama yapmaya ilişkin izinleri alınmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarına elden dağıtılarak uygulanmıştır. Elden geri toplanan anket formlarında kabul edilebilir ve geçerli özellikte olanları SPSS programında değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılıp gerekli analizler yapılmış ve süreç takip edilmiştir.

3. 4. Verilerin Analizi

Araştırmanın 120 kişilik seçilen örneklem grubuna uygulanan anket, “kolayda örnekleme yöntemi” olarak seçilmiş ve ankete katılanlardan elde edilen veriler excel programına işlenmiştir. İstatiksel verilerden bulgulara ulaşmak için IBM SPSS.23 programı kullanılmıştır. Verilerin ölçümesi için betimsel analizler (frekans, yüzde), t testi, anova testi ile korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın anket bölümünde kullanılan 6 farklı ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği yapılan faktör analizinin bir sonucu olarak, aşağıda gösterilmiştir. Faktör analizine göre yapılan araştırmanın ölçeklerinin geçerliliği ve güvenilirliği cronbach's alpha değeri olarak 0,94 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre anketten elde edilen sonuçların geçerliliği vardır. Çalışmanın sonunda elde edilen bulgular, %95 güven aralığındadır ve 0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Anket sonuçlarından elde edilecek veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Ulaşılan bulguların yorumlanmasından sonra konu genel olarak ele alınarak ve ulaşılan bilgilere dayanarak sonuca ulaşılmıştır.

4. BULGULAR

4. 1. Güvenilirlik Analizi

Tablo 1. Değişkenlere Göre Güvenilirlik Kat Sayısı

Güvenilirlik Analizi	
Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0,94	73

4. 2. Demografik Sonuçlar

Tablo 2. Demografik Bulgular

Kişisel Özellikler	Seçenekler	N	%
Yaş	18-20 Yaş	52	43
	21-25 Yaş	68	57
Cinsiyet	Kadın	46	38
	Erkek	74	62
Medeni Durum	Evli	0	0
	Bekar	120	100

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre elde edilen bulgular;

- Katılımcıların % 43'ü 18-20 yaş, %57'si 21-25 aralığındaki yaş grubundadır.
- Katılımcıların % 38'i kadın, % 62'si erkektir.
- Katılımcıların % 100'ü bekârdır.

4. 3. Psikolojik Faktörler

Tablo 3. Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Psikolojik Faktörlere Ait Bulgular

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Mesleğini aşkla sevme başarıyı etkiler.	0	0	0	0	6	5	26	22	88	73
2. Başarma isteği başarıyı etkiler.	0	0	0	0	4	3	40	33	76	63
3. Yetenekli olma başarıyı etkiler.	0	0	0	0	6	5	48	40	66	55
4. Doğru insanları dinleme ve onlardan öğrenme başarıyı etkiler.	0	0	0	0	8	7	54	45	58	48

Tablo 3'ün devamı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
5. Baskıdan etkilenmeme başarıyı etkiler.	2	2	4	3	18	15	34	28	62	52
6. Zihinsel çalışmalar başarıyı etkiler.	0	0	0	0	18	15	44	37	58	48
7. Hedef koyma başarıyı etkiler.	0	0	2	2	10	8	30	25	78	65
8. Maddiyata öncelik vermeme başarıyı etkiler.	10	8	16	13	30	25	34	28	30	25
9. Taraftar desteği başarıyı etkiler.	0	0	4	3	10	8	38	32	68	57

Futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörlere ait bulgular için katılımcılara 9 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum cevapları sınırlarında değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından sonuçları aşağıdaki gibidir;

- “Mesleğini aşkla sevme başarıyı etkiler.” Yargısına %73 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Başarma isteği başarıyı etkiler.” Yargısına %63 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Yetenekli olma başarıyı etkiler” Yargısına %55 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Doğru insanları dinleme ve onlardan öğrenme başarıyı etkiler.” Yargısına %48 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır..
- “Baskıdan etkilenmeme başarıyı etkiler.” Yargısına %52 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Zihinsel çalışmalar başarıyı etkiler.” Yargısına %48 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Hedef koyma başarıyı etkiler.” Yargısına %65 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Maddiyata öncelik vermeme başarıyı etkiler.” Yargısına %25 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Taraftar desteği başarıyı etkiler.” Yargısına %57 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.

Tablo 4. Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Kişilik Özelliklere Ait Bulgular

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1.Çalışkanlık	2	2	0	0	2	2	36	30	80	67
2.Profesyonellik	0	0	2	2	12	10	38	32	68	57
3.Kendine güven	0	0	0	0	6	5	32	27	82	68
4.Mücadelecilik	2	2	2	2	2	2	36	30	78	65
5.Hırslı olma	2	2	0	0	10	8	44	37	64	53
6.Zeki olma	2	2	2	2	10	8	34	28	72	60
7.Sabırlı olma	2	2	6	5	6	5	30	25	76	63
8.Disiplinli olma	0	0	4	3	6	5	32	27	78	65
9.Fedakarlık	0	0	4	3	10	8	50	42	56	47
10.İstikrarlılık	0	0	2	2	4	3	36	30	78	65
11.Dürüstlük	0	0	0	0	10	8	38	32	72	60
12.Olgunluk	2	2	2	2	16	13	40	33	60	50
13.Lider olma	4	3	10	8	32	27	22	18	52	43
14.Ahlaklı olma	4	3	0	0	6	5	40	33	70	58
15.Planlı programlı olma	2	2	0	0	2	2	44	37	72	60
16.İnançlı olma	12	10	12	10	30	25	30	25	36	30
17.Sportmenlik	2	2	0	0	16	13	38	32	64	53
18.Saygılı olma	2	2	2	2	18	15	32	27	66	55
19.Vizyonu geniş olma	0	0	2	2	20	17	40	33	58	48
20.Affedici olma	4	3	6	5	18	15	36	30	56	47

Futbolda başarıyı olumlu etkileyen kişisel faktörlere ait bulgular için katılımcılara 20 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum cevapları sınırlarında değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından öne çıkan ilk dokuz yargı ve sonuçları aşağıdaki gibidir;

- a) “Çalışkanlık” Yargısına %67 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- b) “Kendine güven” Yargısına %68 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- c) “Mücadelecilik” Yargısına %65 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- a) d)“Zeki olma” Yargısına %60 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- d) “Sabırlı olma” Yargısına %63 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- e) “Disiplinli olma” Yargısına %65 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- f) “İstikrarlılık” Yargısına %65 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- g) “Dürüstlük” Yargısına %60 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.
- l) “Planlı programlı olma” Yargısına %60 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.

Tablo 5. Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Fizyolojik Faktörlere Ait Bulgular

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Kondisyon	0	0	0	0	0	0	40	33	80	67
2. Kuvvet	0	0	0	0	8	7	40	33	72	60
3. Sürat	0	0	0	0	2	2	40	33	78	65
4. Dayanıklılık	0	0	0	0	2	2	32	27	86	72

Futbolda başarıyı olumlu etkileyen fizyolojik faktörlere ait bulgular için katılımcılara 4 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum cevapları sınırlarında değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- “Kondisyon” Yargısına %67 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Kuvvet” Yargısına %60 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Sürat” Yargısına %65 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Dayanıklılık” Yargısına %72 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.

Tablo 6. Antrenöre Yönelik Faktörlere Ait Bulgular

ANTRENÖRE YÖNELİK FAKTÖRLER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Haftalık antrenman yapma düzeyi başarıyı etkiler	0	0	0	0	2	2	38	32	80	67
2. Antrenmanlarda malzeme yeterliliği başarıyı etkiler	2	2	8	7	12	10	52	43	46	38
3. Başarılı olmak için otoriter antrenörle çalışmak gereklidir	6	5	18	15	20	17	52	43	24	20
4. Başarılı olmak için izin verici antrenörle çalışmak gereklidir	6	5	14	12	30	25	48	40	22	18
5. Başarılı olmak için demokratik antrenörle çalışmak gereklidir	0	0	4	3	18	15	52	43	46	38
6. Başarılı olmak için babacan antrenörle çalışmak gereklidir	2	2	10	8	32	27	42	35	34	28
7. Futbol başarısını etkileyen en önemli faktör antrenördür	6	5	16	13	32	27	34	28	32	27
8. Antrenörün maç öncesi psikolojik hazırlığı önemli bir başarı kriteridir	2	2	2	2	16	13	46	38	54	45
9. Antrenörün maçta psikolojik desteği önemli bir başarı kriteridir	0	0	8	7	10	8	40	33	62	52
10. Antrenörün maçtan sonra fiziksel desteği önemli bir başarı kriteridir	4	3	10	8	14	12	44	37	48	40
11. Antrenörün maçtan sonra psikolojik desteği önemli bir başarı kriteridir	4	3	10	8	10	8	38	32	58	48

Antrenöre Yönelik faktörlere ait bulgular için katılımcılara 11 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum cevapları sınırlarında değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından öne çıkan ilk beş yargı ve sonuçları aşağıdaki gibidir;

- “Haftalık antrenman yapma düzeyi başarıyı etkiler” Yargısına %67 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Başarılı olmak için demokratik antrenörle çalışmak gereklidir” Yargısına %43 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Antrenörün maç öncesi psikolojik hazırlığı önemli bir başarı kriteridir” Yargısına %45 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Antrenörün maçta psikolojik desteği önemli bir başarı kriteridir” Yargısına %52 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır..
- “Antrenörün maçtan sonra psikolojik desteği önemli bir başarı kriteridir” Yargısına %48 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.

Tablo 7. Teknik Faktörlere Ait Bulgular

TEKNİK FAKTÖRLER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Sporda başarı için tesis yeterliliği önemlidir	0	0	6	5	12	10	58	48	44	37
2. Sporcuların başarısında tesis sayısı ve kalitesi etkindir	2	2	18	15	20	17	48	40	32	27
3. Sporda başarı için şans faktörü önemlidir	8	7	22	18	32	27	32	27	26	22
4. Sporda başarı için malzemenin yeterliliği önemlidir	0	0	10	8	6	5	60	50	44	37
5. Antrenman için saha bulma sorunu başarıyı etkiler	2	2	6	5	10	8	54	45	48	40
6. Kullanılan malzemenin (ayakkabı, forma, eşofman) kalitesi önemlidir	4	3	38	32	12	10	32	27	34	28

Teknik faktörlere ait bulgular için katılımcılara 6 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum cevapları sınırlarında değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- “Sporda başarı için tesis yeterliliği önemlidir” Yargısına %48 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.
- “Sporcuların başarısında tesis sayısı ve kalitesi etkindir” Yargısına %40 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.

- c) “Sporda başarı için şans faktörü önemlidir” Yargısına %27 oranında kararsızım ve katılıyorum cevapları eşit olarak alınmıştır.
- d) “Sporda başarı için malzemenin yeterliliği önemlidir” Yargısına %50 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.
- e) “Antrenman için saha bulma sorunu başarıyı etkiler” Yargısına %45 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.
- f) “Kullanılan malzemenin (ayakkabı, forma, eşofman) kalitesi önemlidir” Yargısına %32 oranında katılmıyorum cevabı alınmıştır.

Tablo 8. Yönetmel Faktörlere Ait Bulgular

YÖNETSEL FAKTÖRLER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Yönetimin verdiği maddi ve manevi sözlerin zamanında yerine getirilmesi başarıyı etkiler	0	0	2	2	6	5	44	37	68	57
2. İyi ve Uyumlu yönetim başarıyı etkiler	4	3	2	2	2	2	56	47	56	47
3. Yönetimin maçlara gitmesi futbol başarısını etkiler	6	5	14	12	26	22	32	27	42	35
4. Yöneticilerin futbolcularla iyi diyalog kurması başarıyı etkiler	2	2	4	3	16	13	46	38	52	43
5. Yönetimin futbolcu transfer politikaları futbolda başarıyı etkiler	4	3	2	2	16	13	40	33	58	48
6. Kulübün ekonomik sıkıntıları takımın başarısını etkiler	2	2	8	7	6	5	56	47	48	40
7. Yönetimin futbolculara karşı davranışlarında disipline önem vermesi başarıyı etkiler	4	3	8	7	6	5	54	45	48	40
8. Yönetimin ilk hatayı affedip ikinci aynı hatada ceza vermesi başarıda önemlidir.	4	3	16	13	22	18	46	38	32	27
9. Yönetimin rehberlik yaparak hatayı gidermesi başarıda önemlidir	2	2	12	10	14	12	46	38	46	38
10. Yönetimin her hatada ceza vermesi başarı için gereklidir	26	22	26	22	24	20	26	22	18	15

Yönetmel Yönelik faktörlere ait bulgular için katılımcılara 10 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum cevapları sınırlarında değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından öne çıkan ilk beş yargı ve sonuçları aşağıdaki gibidir;

- a) “Yönetimin verdiği maddi ve manevi sözlerin zamanında yerine getirilmesi başarıyı etkiler” Yargısına %57 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- b) “İyi ve Uyumlu yönetim başarıyı etkiler” Yargısına %47 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevapları eşit olarak alınmıştır.

- c) “Yönetimin futbolcu transfer politikaları futbolda başarıyı etkiler” Yargısına %48 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- d) “Kulübün ekonomik sıkıntıları takımın başarısını etkiler” Yargısına %47 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.
- e) “Yönetimin futbolculara karşı davranışlarında disipline önem vermesi başarıyı etkiler” Yargısına %45 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.

Tablo 9. Diğer Faktörlere Ait Bulgular

DİĞER FAKTÖRLER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1.Teknik direktörün sık sık uyarı ve talimat vermesi başarıyı olumsuz etkiler	8	7	10	8	18	15	52	43	32	27
2.Futbolcuların hafta boyunca sağlıklı yaşam düzeni dikkat etmesi başarıyı olumlu etkiler	2	2	0	0	12	10	52	43	54	45
3.Skor ne olursa olsun futbolcunun en iyi oyununu oynaması takımın başarısında önemlidir	2	2	8	7	10	8	44	37	56	47
4.Seyircilerin olması futboldaki başarıyı olumlu etkiler	0	0	0	0	6	5	38	32	76	63
5.Sporcuların başarısında beslenme alışkanlığının büyük etkisi vardır	0	0	0	0	20	17	50	42	50	42
6.Maddi imkanların sporcuların başarısında büyük etkisi vardır	0	0	8	7	28	23	44	37	40	33
7.Sporcuların başarılı olmalarında antrenörlerin sporcu sağlığı ve beslenmesine yeterince önem vermesi önemli bir etkidir	2	2	8	7	14	12	50	42	46	38
8.Futbolda yüksek başarı düzeyi elde edilmesi için çok sayıda elit sporcu yetiştirilmelidir	4	3	26	22	20	17	42	35	28	23
9.Sporcuların başarılı olmasında sponsor desteğinin etkisi çoktur	2	2	16	13	16	13	50	42	36	30
10.Futbolcu başarısı için yetenek taraması ve seçimi gereklidir	2	2	0	0	8	7	44	37	66	55

Diğer Yönelik faktörlere ait bulgular için katılımcılara 10 yargı yöneltilmiş ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum cevapları sınırlarında değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre betimsel analizler (frekans değeri, yüzdesel değeri) bakımından öne çıkan ilk beş yargı ve sonuçları aşağıdaki gibidir;

- a) “Teknik direktörün sık sık uyarı ve talimat vermesi başarıyı olumsuz etkiler” Yargısına %43 oranında katılıyorum cevabı alınmıştır.

- b) “Futbolcuların hafta boyunca sağlıklı yaşam düzeni dikkat etmesi başarıyı olumlu etkiler” Yargısına %45 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- c) “Skor ne olursa olsun futbolcunun en iyi oyununu oynaması takımın başarısında önemlidir” Yargısına %47 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- d) “Seyircilerin olması futboldaki başarıyı olumlu etkiler” Yargısına %63 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.
- e) “Futbolcu başarısı için yetenek taraması ve seçimi gereklidir” Yargısına %55 oranında kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır.

Tablo 10. Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörler ile Yaş Değişkenine Ait t-Testi Bulguları

Bağımsız Örneklem için t-Test	t	Sig. (2-tailed)
Yaş*Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Psikolojik Faktörler	-2,498	0,014
Yaş*Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Kişisel Faktörler	0,254	0,8
Yaş*Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Fizyolojik Faktörler	-2,103	0,038
Yaş*Antrenör Faktörleri	-2,229	0,028
Yaş*Teknik Faktörler	-1,138	0,258
Yaş*Yönetmel Faktörler	-0,38	0,704
Yaş*Diğer Faktörler	-0,672	0,503

Yapılan t testi analizine göre, $p < 0.05$ anlamlı aralığında katılımcıların;

Yaş değişkeni ile psikolojik ($p=0.014$), fizyolojik ($p=0.038$), antrenör ($p=0.028$), faktörlerine yönelik görüşleri arasında anlamlı fakat negatif bir ilişki bulunmuştur. Kişisel ($p=0,8$), teknik ($p=0.258$), yönetmel ($p=0.704$) ve diğer ($p=0.503$) faktörlere yönelik görüşleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır

Bu bulgulara göre katılımcıların futbolda başarıyı olumlu etkileyen faktörlere yönelik görüşlerini belirlemeye etkisi vardır.

Tablo 11. Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Cinsiyet Değişkeni İle Arasındaki İlişkiye Ait Anova Testi Bulguları

Alt Faktörler* Cinsiyet	Karelerin Ortalaması	F	Sig.
Cinsiyet*Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Psikolojik Faktörler	1,28	6,238	0,000
Cinsiyet*Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Kişisel Faktörler	0,013	0,065	0,003
Cinsiyet*Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Fizyolojik Faktörler	0,826	4,422	0,000
Cinsiyet*Antranör Faktörleri	1,637	4,968	0,053
Cinsiyet*Teknik Faktörler	0,711	1,294	0,002
Cinsiyet*Yönetmel Faktörler	0,06	0,145	0,004
Cinsiyet*Diğer Faktörler	0,128	0,451	0,003

Yapılan Anova testi sonuçlarına göre ($P < 0.05$ anlamlılık düzeyinde); cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik ($p = 0.000$), kişisel ($p = 0.003$), fizyolojik ($p = 0.000$), teknik ($p = 0.002$), yönetsel ($p = 0.004$) ve diğer faktörler arasında anlamlı (pozitif) bir ilişki bulunmuştur ($p = 0.000$). Fakat antrenör faktörü ile aralarında anlamlı ve pozitif ilişki bulunamamıştır ($p = 0.053$).

Tablo 12. Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Aralarındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analiz Bulguları

Alt Faktörler * Yaş		Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Psikolojik Faktörler	Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Kişisel Faktörler	Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Fizyolojik Faktörler	Antranör Faktörleri	Teknik Faktörler	Yönetsel Faktörler	Diğer Faktörler
Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Psikolojik Faktörler	Correlation	1	,355**	,343**	,465**	,536**	,420**	,513**
	Sig. (2-tailed)	-	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	120	120	120	120	120	120	120
Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Kişisel Faktörler	Correlation	,355**	1	,286**	,346**	,362**	,457**	,485**
	Sig. (2-tailed)	0,000	-	0,002	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	120	120	120	120	120	120	120
Futbolda Başarıyı Olumlu Etkileyen Fizyolojik Faktörler	Correlation	,343**	,286**	1	,329**	,314**	,294**	,281**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,002	-	0,000	0,000	0,001	0,002
	N	120	120	120	120	120	120	120
Antranör Faktörleri	Correlation	,465**	,346**	,329**	1	,718**	,647**	,611**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	-	0,000	0,000	0,000
	N	120	120	120	120	120	120	120
Teknik Faktörler	Correlation	,536**	,362**	,314**	,718**	1	,619**	,656**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,000	-	0,000	0,000
	N	120	120	120	120	120	120	120
Yönetsel Faktörler	Correlation	,420**	,457**	,294**	,647**	,619**	1	,632**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	-	0,000
	N	120	120	120	120	120	120	120
Diğer Faktörler	Correlation	,513**	,485**	,281**	,611**	,656**	,632**	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,002	0,000	0,000	0,000	-
	N	120	120	120	120	120	120	120

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon analizine göre 6 ölçek arasındaki ilişki $p=0.01$ anlamlılık düzeyinde sorgulanmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre;

- a. *Psikolojik, antrenör, teknik, yönetsel* faktörlerin birbirleri ve geri kalan diğer ölçeklerin tamamı ile arasında korelasyon analizine göre anlamlı ilişkinin varlığı bulunmuştur ($p=0.000$).
- b. Futbolda başarıyı olumlu etkileyen kişisel faktörlerin sırası ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler, antrenör faktörler, teknik faktörler, yönetsel faktörler ve diğer faktörler ile arasında korelasyon analizine göre anlamlı ilişkinin varlığı bulunmuştur ($p=0.000$).
- c. Futbolda başarıyı olumlu etkileyen fizyolojik faktörlerin sırası ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler, antrenör faktörler, teknik faktörler ve yönetsel faktörler ($p=0.001$) ile arasında korelasyon analizine göre anlamlı ilişkinin varlığı bulunmuştur ($p=0.000$).
- d. Futbolda başarıyı olumlu etkileyen fizyolojik faktörlerin sırası ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler, antrenör faktörler, teknik faktörler ve yönetsel faktörler ($p=0.001$) ile arasında korelasyon analizine göre anlamlı ilişkinin varlığı bulunmuştur ($p=0.000$).
- e. Diğer faktörlerin sırası ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler, futbolda başarıyı olumlu etkileyen kişisel faktörler, antrenör faktörler, teknik faktörler ve yönetsel faktörler ile arasında korelasyon analizine göre anlamlı ilişkinin varlığı bulunmuştur ($p=0.000$).

5. TARTIŞMA

BESYO öğrencilerine göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirildiği bu araştırmada 120 kişilik bir örneklem grubu seçilmiştir. Uygulanan anket sonuçlarından elde edilen verilere göre futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörlere ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde katılımcıların hemen hemen tümünün mesleğini çok sevmenin, başarıma isteğinin, yetenekli olmanın, hedef koymanın, doğru insanları dinleme ve onlardan öğrenmenin başarıyı etkilediğini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra, bireylerin önemli bir bölümünün baskıdan etkilenmemenin, zihinsel çalışmaların ve maddiyata öncelik vermemenin başarıyı etkilediğini kabul etmelerine karşın bu yargılarda kararsız kalanların da önemli olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle maddiyata öncelik vermemenin başarıyı etkilediği hususunda katılımcıların yüzde 21'lik bir bölümü bu görüşe katılmamaktadırlar.

Katılımcılar başarı unsurlarından başarı isteğine sıklıkla vurgu yapmışlardır. Literatürde, başarıma isteğine yakın bir kavram olarak başarıma motivasyonuna rastlanmaktadır. Başarıma motivasyonu psikolojik literatürde olduğu kadar halk arasında da motivasyonun en çok sözü edilen türlerinden biridir (Arslanoğlu, 2005). Bu anlamda, başarıma isteği yerine başarıma motivasyonu teriminin de kullanılması şaşırtıcı değildir. Diğer alanlarda olduğu gibi sporda da, sporcuların üst düzey performansa ulaşmaları için motivasyonlarının yüksek olması önemlidir. Bu nedenle motivasyon, sporcunun davranışları, duyguları ve düşünceleri üzerinde etkili olarak, sporcunun en üst düzey performansına ulaşmasını sağlamada önemli rol oynar. Motivasyon ne kadar yüksekse, başarı ile sonuçlanması da o kadar olasıdır.

Futbol başarısını olumlu yönde etkileyen kişilik özellikleri değerlendirildiğinde ise bunların; çalışkanlık, profesyonellik, kendine güven, mücadeleci, hırslı zeki, sabırlı ve disiplinli olma, fedakarlık, istikrarlılık, dürüstlük, olgunluk, lider olma, ahlaklı olma, planlı ve programlı olma, sportmenlik, saygılı olma, vizyonu geniş olma ve affedici olma gibi niteliklerin ön planda olduğu görülür. Yargılara bakıldığında, inançlılık özelliğinin % 20'lik bir kesim tarafından kabul edilmediği ve başarıya etki etmediği belirlenmiştir. Küçük (2009) de, futbolda başarılı olmak için gereken özelliklerden biri olarak başarıma isteğini göstermiştir.

Ural (2008) futbolcular üzerinde yapılan bir çalışmada; profesyonel futbolcuların başarıya yaklaşma ve güç gösterme motivasyonlarının yüksek, başarısızlıktan kaçma motivasyonlarının düşük olduğunu belirlemiştir. Bu bağlamda bizim yaptığımız çalışma Ural'ın (2008) çalışmasının sonuçlarına paralellik göstermektedir.

Arslanoğlu (2005), futbol gibi bir sporda en mücadele etmez gibi görünen oyuncuların bile sahada kalabilmek için belli bir düzeyin üstünde fiziksel güce ihtiyacı olduğundan ve bu nedenle oyuncuların çalışkan olmaları gerekliliğinden ve yıllar içinde hiçbir zaman uzun süreli olarak çalışmalarını aksatamayacaklarından söz etmiştir. Bunun yanı sıra, en disiplinsiz olarak kabul edilen oyuncunun bile çalışma düzeyinin sıradan bir insanın asla kaldıramayacağı psikolojik bir güç istediğini belirtmiştir. Pek çok alanda olduğu gibi sportif alanda da bilinçli çalışma ile performans arasında pozitif yönde bir ilişki olduğundan söz edilmekte ve bir sporcunun en üst düzey performansına ulaşabilmesi için uzun süreli antrenmanlar yapması gerektiği görüşü savunulmaktadır. Dolayısıyla çalışkanlığın katılımcılar tarafından başarıyı olumlu yönde etkilemesi anlamında en çok sözü edilen kişilik özelliği olarak ortaya çıkması, bu görüşle örtüşmektedir. Fizyolojik özelliklere gelince, futbolda başarıyı olumlu etkileyen faktörlerin kondisyon, kuvvet, sürat ve dayanıklılık olduğu ve alınan sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülür. Bizim anket analizlerimizin sonuçlarında Arslanoğlu ile pozitif anlamda paralellik göstermektedir.

Antrenöre yönelik faktörler değerlendirildiğinde, öncelikli olarak haftalık antrenman yapma düzeyinin, antrenörün maç öncesi oyuncuları psikolojik yönden hazırlaması, destek vermesi ve maçtan sonra da bu desteğini sürdürmesinin önemli bir başarı kriteri olduğu belirlenmiştir. Daha sonra da malzeme yeterliği, antrenörün demokratik ve babacan olması, antrenörün maç sonrası fiziksel desteği başarı için gerekli kriterler olarak kabul edilmektedir. Antrenörün otoriter olması genelde kabul edilmekle birlikte yüzde 20'lik bir kesimin bu düşüncüyü paylaşmadığı, yüzde 17'lik bir katılımcı kesiminin ise bu konuda kararsızlık sergilediği gözlemlenmiştir. Genel olarak değerlendirilirse, haftalık antrenman düzeyi ve antrenörün psikolojik desteğinin önemli faktörler olarak öne çıktığı belirlenmiştir.

Araştırmamız neticesinde de antrenman düzeyinin futbol başarısını olumlu yönde etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Donuk ve Şen (2006); düzenli antrenmanın futbolcular üzerindeki etkisine ilişkin bir çalışmada MEB'e bağlı ilköğretimde 650 talebe arasında belirli bir yetenek seçimi sonrası 4 ay boyunca düzenli olarak futbol çalışması yapan 10-12 yaş grubu 20 çocuk ve kontrol grubu olarak ise 20 sedanter öğrencinin esneklik, çabukluk, koordinasyon, sürat, aerobik dayanıklılık ve kuvvet özelliklerini geliştirici haftada 3 gün birer saatlik hareket eğitimi programının 12 hafta süresince uygulanması sonucunda programlı uygulanan antrenmanların 10-12 yaş çocukların performanslarını olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya konmuştur (Donuk ve Şen, 2006). Bu bağlamda bizim çalışmamız Donuk ve Şen'in çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmamızda antrenörün maç öncesindeki psikolojik ve fiziksel hazırlığın başarı motivasyonunu etkilediği görülmektedir. Şehirli (2008)'nin araştırmasında da amatör futbol kulüplerinde başarıyı etkileyen faktörler araştırılmıştır. Aynı araştırmada amatör sporculara başarı için nasıl bir antrenörle çalışmak istedikleri sorusuna katılımcıların % 34,3 disiplinli (otoriter), % 22,4 babacan, % 20,4 müsaadeci (izin verici) ve % 5,3 gevşek antrenörle çalışmak istedikleri tespit edilmiştir. Amatör sporcuların antrenörün başarıyı % 42,9 kesinlikle etkilediği ve % 35,1 de etkilediği tespit edilmiştir. Test sonuçları, antrenörlerin başarı kriterlerinden en fazla, % 38,8 maç öncesi psikolojik hazırlık ve % 33,1 maça fiziksel hazırlık desteğini verdiğini göstermiştir. Bu bağlamda bizim çalışmamız ve Şehirli'nin çalışması ile örtüşmektedir.

Kendi çalışmamızdaki sonuç doğrultusunda antrenörlerin en çok maç öncesi psikolojik hazırlıkla futbolcularının başarıya ulaşmalarını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Taşgın(2006)'ın yaptığı araştırmada futbolcuların kaygı düzeylerinin maç öncesinde antrenman ortamına göre daha yoğun olduğu, bütün takımlarda yer alan futbolcuların antrenman sırasında kaygı düzeylerinin, maç öncesi kaygı düzeylerinden daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Teknik faktörlerde de, tesis ve malzemenin yeterliliği ve kalitesi ve antrenman için saha bulunma sorunu futbolda başarıyı etkileyen teknik hususlar olmaktadır. Başarı için şans faktörüne yönelik görüşler arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir.

Başarıda yönetsel faktörler de oldukça çeşitlidir. Bu faktörler arasında öne çıkanlar ise; yönetimin verdiği maddi ve manevi sözlerin zamanında yerine getirilmesinin, iyi ve uyumlu yönetimin ve yönetimin futbolcu transfer politikalarının, kulübün ekonomik sıkıntılarının ve yönetimin futbolculara davranışlarında disipline önem vermesinin başarıyı etkilediği belirlenmiştir. Yöneticilerin futbolcularla iyi diyalog kurmasının ise başarıda etkin olduğu kabul edilmekle birlikte katılımcıların yüzde 13'lük bir bölümünün kararsız olduğu saptanmıştır. Yönetimin ilk hatayı affedip ikinci aynı hatada ceza vermesinin ise başarıyı etkilediği düşünülmeyle birlikte katılımcıların yüzde 16'sının bu görüşe katılmadığı, yüzde 18'inin ise bu konuda kararsız kaldıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde, yönetimin rehberlik yaparak hatayı gidermesinin başarıda gerekli olduğu görülmekte, ancak kararsız olanlarla bu görüşte olmayanların yüzde 24'lük bir oranda yer aldıkları tespit edilmiştir. Yönetimin her hatada ceza vermesi ise genel olarak kabul edilmemekte ve yüzde 20'lik bir oranda da bu görüşte kararsızlıklarını belirtmektedir.

Devecioğlu (2003)'nun "Amatör Spor Kulüplerinin Yönetim Problemleri ve Çözüm Önerileri" isimli çalışmasında; spor kulüplerinin yönetim ve organizasyonları değerlendirildiğinde, eğitim, sosyal, kültürel faaliyetlerin önemli ölçüde yetersiz olduğu, kulüp yönetimlerinin bu faaliyetlere yeterli ilgiyi göstermedikleri ve sporcuların eğitim,

sağlık ve sosyal güvenceleri ile ilgili problemlerine yönelmedikleri ifade edilmektedir. Bizim çalışmamızın sonucu ile negatif tersi yönde bir sonuç çıkmıştır. Belki aradan geçen zaman bu farklılığın sebebi olabilir. Bizim anket analizlerimizde bu faktörlerde pozitif yönde sonuçlar alınmıştır. Araştırma bulgularına göre amatör spor kulüplerinin sosyal ve bütünleştirici görevlerini yerine getiremediklerini belirtmişlerdir. Yapılan gözlemlerde amatör futbol kulüplerinin en manidar sorunun, yönetim ve ekonomik eksiklik olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada spor takımlarının yönetim ile organizasyon yeterlilik düzeylerini incelemiş, yönetimin görev-yetki-sorumluluğunun % 66,5 oranında yetersiz az yeterli olduğunu ve spor tesislerinin % 84,8 oranında yetersiz ve az yeterli olduğunu bulunmuştur. Günümüzde artan tesis sayıları, gelişen ekonomik faaliyetler, iyileşen sağlık hizmetleri bizim çalışmamızın olumlu yönde pozitif çıkmasının başlıca sebepleridir.

Çalışmamızda spor yöneticilerinin başarılarında etkisinin pozitif yönde olduğu ve tesis kalitesinin ne kadar yüksek olursa başarıyı etkilediği tespit edilmiştir. Tosun ve Tunç (2014)'un çalışmasında Türkiye'deki spor yöneticilerinin kulüplerin başarısında aktif rol oynadığı, ülkemizdeki sporcuların başarısında tesis sayısı ve kalitesinin etkin rol oynadığı saptanmıştır. Dolayısıyla, kulüplerin başarısı kulüp yönetiminin görev-yetki ve sorumluluğunu yerine getirmesi ile doğru orantılı olduğu ve tesisleşme konusuna en üst düzeyde spor yöneticilerinin katılmış olması bu konuda yetkili sayılabilir bir düzeyde tutum içerisinde olmaları gelecekte yapılacak tesisleşme hamleleri için olumlu bir düşünce olarak algılanabilmektedir. Bizim yapmış olduğumuz çalışma sonuçları Tosun ve Tunç (2014)'un çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Diğer faktörlerde de; özellikle teknik direktörün sık sık uyarı ve talimat vermesi, futbolcuların hafta boyunca sağlıklı yaşam düzenine dikkat etmeleri, skor ne olursa olsun futbolcunun en iyi oyununu oynamasının, seyircilerin olmasının, sporcuların beslenme alışkanlığının, maddi imkanların ve yetenek taraması ile seçiminin gerekli olduğu ön plana çıkmaktadır. Ancak futbolda yüksek başarı düzeyinin elde edilmesinde çok sayıda elit sporcunun yetiştirilmesinin gerekli olduğu hususunda katılmayanların ve kararsız olanların oranının yüzde 43'lük bir düzeyde olduğu gözlemlenmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu yönde etkileyen psikolojik, fizyolojik ve antrenör faktörlerine yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Yapılan ANOVA testi sonuçlarında da cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu yönde etkileyen psikolojik, kişisel, fizyolojik, teknik, yönetsel ve diğer faktörler arasında da anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkiden söz edilmektedir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerine göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

6. 1. Sonuçlar

Futbol günümüzde profesyonel ve amatör bir şekilde yapılan bir ekip oyunudur. Futbol, ülkelerin kültürel olarak birbirine çok benzemeye başladığı çağımızda, tüm dünyayı ortak bir heyecanla saran yarışma sporudur. Ülkeler kültürel ve ticari alanlarda başarılı olabilmek için futboldan maksimum seviyede yararlanmaya çalışmaktadırlar.

Başarı ve gelişim için sürekli uğraşı, spor kavramı ile iç içedir. Her spor dalı bunun kendi özelliğine uygun olarak ele alır. Futbolda sportif başarı iç ve dış faktörlerin, var olan imkânların tesiri ile ekip başarısının sergilenmesinden oluşan bir süreçtir. Bir ekip sporu olan futbolda tek başına bireysel başarı ve fazladan bir efor sportif başarı için yeterli olmadığından ekip içerisinde iş birliği mutlaka oluşturulmalıdır. Futbol maçlarında yarışmacı yapının var oluşu sportif başarıyı etkileyen faktörlerin en başında gelmektedir. Futbolda başarıya etki eden fizyolojik faktörler arasında yer alan kondisyondan, bir müsabaka koşullarındaki antrenman yüklemesi ile kazanılmış bedensel yetenekler anlaşılmaktadır. Antrenmanda bedensel, ruhsal ve düşünsel bütün güçler değişkenlikle ve müsabakaya yaklaştırılmış çok yönlü çalışmalarla karşı karşıya kalırlar. Antrenmanlarda bulunmayan rekabet, başarı iddiası, seyirci etkisi gibi motivasyonlarla tekrarlanan müsabakadaki başarının olgunlaşması için iyi bir zemin hazırlanmış olur. Sporcunun kendisi aynı zamanda rakibi durumundadır. Sporcu kendini yendiğinde yani seyirci, basın, hakem, saha durumu vb. tüm dış unsurların başarısına şahit olmaya hazır beklediğine inandığı sürece kazanan olmakta ve beklenen sonuç da ardından gelmektedir. Kendine olan öz güveni ile sahaya inen bir sporcu, durumu denetim altına tuttuğuna inandığında gerekeni de yapacaktır.

Kuter ve Öztürk (1999)'e göre; başarılı sporcu, mücadeleyi seven, her türlü zorluğun üstesinden gelebilen, yaratıcı olan, büyük düşünerek hayal kurmaktan çekinmeyendir. Ayrıca en uygun şartlarda ve en yetkin antrenörlerle çalışan, aynı yeteneklere sahip çok sayıdaki sporcudan sadece bir kısmı şampiyon ya da star sporcu olmaktadır. Zira bu sporcular psikolojik yönden başarılı olmaya hazırdırlar. Kuter ve Öztürk'ün ifadeleri, bu çalışmada ortaya çıkan sonuçları doğrular niteliktedir.

Bu çalışmada da özellikle antrenörün futbolculara psikolojik yönden destek vermesi ve onların yanında olduğunu hissettirmesi futbolcular açısından önemli bir motivasyon kriteridir. Bunun yanı sıra, antrenörün otoriterliğinden ziyade demokrat ve hoşgörülü olması da başarıyı etkilemektedir. Antrenör sporcuların tümüne yardımcı olmalıdır. Antrenör sporcuların hükmü ve duygularını tanımalı görmeli ve onlara bu tür problemlerinde yardımcı olarak duygusal zekâsını geliştirmeleri konusunda etkin rol almalıdır. Antrenör hâkimiyet kurucu emniyet kaygıları taşıyan baskın dominant bir özellikten çok ikna edici, açıklayıcı, öğrenci, eğitici, paylaşımcı, dinleyen, anlayan, sıcak ve yakın bir ilişki içinde olmalıdır. Şayet antrenör korku verici haşin davranış eşit olarak uygulanıyorsa bu takım bireyleri arasında bir tatmin yaratır. Yani her oyuncu antrenörlerden böyle bir davranış bekler. Buna göre kurulmuş bir takımda bazen başarıya sahip olabilir. Bu motif olarak takdir ve onun muhtelif türleri olumlu bir pekiştirmedir. Cezadan çok daha etkilidir. Diğer taraftan övgü ve takdir oyuncuların için daha iyi ve üstün oyuncuları benimseme yoluyla onların gelişimlerine yardım eder. İltifat ve takdir sporcular için pekiştirici olmadığı zamanlarda da en uygun motif sayılır. İyi davranışları her zaman iltifat ve takdirle karşılayan bir antrenörün bazı durumlarda bunu unutmaması ya da unutmüş görünmesi oyuncu için bir cezadır.

6. 1. 1. Analiz Sonuçları

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayanılarak sonuçlar özetlenmiştir.

1. Yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.
2. Yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen kişisel faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.
3. Yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen fizyolojik faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.
4. Yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen antrenör faktörlerine yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki vardır.
5. Yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen teknik faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.
6. Yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen yönetsel faktörlere yönelik görüşleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.
7. Yaş değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu yönde etkileyen psikolojik, fizyolojik ve antrenör faktörlerine yönelik görüşleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

8. Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler arasındaki ilişki anlamlılık düzeyinde aralarında anlamlı ve pozitif olarak tespit edilmiştir.
9. Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen kişisel faktörler arasında ise anlamlı ve pozitif ilişki vardır.
10. Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen fizyolojik faktörler arasında da anlamlı ve pozitif ilişki vardır.
11. Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen ama antrenör faktörleri arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif ilişki bulunamamıştır.
12. Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen teknik faktörler arasındaki ilişki ise anlamlı ve pozitif çıkmıştır.
13. Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu etkileyen yönetsel faktörler arasındaki ilişkiye baktığımızda anlamlılık düzeyinde aralarında anlamlı ve pozitif ilişki görülmüştür.
14. Cinsiyet değişkeni ile futbolda başarıyı olumlu yönde etkileyen psikolojik, kişisel, fizyolojik, teknik, yönetsel ve diğer faktörler arasında da anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkiden söz edilmektedir.
15. Korelasyon analizine göre 6 ölçek arasındaki ilişki $p= 0.01$ anlamlılık düzeyinde sorgulanmış olup alınan cevaplara göre; futbolda başarıyı olumlu etkileyen tüm faktörlerin birbiri ile arasında anlamlı ilişkinin varlığı saptanmıştır.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Bu kısımda, çalışma süresince elde edilen verilere dayanarak varılan araştırma sonuçları verilmiştir.

Sporcunun kondisyonu, zihinsel ve teknik olarak belirli kriterlere göre ne seviyede yer aldığı, eksik olduğu yönler, başarısızlığının sebeplerinin tespiti ve bu doğrultuda antrenman yapılmasının gerekli oluşu, düzenli bir şekilde analiz yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Sezon öncesi, sezon ve sezon sonrası antrenman programlarındaki başarı, bu süreler içerisinde yapılacak olan beceri ve performans ölçümleriyle test edilip değerlendirilmelidir.

Gerek öğretilerde gerekse uygulamada ihmal edilen sporun sosyal açıdan araştırılması sadece ülkemizde değil diğer ülkelerde de çok yenidir. Spor ve spor yapanın toplumdaki hak ettiği yere gelebilmesi, ilk önce spor olgusu içinde çok geniş bir araştırma yapılmasına, sporda başarıyı olumsuz etkileyen etmenlerin belirlenerek ortadan

kaldırılmasına bağlıdır. Ayrıca başarılı politikalarla futbolcu başarısını sağlayacak ortamlar oluşturulması da öncelikli olarak gerçekleştirilmesi gereken durumlardır. Gerek öğretilerde gerekse uygulamada ihmal edilen sporun sosyal açıdan araştırılması yalnızca ülkemizde değil diğer ülkelerde de çok yenidir. Sporun ve sporunun toplumdaki hak ettiği konuma ulaşması, öncelikle spor olgusu içinde geniş bir araştırma yapılmasına, sporda başarıyı olumsuz yönde etkileyen faktörlerin belirlenerek ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Ayrıca başarılı bir politikası ile başarıyı sağlayacak ortamlar oluşturulması da biran önce gerçekleştirilmesi gereken durumlardır.

6. 2. 2. İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler

Bu kısımda araştırmacının deneyimlerine göre yapılan öneriler aşağıda verilmiştir.

Literatürdeki sonuçlar ile araştırmamızdaki bazı sonuçlar değişkenler açısından farklılık göstermesi bu yazılar üzerine daha yeni araştırmaların yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bundan sonraki güncel çalışmalarda daha geniş örneklem grubuna ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Benzer çalışmaların sayısının artırılması önerilebilir.

Mevcut çalışma sadece besyo öğrencilerine uygulanmıştır. Diğer bölüm öğrencilerini kapsayan çalışmaların yapılması önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

- Acet, M. (2005). *Sporda saldırganlık ve şiddet*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Açıkada, C. ve Ergen, E. (1990). *Bilim ve spor*. Ankara: Büro Tek Ofset.
- Adair, J. (2006). *Etkili motivasyon* (S. Uyan, Çev.). İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılık.
- Akkoyunlu, Y., Kalkavan, A., Şinaforoğlu, O. ve Eynur, A. (2008, Ekim). *Amatör genç futbolcuların sporda erdem anlayışının araştırılması*. 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'in de sunulan bildiri, Bolu.
- Akşar, T. (2010). *Futbolun ekonomi politiği*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Akşar, T. (2013). *Krizdeki futbol*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Akşar, T. ve Merih, K. (2006). *Futbol ekonomisi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Akşit, Z. (2005). *Spor ve beslenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aktaş, Z., Çobanoğlu, G., Yazıcılar, İ. ve Er, N. (2006). Profesyonel basketbolcularda spora özgü başarı motivasyon düzeyinin cinsiyetler açısından karşılaştırılması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 55-59.
- Alphan, E. (2005). *Sağlıklı beslenme sağlıklı lezzetler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Altunbaş, H. (2006). Sporun pazarlaması ve pazarlama iletişiminde spor. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 93-101.
- Amman, M. T. ve İkizler, C. (2000). *Spor sosyolojisi: Sporda sosyal bilimler*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aracı, H. (2006). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Nobel İstanbul: Yayın Dağıtım.
- Arkonaç, S. A. (1998). *Psikoloji zihin süreçleri bilimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arslanoğlu, K. (2005). *Futbolun psikiyatrisi*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Arslanoğlu, K. (2005). *Futbolun psikiyatrisi: Sporun psikolojisi ve psikiyatrisi*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Atabeyoğlu, C. ve Kuzucanlı, B. (2008). *Türkiye'de 100 ünlü futbolcu*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ataçocuğu, M. Ş. (2013). *Futbolda emek sömürüsü*. İstanbul: Yazılama Yayınevi.

- Balcioğlu, İ. (2003). *Sporun sosyolojisi ve psikolojisi*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Baltaş, A. (2001). *Ekip çalışması ve liderlik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barutçugil, İ. (2006). *Yöneticinin yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Baş, M. (2008). *Futbolda taraftar ve takım özdeşleşmesi* (Trabzonspor örneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başer, E. (1994). *Futbolda psikoloji ve başarı*. İstanbul: Yayınevi Yayıncılık.
- Başer, E. (1998). *Uygulamalı spor psikolojisi*. Ankara: Kültür Ofset.
- Başoğlu, S. (2004). *Sporcu beslenmesi: Doping ve futbolda performans artırma yöntemleri*. İstanbul: Form Reklam Hizmetleri.
- Başyazıcıoğlu, M. (1997). *Futbolda teknik alıştırma ve alan uygulamaları*. Ankara: Kültür Ofset.
- Baysal, A. (2005). *Sporda beslenme*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Biçer, T. (2007). *Sporda duygu ve aklın yönetimi*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Biçer, T. (2009, Ekim). *Futbolculuk kariyeri belirlemede amaç ve hedef belirlemenin önemi*. 3. Ulusal Futbol ve Bilim Kongresi'nde sunulan bildiri, Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.
- Bompa, T. O. (2001). *Sporda çabuk kuvvet antrenmanı*. Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- Bompa, T. O. (1996). *Antrenman kuramı ve yöntemi*. Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- Bompa, T. O. (2003). *Antrenman kuramı ve yöntemi: Dönemleme*. Ankara: Spor Yayınevi.
- Boydağ, Ş. F. (2005). *Spor biyomekaniğinde temel fizik kuralları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Clayton, S. (2000). *Takımınızın yeteneklerini geliştirmede yönetim*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Çaha, Ö. (1999). *Spora yaslanarak bir nefes alma*. Ankara: Beta Yayıncılık.
- Çoknaz, H., Tıkız, D. ve Altay, B. (2006, Ekim). *Elit erkek artistik jimnastikçilerde esneklik, sürat ve çabukluk ilişkisi*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Devecioğlu, S., Çoban, B. ve Yıldırım, E. (2003, Ekim). *Amatör spor kulüplerinin yönetim problemleri ve çözüm önerileri*. Ankara Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar kongresi'nde sunulan bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Dever, A. (2010). *Spor sosyolojisi: Tarihsel ve güncel boyutlarıyla spor ve toplum*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Dikici, S. M. (2008). *Türkiye’de taraftarın sosyal ve siyasal profili: Beşiktaş JK çarşı grubu örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Doğan, O. (2005). *Spor psikolojisi*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Donnellon, A. (1996). *Takım dili* (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Donuk, B. ve Şen, F. D. (2006). *Futbolun anatomisi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Dündar, U. (2003). *Antrenman teorisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Erdemli, A. (2008). *Spor yapan insan*. İstanbul: E Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2008). Futbol ve futbolu inceleme üzerine. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26, 1-58.
- Ergen, E. (2002). *Egzersiz fizyolojisi*. Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Erkal, M. Ayan, D. ve Güven, Ö. (1998). *Sosyolojik açıdan spor*. Ankara: Der Yayınları.
- Ersoy, G. (2011). *Egzersiz ve spor yapanlar için beslenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ersoy, G. ve Hasbay, A. (2000). *Sporcu beslenmesi*. Ankara: Klasmat Matbaacılık.
- Fişek, N. (1985). *Halk sağlığına giriş*. Ankara: Çağ Matbaası.
- Fox, B. F. (2011). *Beden eğitimi ve sporun fizyolojik temelleri*. Ankara: Alemdar Ofset.
- Garzan, G. (2009). *Spor pazarlaması açısından futbol kulüplerine taraftar olma nedenleri ve bir uygulaması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Göral, M. (2001). *Beden eğitimi ve spor bilimlerine giriş*. Isparta: Tuğra Ofset.
- Günay, M. Tamer, K. ve Cicioğlu, İ. (2005). *Spor fizyolojisi ve performans ölçümü*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Günay, M. Tamer, K. ve Cicioğlu, İ. (2005). *Spor fizyolojisi ve performans ölçümü*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Günay, T. ve Yüce, İ. A. (2008). *Futbol antrenmanının bilimsel temelleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Güneş, Z. (2009). *Spor ve beslenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Güney, T. (1991). *Profesyonel futbolda yönetim uygulamaları*. İstanbul: Futbol Federasyonu Yayınları.
- Güngör, A. (2014). Futbol endüstrisinde sportif başarı ile finansal performans arasındaki ilişkinin analizi ve Türkiye uygulaması. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1,16-36.
- Gür, A. (1979). *Spor ve sosyal sınıflar*. İstanbul: Aydınlik Yayınları.
- Gürsoy, R. Aktaş, Ö. ve Dane, Ş. (2001). Beslenme ve besinsel ergojenikler I: Karbonhidrat, yağ, proteinler. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 19-27.
- Hurley, M. (2011). *Futbol oynuyorum* (N. Akın, Çev.). İstanbul: Carretta Çocuk.
- Hünerli, S. (2011). Türkiye’de futbol iktidarı ve fanatizmin karikatürlerde yansıması. *Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 19, 97-108.
- İkizler, C. H. (1994). *Sporda başarının psikolojisi*. Ankara: Alfa Basım Yayınları.
- İkizler, C. H. ve Karagözoğlu, C. (1997). *Sporda başarının psikolojisi*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- İnal, A. N. (2006). *Beden eğitimi ve spor bilimine giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kale, M. (2012). *Spor bilimlerine giriş: Antrenman ve hareket*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kalkavan, A., Karakuş, S., Özdilek, Ç., Akkoyunlu, Y. ve Ünveren, A. (2007, Ekim). *Amatör futbol antrenörlerinin spor eğitimi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. VI. Uluslararası Akdeniz Spor Bilimleri Kongresi’nde sunulan bildiri, Antalya.
- Kamar, A. (2003). *Sporda yetenek beceri ve performans testleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karagözoğlu, C. (2005). *Sporda psikolojik destek*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Katırcı, H. (2006). *Spor pazarlaması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, A. Y. (2000). Spor basınının kamusal boyut ve işlevleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1, 231-249.
- Kaya, Y. (2011). *Motivasyon stratejileri*. İstanbul: Gerekli Kitap Yayın.
- Keser, A. (2006). *Çalışma yaşamında motivasyon*. Bursa: Alfa Aktüel Yayını.
- Keten, M. (1993). *Türkiye’de spor*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

- Kırdar, Y. (2006). *Kurumsallaşan spor kulüplerinde pazarlama iletişimi faaliyetlerinin, spor pazarlaması sürecinde, kurum imajı üzerine etkisi; Fenerbahçe spor kulübünde bir uygulama örneği* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Konter, E. (1998). *Sporda psikolojik hazırlığın teori ve pratiği*. Ankara: Bağırman Yayınevi.
- Köklü, Y., Özkan, A., Alemdaroğlu, U. ve Ersöz, G. (2009). Genç futbolcuların bazı fiziksel uygunluk ve somatotip özelliklerinin oynadıkları mevkilere göre karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 61-68.
- Kuter, M. ve Öztürk, F. (1999). *Antrenör ve sporcu el kitabı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Küçük, V. (2009). *Futbolda yetenek seçimi*. İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Geliştirme Merkezi Futbol Eğitim Yayınları.
- Küçük, V. ve Acet, M. (2002). *Futbolda teknik*. Kütahya: İlkler Yayınevi.
- Küçük, V. ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 131-141.
- Matveyev, L. P. (2004). *Antrenman dönemlemesi*. Ankara: Bağırman Yayınevi.
- Mosston, M. and Ashworth, S. (2009). *Beden eğitimi öğretimi* (E. Tüzemen, Çev.). Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi.
- Muratlı, S. Kalyoncu, O. ve Şahin, G. (2007). *Antrenman ve müsabaka*. İstanbul: Ladin Matbaası.
- Orkunoğlu, O. (2000). *Sporda güç geliştirme*. Ankara: Neyir Yayıncılık.
- Özbaydar, S. (1983). *İnsan davranışlarının sınırları ve spor psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Özerkan, K. N. (2004). *Spor psikolojisine giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özmen, Ö. (1999). *Çağdaş sporda eğitim üçgeni*. Ankara: Bağırman Yayınevi.
- Öztürk, F. (1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*. Ankara: Bağırman Yayınevi.
- Pehlivan, A. (2005). *Sporda beslenme*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Prokop, L. (1983). *Spor hekimliğine giriş*. İstanbul: Bayer Türk Kimya Sanayi Yayınları.
- Savaş, İ. (1989). *Spor sözlüğü terimler ve açıklamaları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sevim, Y. (2009, Ekim). *Üst düzey futbol takımlarında antrenman planlaması, programlaması ve uygulama örnekleri*. 3. Ulusal futbol ve bilim kongresinde sunulan bildiri, Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, İstanbul.

- Sevim, Y. (2010). *Antrenman bilgisi*. Ankara: Fil Yayınevi.
- Stemmler, T. (2000). *Futbolun kısa tarihi* (N. Aça, Çev.). Ankara: Dost Yayınları.
- Süel, E., Şahin, İ., Karakaya, M. A. ve Savucu, Y. (2006). Elit seviyedeki basketbolcuların beslenme bilgi ve alışkanlıkları *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 20(4), 271-275.
- Şehirli, S. (2008). *Kütahya amatör futbol kulüplerinde başarıyı etkileyen faktörler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). T.C. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Tamer, K. ve Pulur, A. (2001). *Beden eğitimi ve sporda öğretim yöntemleri*. Ankara: Kozan Ofset.
- Taşgın, E., Kaplan, T., Baydil, B. ve Taşgın, Ö. (2006, Ekim). *Futbolcularda antrenmanda ve maç öncesinde görülen kaygı düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Muğla.
- Taşkın, H. (2005). *Profesyonel futbolcularda teknik parametrelerin tespiti ve liglere göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor psikolojisi: Kavramlar, kuramlar ve uygulama*. Ankara: Eylül Yayınevi.
- Tosun-Tunç, G. (2014). *Türk sporunun başarı düzeyinin belirlenmesinde bazı spor elemanlarının görüşlerinin tespiti* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Tuğrul, A. ve Kutlu, M. (2006). *Futbol ekonomisi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Tunçkol, H. M. (2007). *Profesyonel futbolcuların futbola bırakma yaşantılarını algılamaları üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ural, O. (2008). *Futbolda takım performansına etki eden motivasyonel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir uygulama: Gençlerbirliği spor kulübü örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, H. (2010). Tuzak pazarlama ve spor. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1082-1098.
- Ünsal, B. ve Ramazanoğlu, F. (2013). Spor medyasının toplum üzerindeki sosyolojik etkisi *JRET Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 36-46.
- Yapan, M. T. (2007). *Spor ahlakı*. Gaziantep: Merkez Ofset.
- Yetim, A. (2006). *Sosyoloji ve spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Yıldırım, E. (2008). *Profesyonel ligdeki yabancı futbolcuların, Türkiye’de futbol oynamalarına ilişkin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan görüşleri ve yerli futbolcuların yabancı futbolculara bakış açıları* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, M. (2006). *Adölesan erkek voleybolcuların beslenme ve antropometrik profilleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Y., Miçooğulları B. O., Yıldırım İ. ve Şahin F. N. (2005). Hatay ili amatör basketbol kulüplerindeki sporcuların beslenme bilgi ve alışkanlıkları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(4), 12-22.
- Yılmaz, G. (2002). *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin beslenme ve kahvaltı alışkanlıklarının değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yüksel, H., Doğan, B., Moralı, S. ve Acar, M. F. (1998). Futbolda şiddetin toplumbilimsel boyutları *Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi*, 1, 22-26.
- Zorba, E., Mollaoğulları, H. ve Erdemir, İ. (2000). *Arı-Polen yüklemesinin elit düzeydeki dayanıklılık sporcularının maksimal oksijen tüketim kan parametreleri ve toparlanma düzeylerine etkileri*. Muğla: Muğla Üniversitesi Basımevi.

8. EKLER

Ek 1. Anket Yazısı

Sevgili öğretmen adayı arkadaşlar;

Bu anket formu, sizlere göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Anket sonuçları yalnızca bu konudaki düşüncelerinizi belirlemek için kullanılacaktır. Kişisel amaçlar için anket sonuçlarından yararlanılmayacağından isim yazmanıza gerek yoktur. Bu nedenle istenilen bilgilerin içtenlikle cevaplamanız araştırmanın sağlıklı sonuç vermesi açısından oldukça önemlidir.

Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Abdullah GEDİKLİ
Karadeniz Teknik

Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi
Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek 2. Kullanılan Anket

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız
2. Cinsiyetiniz
 - a) Kadın
 - b) Erkek
3. Medeni durumunuz
 - a) Evli
 - b) Bekar
4. Branşınız

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
PSİKOLOJİK FAKTÖRLER					
<i>Futbolda başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler:</i>					
1. Mesleğini aşkla sevmeye başarıyı etkiler					
2. Başarma isteği başarıyı etkiler					
3. Yetenekli olma başarıyı etkiler					
4. Doğru insanları dinleme ve onlardan öğrenme başarıyı etkiler					
5. Baskıdan etkilenmeme başarıyı etkiler					
6. Zihinsel çalışmalar başarıyı etkiler					
7. Hedef koyma başarıyı etkiler					
8. Maddiyata öncelik vermeme başarıyı etkiler					
9. Taraftar desteği başarıyı etkiler					
<i>Futbolda başarıyı olumlu etkileyen kişilik özellikleri</i>					
1. Çalışkanlık					
2. Profesyonellik					
3. Kendine güven					
4. Mücadelecilik					
5. Hırslı olma					
6. Zeki olma					
7. Sabırlı olma					
8. Disiplinli olma					
9. Fedakarlık					
10. İstikrarlılık					
11. Dürüstlük					
12. Olgunluk					
13. Lider olma					
14. Ahlaklı olma					
15. Planlı programlı olma					
16. İnatçı olma					
17. Sportmenlik					
18. Saygılı olma					
19. Vizyonu geniş olma					
20. Affedici olma					

Ek 2'nin devamı

FİZYOLOJİK FAKTÖRLER					
1. Kondisyon					
2. Kuvvet					
3. Sürat					
4. Dayanıklılık					
ANTRENÖRE YÖNELİK FAKTÖRLER					
1. Haftalık antrenman yapma düzeyi başarıyı etkiler					
2. Antrenmanlarda malzeme yeterliliği başarıyı etkiler					
3. Başarılı olmak için otoriter antrenörle çalışmak gereklidir					
4. Başarılı olmak için izin verici antrenörle çalışmak gereklidir					
5. Başarılı olmak için demokratik antrenörle çalışmak gereklidir					
6. Başarılı olmak için babacan antrenörle çalışmak gereklidir					
7. Futbol başarısını etkileyen en önemli faktör antrenördür					
8. Antrenörün maç öncesi psikolojik hazırlığı önemli bir başarı kriteridir					
9. Antrenörün maçta psikolojik desteği önemli bir başarı kriteridir					
10. Antrenörün maçtan sonra fiziksel desteği önemli bir başarı kriteridir					
11. Antrenörün maçtan sonra psikolojik desteği önemli bir başarı kriteridir					
TEKNİK FAKTÖRLER					
1. Sporda başarı için tesis yeterliliği önemlidir					
2. Sporcuların başarısında tesis sayısı ve kalitesi etkindir					
3. Sporda başarı için şans faktörü önemlidir					
4. Sporda başarı için malzemenin yeterliliği önemlidir					
5. Antrenman için saha bulma sorunu başarıyı etkiler					
6. Kullanılan malzemenin (ayakkabı, forma, eşofman) kalitesi önemlidir					
YÖNETSEL FAKTÖRLER					
1. Yönetimin verdiği maddi ve manevi sözlerin zamanında yerine getirilmesi-başarıyı etkiler					
2. İyi ve uyumlu yönetim başarıyı etkiler					
3. Yönetimin maçlara gitmesi futbol başarısını etkiler					
4. Yöneticilerin futbolcularla iyi diyalog kurması başarıyı etkiler					
5. Yönetimin futbolcu transfer politikaları futbolda başarıyı etkiler					
6. Kulübün ekonomik sıkıntıları takımın başarısını etkiler					
7. Yönetimin futbolculara karşı davranışlarında disipline önem vermesi başarıyı etkiler					
8. Yönetimin ilk hatayı affedip ikinci aynı hatada ceza vermesi başarıda önemlidir.					
9. Yönetimin rehberlik yaparak hatayı gidermesi başarıda önemlidir					
10. Yönetimin her hatada ceza vermesi başarı için gereklidir					
DİĞER FAKTÖRLER					
1. Teknik direktörün sık sık uyarı ve talimat vermesi başarıyı olumsuz etkiler					
2. Futbolcuların hafta boyunca sağlıklı yaşam düzeni dikkat etmesi başarıyı olumlu etkiler					
3. Skor ne olursa olsun futbolcunun en iyi oyununu oynaması takımın başarısında önemlidir					
4. Seyircilerin olması futboldaki başarıyı olumlu etkiler					
5. Sporcuların başarısında beslenme alışkanlığının büyük etkisi vardır					
6. Maddi imkanların sporcuların başarısında büyük etkisi vardır					
7. Sporcuların başarılı olmalarında antrenörlerin sporcu sağlığı ve beslenmesine yeterince önem vermesi önemli bir etkidir					
8. Futbolda yüksek başarı düzeyi elde edilmesi için çok sayıda elit sporcu yetiştirilmelidir					
9. Sporcuların başarılı olmasında sponsor desteğinin etkisi çoktur					
10. Futbolcu başarısı için yetenek taraması ve seçimi gereklidir					

Ek 3. Anket Uygulama İzin Belgesi

Öğrenci Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürlüğü - Öğrenci Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yazı İşleri Birimi
31/03/2017 14:27 - 73425497-044-E-158
01252511

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 73425497-044
Konu : Anket Uygulaması Hk.

31/03/2017

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Abdullah GEDİKLİ'nin, Yrd.Doç.Dr.Hamit CİHAN danışmanlığında yürüteceği Yüksekokulumuz öğrencileri üzerinde, "**Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerine Göre Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi**" isimli araştırma anketini uygulama istekleri Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica/arz ederim.

Doç.Dr.Fatih BEKTAŞ
Müdür V.

61080 – Trabzon / TÜRKİYE

Tel: +90 (462) 248 10 83

Faks:+90(462)248 10 72

web: www.besyo.ktu.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat
Emine KÖSE
e posta: besyo@ktu.edu.tr

bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 4. Bilimsel Çalışma İzin Belgesi

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLİMSEL ÇALIŞMA YAPMAK İÇİN İZİN BELGESİ ALMA BAŞVURU
FORMU

Öğrenci Tarafından Doldurulacaktır

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Ekte yer alan bilimsel çalışmayı yapabilmem için ilgili Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden izin alınması gerekmektedir. Danışman onayı bu form üzerinde tarafımdan alınmıştır. Gereğini arz ederim. Saygılarımla.
(20/03/2017)

İmza:

Öğrencinin No, Adı ve Soyadı: 326460 Abdullah Gedikli
Program: (*) Yüksek Lisans () Doktora
Varsa Bilim Dalı Adı: **BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR**
Telefon no ve E-Posta: 05052511713 326460@ogr.ktu.edu.tr
Adres: Söğütülü mah. Çakabey sok.no:1 kat:3 daire:8 akçaabat trabzon

Bilimsel Çalışmam;

Adı : Besyo öğrencilerine göre futbolda başarıyı etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi
Uygulanacağı Kurum Adları : Kıtı fatih eğitim besyo
(Kurum adları forma sığmazsa ek yapıp liste halinde belirtiniz ve hücreye "Ek listede belirtilmiştir." yazınız.)
Uygulanacağı Grup/Guruplar : Besyo öğrencileri
Türü (Anket Mülakat vb belirtiniz) : anket
Açıklama (Varsa) :

Ekler: Forma eklenen belgeleri aşağıda işaretleyiniz.

- () Tez kapsamında yapılacak çalışmalar için tez önerisi
- (*) Bilimsel çalışma (Anket, mülakat, veri toplama araçları, ölçek vb.)
- (20-30 mart 2017) Çalışma takvimi
- () Diğer:belirtiniz.....

Danışman Onayı

Bu formda bilgileri yazılı öğrencinin belirttiği bilimsel çalışmayı ilgili KTÜ fatih eğitim besyo'da uygulama isteği tarafımda uygun bulunmuştur. (20/03/2017)

Yrd.Doç.Dr. HAMİT CİHAN
Danışman Öğretim Üyesi

Anabilim Dalı Başkanlığı Tarafından Doldurulacaktır.

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu formda bilgileri yazılı öğrencinin bilimsel çalışmalarda bulunmak üzere hazırlanmış olduğu belgeleri ekte sunulmuştur. İlgili Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden izin alınması hususunda gereğini arz ederim. Saygılarımla.

Doç.Dr. Fatih BEKTAŞ
Anabilim Dalı Başkanı

Ek 5. Bilimsel Çalışması Onay Belgesi

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yazı İşleri Birimi
23/03/2017 16:57 - 25919855-044-E.538
01243519

Sayı : 25919855/044/
Konu : Abdullah GEDİKLİ'ye Bilimsel Çalışma İzni Verilmesi Hk. 23/03/2017

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Aşağıda bilgileri yazılı Enstitümüz lisansüstü öğrencisine, ekte yer alan bilimsel çalışmayı Yüksekokulunuzda uygulaması için izin verilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Doç. Dr. Nevzat YİĞİT
MÜDÜR V.

Öğrenci ve Danışman Bilgileri

Adı ve Soyadı : Abdullah GEDİKLİ
Anabilim Dalı : Beden Eğitimi ve Spor
Program : Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Hamit CİHAN

Bilimsel Çalışma Bilgileri

Bilimsel Çalışmanın Adı : Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerine Göre Futbolda Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi
Uygulanacağı Gruplar : Öğrenciler
Veri Toplama Araçları : Anket

61080 – Trabzon / TÜRKİYE

Tel: +90 (462) 377 73 45

Faks:+90(462)248 24 02

Elektronik Ağ: www.ktu.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat

Engin TURAN

e posta: ebilen@ktu.edu.tr

bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Araştırmacı 1978 yılında Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Akçaabat'ta tamamladı. 1997-2001 yılları arasında Niğde Üniversitesi Aksaray Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde üniversite eğitimini tamamladı. 2015 yılında KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.

Araştırmacı, futbol, bocce, tenis antrenörlük belgesine sahiptir. Akçaabat Halk Eğitim Merkezinden okullara bocce usta öğreticisi olarak görev almıştır. Amatör futbol oynamış, futbol hakemliği yapmıştır. Trabzon amatör futbol kulübü 24 Şubat'ta 2016-2017 sezonunda altyapı antrenörü olarak çalışmıştır. Özel sektörde çalışmaktadır. Evli ve iki kız çocuk babasıdır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Abdullah GEDİKLİ, Söğütlü Mah. Çakabey Sok. No: 1 Kat:3 Daire: 8
Akçaabat, TRABZON

E-Posta: gedikliabdullah6161@gmail.com

Tel : 0 (505) 251 17 13